भगवद्गीता

BHAGAVAD-GĪTĀ

- YOGA FAPTEI
- YOGA CUNOAŞTERII
- YOGA RENUNŢĂRII
- VIZIUNEA CELUI CU MULTE FORME
- YOGA CONCENTRĂRII
- YOGA ÎNŢELEGERII
- YOGA TAINEI REGEŞTI
- YOGA DĂRUIRII DE SINE
- YOGA DEOSEBIRII CELOR TREI TENDINŢE
- YOGA DEOSEBIRII CELOR TREI CREDINŢE
- YOGA SPIRITULUI SUPREM
- YOGA ELIBERĂRII

Documente spirituale **Informaţia**

Scanned with OKEN Scanner

BHAGAVAD-GĪTĀ

Editor: Societatea INFORMAȚIA
Departamentul Editură
Căsuța poștală 2—27, București

ISBN 973-95438-1-2

Scanned with OKEN Scanner

BHAGAVAD-GĪTĀ

Traducere din limba sanskrită,
comentariu și note explicative:
SERGIU AL-GEORGE

INFORMAȚIA
Documente spirituale

Scanned with OKEN Scanner

NOTA EDITORULUI

Este greu de găsit un text mistico-filosofic cu un impact mai mare în viața fiecăruia ca Bhagavad-gītā. Această uriașă sinteză spirituală a devenit, o dată cu răspîndirea sa în lume, cartea de suflet a tuturor celor care privesc în Ei înșiși, care caută o ieșire din Visul Lumii.

Datorăm mai multor generații de orientaliști accesul la frumusețea acestui poem. Datorăm însă marelui indianist român Sergiu Al-George accesul la forța acestui text, la măreția și fascinația sa.

Din această perspectivă a fost o necesitate firească ca Bhagavad-gītā să deschidă prezenta serie intitulată „Documente spirituale". Pentru aceasta, exprimăm vii mulțumiri doamnei Dorina Al-George pentru sprijinul acordat, fără de care realizarea acestei lucrări nu ar fi fost posibilă.

Scanned with OKEN Scanner

NOTĂ ASUPRA TRANSCRIERII CUVINTELOR SANSKRITE

Transcrierea cuvintelor sanskrite s-a făcut recurgîndu-se la sistemul semnelor diacritice curent întrebuințat în publicațiile științifice de specialitate, singurul care permite o redare riguroasă a alfabetului indian *devanāgarī*. Confruntarea acestui sistem cu scrierea fonetică românească necesită următoarele precizări:

— semnul . dedesubtul unor consoane indică faptul că aparțin clasei cerebralelor (retroflexelor, cacuminalelor sau lingualelor); ṭ și ḍ se pronunță respectiv ca t și d în engleză, vîrful limbii fiind întors spre vălul palatului; ṣ reprezintă siflanta cerebrală și se pronunță ca rom. ș; ṛ se pronunță ri (cu i scurt); ṇ se pronunță în același loc cu engl. t și d.

— ś, siflanta palatală se pronunță între ș și s (care corespunde celui românesc).

— ñ, nazala palatală, corespunde fr. n muiat din *compagnie*.

— ṅ, nazala velară, corespunde engl. n din *king*.

— ṃ, indică o nazalizare a vocalei precedente ca în fr. *bon*.

— ḥ este o aspirată surdă urmată de un scurt ecou al vocalei care o precede.

— c, palatala surdă, se pronunță ca č în rom. *ceară*, *cinci*.

— g, palatala sonoră, se pronunță ca ğ în rom. *gingaș*, *geam*.

— prezența aspiratei h se face simțită printr-o pronunțare distinctă.

PRESCURTĂRI

sk. = sanskrit

sc. = lat. *scire licet*, marchează un cuvînt sau o expresie cu valoare explicativă puse în paranteze rotunde ( ), spre deosebire de parantezele drepte [ ] care indică un adaos interpretativ sau subînțeles, introdus de către traducător în interiorul unei propoziții sau al unei fraze.

Bh. -g. = *Bhagavad-gītā*.

Scanned with OKEN Scanner

COMENTARIU

Bhagavad-gītā *este un poem filosofic, țesut pe tema unui episod al marii epopei* Mahābhārata, *în care ocupă capitolele 25—42 din cartea a VI-a* (Bhīșma-parvan), *și ca atare este atribuit lui Vyāsa, autorul mitic al întregii epopei.*

Arjuna, eroul poemului, este unul dintre cei cinci fii ai regelui Pāṇḍu și deține rolul cel mai important în lupta acestora de a-și recăpăta puterea care le-a fost uzurpată de verii lor, fiii regelui Dhṛtarāșțra, din familia Kuru.

Substanța textului o constituie dialogul dintre Arjuna și zeul Kṛșna, care sub forma lui umană s-a alăturat fiilor lui Pāṇḍu, fiind conducătorul carului de luptă al lui Arjuna; acest dialog este relatat, la rîndul său, într-un metadialog dintre regele Dhṛtarāșțra și Sañjaya, conducătorul carului său de luptă. Discuția dintre Arjuna și Kṛșna are loc înaintea declanșării luptei care avea să se termine prin masacrarea celor optzeci de fii ai lui Dhṛtarāșțra și reinstaurarea puterii fiilor lui Pāṇḍu.

În India, Bhagavad-gītā *este considerată cu mare veneрație, fiind trecută în rîndul* Upanișadelor *(titlul său complet fiind* Bhagavad-gītā-upanișadaḥ), *deși este lipsită de nota esoterică a acestora. După editarea sa în 1809 la Calcutta și traducerea în engleză și în diverse limbi moderne indiene,* Gītā *— așa cum i se spune în mod prescurtat în India — a cunoscut o mare faimă, devenind cartea de căpătîi a fiecărui indian cultivat.*

Deși, inițial, Gītā *era cartea sfîntă a unei secte vișnuite, totuși ea reprezintă cea mai cuprinzătoare sinteză a spiritualității indiene, în care sînt asimilate teze foarte diferite, cum ar*

Scanned with OKEN Scanner

fi transcendentalismul monist upanişadic (preluat ulterior de Vedānta), dualismul Sāṃkhya, teismul de tip devoţional şi tehnicile spirituale yoga; întregul poem apare ca un amestec antinomic de reprezentări arhaice, uneori naive, şi de rafinate soluţii în problema opţiunii şi a libertăţii.

Cronologia textului a fost şi este foarte controversată; Radhakrishnan, reprezentant al punctului de vedere tradiţional indian, îi acordă chiar cinci secole înaintea creştinismului, recunoscînd totodată posibilitatea unor remanieri ulterioare[1]*; R. G. Bhandarkar stabilea ca termen* ante quem *secolul IV*[2]*, în timp ce R. Garbe nu o consideră mai veche decît secolul al II-lea*[3]*; restul istoricilor se înscriu cu toţii între aceste limite extreme. În orice caz, conţinutul textului se leagă de brahmanismul medieval hinduizant, căruia i se poate stabili un început în secolul al V-lea î.e.n. În contrast cu vechiul brahmanism, bazat pe ritualismul abstract al textelor vedice şi pe gnoza tot atît de abstractă a* Upanişadelor, *noul brahmanism se dovedeşte mai suplu, integrînd printr-un vast sincretism credinţele şi experienţele spirituale ale întregului subcontinent. Autoritatea eclesiastică a brahmanilor este diminuată, apar secte religioase, pantheonul este dominat de divinităţi mai puţin abstracte. Forţa sacră, absolută şi impersonală a lui Brahman capătă un aspect mai concret: el nu mai este un principiu suprem neutru, ci o divinitate masculină, un stăpîn divin (Iśvara), căruia i se alătură, egali în rang cu el, Śivā şi Viṣnu. Experienţa religioasă nu se mai realizează exclusiv prin intermediul sacrificiului regizat de brahmani, ci în mod direct prin adorarea concepută ca o dăruire de sine* (bhakti).

Comunicarea afectivă cu divinitatea este făcută posibilă de noile concepţii teologice, conform cărora principiul suprem asistă omenirea în efortul său spiritual, prin graţia (prasāda) *şi prin avatarele (sk.* avatāra) *sale periodice.* Bhagavad-gītā *este legată de cultul zeului Viṣnu care, în contrast cu Śiva, reprezintă aspectul tandru al forţei divine. Avatarul său este Kṛṣna, „cel negru", care-şi justifică onomastica prin culoarea*

[1] *The Bhagavad-Gītā*, London, 1963, p. 14.
[2] *Vaiṣṇavism, Śaivism and minor religious systems*, Strassburg, Verlag von Karl J. Trübner, 1913, p. 13.
[3] *Die Bhagavadgītā*, H. Haessel-Verlag, Leipzig, 1921, p. 75.

Scanned with OKEN Scanner

pielii sale: Viṣnu este şi el descris uneori ca un personaj cu pielea neagră sau de un albastru închis (culoarea lui Kṛṣna în arta miniaturală indiană), ca o reminiscenţă din perioada vedică în care el era „soarele negru", soarele nopţii. Atît Viṣnu cît şi Kṛṣna, cel mai reprezentativ avatar al său, poartă epitetul de Vāsudeva, Nārāyaṇa sau Bhagavat[4]*. Ca personaj epic, Kṛṣna este de esenţă contradictorie: prinţ războinic, în stare de mari îndrăzneli, ucigător de monştri, pedepsitor de regi nelegiuiţi, fiind totodată capabil de viclenii şi laşităţi; deschis exaltărilor bachice şi protagonist al supremelor experienţe erotice în paroxismul cărora se descifrează însuşi erosul absolut — cel al comuniunii cu realitatea ultimă —, Kṛṣna rămîne totuşi un personaj crud si oarecum lugubru prin surîsul cu care întîmpină marile drame.*

Deşi vestigiile istorice ale unui templu situat la graniţa indo-nepaleză, dedicat uneia dintre soţiile lui Kṛṣna, atestă prezenţa cultului kṛṣnait în secolul al IV-lea î.e.n., cea mai precisă referinţă la existenţa unei secte de adoratori ai lui Kṛṣna o găsim în textul gramaticii lui Pāṇini (IV, 3, 98), datînd din secolul al V-lea, în care se menţionează sub numele de Vāsudevatta şi Arjunatta, adoratorii lui Kṛṣna şi Arjuna. Ulterior, alte mărturii, cum ar fi inscripţia de pe coloana din Besnagar, ridicată în secolul al II-lea î.e.n. de grecul Heliodor, ambasador al regelui Antialkidas din Taxila, vorbesc de Vāsudeva. Tot în aceeaşi epocă se situează şi mărturia lui Patañjali (marele comentator al lui Pāṇini) despre cultul lui Kṛṣna.

Cînd Bhagavad-gītā *a devenit obiect al criticii istorice, filologii europeni au fost contrariaţi de faptul că acest personaj era reprezentat ca o divinitate bine individualizată şi totodată identic cu Brahman, realitatea absolută şi impersonală. Alianţa dintre monoteism si panteism li s-a părut barocă şi lipsită de organicitate. De aceea, A. Holtzmann a considerat că este vorba de o remaniere teistă, vişnuită, a unui poem panteist, în timp ce R. Garbe — cel mai acerb susţinător al caracterului*

[4] Acest ultim epitet este aplicat şi altor divinităţi, el figurează în *Upaniṣade* şi în buddhism şi trebuie corelat cu vedicul „*bhaga*", „cel care dă sau distribuie", „cel care face parte"; termenul apare sub aceeaşi formă şi în *Avesta;* cf. şi slavonul *bogu*.

Scanned with OKEN Scanner

neunitar al textului — credea că, dimpotrivă, ne aflăm în faţa unei remanieri panteiste vedāntine a unui vechi poem teist. Plecînd de la incompatibilitatea tezelor filosofico-religioase existente în Gītā, *marele indianist german susţinea că a existat o dublă redactare: prima redactare exprima un krşnaism inspirat din filosofiile Yoga şi Sāmkhya, iar peste ea a survenit o a doua redactare inspirată de Vedānta si Mīmāmsā*[5]. *Teza sa a găsit mulţi aderenţi, însă nu a fost unanim acceptată. Mari savanţi, ca H. Oldenberg, P. Deussen, E. Senart, L. de la Vallée Poussin şi E. Lamotte*[6] *erau convinşi de unitatea de compoziţie a textului. Cei care contestau organicitatea* Gītei *nu ţineau seama de structura complexă a ontologiei indiene în care teoria ipostazelor — făcută şi mai suplă prin introducerea conceptului de avatar — face compatibilă coexistenţa unor diverse grade de manifestare ale principiului suprem, din ce în ce mai concrete. Cum remarcase A. Barth, această ontologie „răspundea prin elasticitatea ei şi prin latura ei misterioasă tuturor instinctelor acestui popor, totodată foarte sensual, foarte superstiţios şi foarte speculativ...“*[7].

Bhagavad-gītā, *aşadar, este un loc de aparentă confruntare nu numai a unor teologii diverse dar şi a unor sisteme de gîndire diferite. Aici găsim prezente, alături de non-dualismul vedāntin, dualismul sāmkhya şi disciplina yoga. În opoziţie cu teza lui Garbe, care susţine că aceste doctrine filosofice erau constituite ca sisteme opuse, înaintea redactării* Gītei[8], *cei mai mulţi susţin că în această fază doctrinele se aflau încă într-o formă rudimentară, similară cu stadiul upanişadic al acestor idei, în care doctrinele, încă în formaţie, se întrepătrund; filosofia este surprinsă aici „pe cale de devenire“* (Übergangsphilosophie)[9]. *Doctrina Sāmkhya, aşa cum se degajă din* Gītā *şi din restul* Mahābhāratei, *este lipsită de dualismul său strict pe care îl va avea în forma sa clasică.*

[5] *Op. cit.*, pp. 50—65.

[6] *Notes sur la Bhagavadgītā*, Librairie Orientaliste Paul Geuthner, Paris, 1929, rezumă şi dă bibliografia controversei (pp. 1—8), formulînd toto latā consistente obiecţii la teoria lui Garbe (pp. 133—137).

[7] *Quarante ans d'indianisme*, I, *Les religions de l'Inde*, Ernest Leroux, Paris, 1914, p. 153.

[8] *Op. cit.*, p. 5.

[9] E. LAMOTTE, *op. cit.*, p. 34.

Scanned with OKEN Scanner

Același lucru se poate spune despre Yoga, care diferă de forma clasică, expusă de Patañjali; prāṇāyāma *are aici sensul de control al suflurilor, de sacrificiu interior și nu desemnează o tehnică respiratorie*[10].

Prestigiul imens al Gîtei *nu trebuie căutat în simpla sinteză pe care o realizează între multiplele formule filosofice și soteriologice, ci în faptul că această sinteză face posibilă o nouă filosofie a actului și a libertății. Marea obsesie a gîndirii indiene a fost dintotdeauna actul* (karman). *În perioada vedică,* karman *desemna actul ritual care susținea lumea și asigura armonia dintre microcosmosul uman și macrocosmosul divin, devenind, prin aceasta, realitatea mitică supremă, modelul la care se va referi orice act, orice proces, fie el creația lumii sau experiența psihofiziologică. În perioada ulterioară, același termen va exprima mecanismul obscur al retribuției morale a actelor, în toate curentele spirituale indiene, atît în cele ale ortodoxiei brahmanice cît și în buddhismul heterodox. În concepția panindiană a destinului, acesta se confundă cu fapta: individul este autorul propriului său destin, care este structurat de natura morală a faptelor sale. Viața nu este concepută ca desfășurîndu-se sub semnul contingenței, ci sub cel al necesității, ca o expresie fizică a unui determinism moral care se transmite de la o faptă la alta și de la o viață la alta în mod continuu, neîntrerupt nici chiar de completa dezintegrare a tuturor formelor, dezintegrare care survine la sfîrșitul fiecărui ciclu cosmic; după perioada de haos, universul este reconstituit prin forța colectivă a actelor săvîrșite de toate ființele, reconstituirea sa fiind astfel făcută încît să permită retribuirea actelor pentru fiecare ființă. S-ar putea spune că în perspectiva doctrinei* karman*-ului fiecare ciclu cosmic este o dramă care are aceiași actori și aceleași roluri ca și cele precedente, însă în fiecare nou ciclu cosmic actorii își schimbă rolul, căpătînd o nouă distribuție, în funcție de valoarea morală a actelor din existența precedentă: de la firul de iarbă și pînă la zeul Brahmā, fiecare modalitate ontologică este doar un rol pe care-l joacă, de fiecare dată, altcineva. Evoluția cosmică se confundă astfel cu istoria etică a conștiințelor. Faptele, fie ele virtuoase sau nevirtuoase, nu*

[10] M. ELIADE, *Le Yoga, immortalité et liberté*, Paris, 1954, pp. 160 165—166.

fac decît să proiecteze conştiinţa în fluxul renaşterilor (saṃsāra), *în care orice condiţie — chiar şi cea paradisiacă — este caducă;* saṃsāra *este temporalitate, şi orice existenţă în timp este durerosă prin caracterul său implicit tranzitoriu. Spiritualitatea indiană a încercat diverse soluţii spre a ieşi din determinismul actului şi din ciclul infinit al* saṃsārei. *Plecînd de la premisa că nimeni decît noi înşine nu ne poate ajuta să remediem suferinţele noastre, majoritatea soluţiilor căutau libertatea dincolo de fericire şi de istorie.*

Silit de istorie să decidă şi să conducă o luptă fratricidă, eroul Arjuna este confruntat cu contradicţia dintre morala individuală — bazată pe doctrina karman-*ului — şi obligaţiile care decurg din angajarea sa în viaţă şi în societate. Conflictul sufletesc al eroului se declanşează în mod brusc, atunci cînd ajuns între cele două armate şi văzîndu-şi rudele, realizează în mod concret oroarea la care va participa. Confruntat cu reversul etic al angajării sale în acţiune, el este copleşit de o adîncă angoasă (pe care textul o redă în termeni foarte concreţi), care-l face să se prăbuşească în carul său de luptă, scăpînd arcul din mînă, înclinat să abandoneze lupta. În această situaţie începe marele său dialog cu divinitatea.*

Arjuna este oşteanul care refuză să lupte, socotind că are libertatea să aleagă între legea sa proprie de oştean şi legea morală care-i interzice fratricidul. El preferă să se lase omorît, alege ma degrabă destinul victimei, decît să-şi încarce conştiinţa şi destinul cu actul fratricidului. Surîzînd la lacrimile şi la zbuciumul lui Arjuna, zeul Kṛṣṇa, după ce-i reaminteşte învăţătura upanişadică, conform căreia opoziţia dintre viaţă şi moarte este numai aparentă, deoarece viaţa fiecăruia este numai o formă exterioară (şi deci nimeni nu este îndreptăţit să creadă că omoară sau că este omorît), trece la marea problemă a demnităţii: renunţarea la legea proprie este o renunţare la demnitate, o pierdere a numelui, care este în acelaşi timp o mare suferinţă şi un mare păcat (II, 33—36). Plecînd de la identitatea ce există între necesitatea legii proprii şi demnitate, zeul îi explică sensul libertăţii şi al desăvîrşirii spirituale care le integrează pe amîndouă. Libertatea şi desăvîrşirea spirituală nu se dobîndesc în abandonarea acţiunii la care te sileşte legea proprie a rolului în care ai fost distribuit, ci în interiorul acţiunii şi a rolului tău în istorie. Libertatea presu-

Scanned with OKEN Scanner

pune o desprindere interioară de act, şi nu una exterioară prin abandonarea lui şi a lumii (III, 4). Cît timp trăieşti nu poţi ieşi din lume şi din act, deoarece „nimeni, niciodată, nu stă măcar o clipă fără să săvîrşească fapte" (III, 5). Faptele nu aparţin conştiinţei absolute, ci trupului, care aparţine Naturii şi dinamicii sale, reglementate de competiţia celor trei Tendinţe care o alcătuiesc. Adevărata nefăptuire (naişkarmya) *nu este imobilitatea exterioară, ci liniştea interioară; simpla imobilitate este prefăcătorie (III, 6), iar fapta îi este superioară. Însuşi Stăpînul Divin al lumii este continuu angajat în acţiune, silit fiind de Natură (III, 22; IX, 8) ca, de-a lungul ciclurilor cosmice, care se succed la infinit, să reia mereu, de la început, ca un Sisif divin, creaţia lumii în care el nu are nici o finalitate personală: „pentru mine (...) nu* [mai] *există nimic de înfăptuit în cele trei lumi, nimic nedobîndit care să trebuiască a fi dobîndit, şi totuşi mă aflu în acţiune" (III, 22) şi „creez mereu din nou această mulţime a fiinţelor, de nevoie, prin forţa Naturii" (IX, 8). În ordinea Naturii nu există opţiune, ci numai determinism şi necesitate: „dacă (...) gîndeşti «nu voi lupta», zadarnică îţi este hotărîrea; Natura ta te va sili", căci „eşti legat de fapta născută din firea ta (...); ceea ce (...) nu doreşti să făptuieşti, vei făptui silit" (XVIII, 59—60). Legea proprie este, pentru fiecare ins, rodul propriilor sale fapte din vieţile sale anterioare; omul este aşa cum se face el însuşi, este suma faptelor sale, existenţa şi esenţa urmează actul* (esse sequitur operari); *insul este legat din naştere de anumite fapte, fiecare faptă purtînd încărcătura faptelor sale anterioare. Ieşirea din acest lanţ al determinismului Naturii nu este posibilă decît prin raportare la modelul divin, care este în acelaşi timp angajat în act, şi totuşi în afara lui: „deşi eu sînt făptuitorul acestora, să ştii totuşi că sînt neclintitul nefăptuitor", spune zeul (IV, 13). Lumea este sacrificiul divinităţii supreme care şi-a fărămiţat esenţa-i sacră, proiectînd-o în forme spaţio-temporale. Ca atare, actul divin este un sacrificiu de sine lipsit de finalitate personală, act gratuit sau simplu joc, cum îl califică unele texte filosofice* (Brahma-sūtra *II, 134). Sacrificiul este singurul gest liber care dizolvă actul, pentru că oricare act, în afara celui sacrificial, înlănţuieşte conştiinţa (III, 9). De aceea, Kṛṣṇa îl învaţă pe Arjuna să dea un sens*

Scanned with OKEN Scanner

sacrificial actelor sale (IV, 23), și în felul acesta, participînd la actul divin, să ia parte și el la creația cosmică, învîrtind roata lumii (III, 16), pe care a pus-o în mișcare autosacrificiul divin.

Sacrificiul pe care-l cere Krșna lui Arjuna nu este sacrificiul îngust al ritualismului magic, bazat pe do ut des, *în care se aducea o ofrandă materială zeului, spre a dobîndi în schimb un avantaj personal. Aici ofranda nu mai este o victimă sau un alt bun material, ci fapta de fiecare clipă pe care el trebuie să o dăruiască mental principiului suprem, fără să și-o mai însușească, raportînd-o la eul lui. Divinitatea este liberă deoarece nu urmărește fructul acțiunilor sale; acesta este și tîlcul sacrificiului mental, căci renunțînd la fructul faptei, esența acesteia se dizolvă, păstrîndu-i-se numai forma sa exterioară. Sacrificiul mental este adevărata abținere de la act, iar cel înțelept își dă seama că făptuirea devine identică cu nefăptuirea atunci cînd făptuiește numai cu trupul. Actul lipsit de participare este tot atît de formal ca și jocul cosmic al divinității supreme, devenind o modalitate în care libertatea este compatibilă cu necesitatea. Insul devine astfel un eliberat în viață* (jīvanmukta), *realizînd paradoxul lotusului care stă în apă, și nu este udat. Adevărata libertate nu este cea a ascetului care se sufocă în izolare, a celui care dezertează de la datorie, ci a celui care și-o verifică în mod eroic în viața care i-a fost hărăzită de propriile sale fapte, în împlinirea demnă a obligațiilor sale lumești, oricare ar fi ele.*

De la începutul ei, gîndirea indiană a considerat că izvorul durerii este dorința, și a căutat prin diverse mituri și filosofii să o excludă din cîmpul conștiinței. Procedeul Gītei *este însă mai radical; recunoscînd în dorință doar o modalitate a intenției, ea cere o depășire a intenționalității conștiinței chiar cînd este vorba de împlinirea unor acte de fiziologie elementară, situate în zonele obscure sau semiobscure ale conștiinței: „«nu eu făptuiesc ceva», așa gîndește cel concentrat care cunoaște adevărul, atunci cînd vede, aude, atinge, miroase, (...) doarme, respiră (...)“ (V, 8—9). După cum rezultă din textul citat, depășirea intenționalității se face prin cultivarea sentimentului de alienare: toată fenomenalitatea și contingența aparțin de*

Scanned with OKEN Scanner

fapt Naturii, iar eroarea constă în a le raporta la conştiinţa noastră, spunînd: „făptuitorul sînt eu" (III, 27). Conştiinţa în sine (ātman, *„sinele") este absolută, consubstanţială cu realitatea ultimă* (brahman), *opusă Naturii. Înstrăinarea de contingenţă şi fenomenalitate creează o contradicţie între conştiinţa în sine* (ātman) *şi eul empiric* (ahaṃkāra) *care este conştiinţa pentru sine, conştiinţa posesiunii şi a finitudinii. Cultivînd această mare contradicţie, se anulează celelalte dualităţi contradictorii care alcătuiesc substanţa eului (atracţia şi repulsia, iubirea şi ura) generatoare de fericire şi nefericire; alienarea duce în cele din urmă la egalitatea de spirit* (samatā), *la o anumită indiferenţă în care se priveşte cu aceiaşi ochi un bulgăre de pămînt şi o bucată de aur, un prieten sau un duşman şi se transcend chiar valorile morale (V, 18; XVIII, 66).*

Prin validarea actului pe planul intenţionalităţii sale şi nu pe cel al materialităţii sale, Bhagavad-gītā *iese din făgaşul vechilor credinţe vedice. Convingîndu-l pe Arjuna să pornească o luptă fratricidă şi să treacă peste implicaţiile morale ale acesteia, Krşna produce o ruptură în conştiinţa mitică a eroului. Eroul prin eminenţă al textelor vedice era Indra, zeul forţei şi al războiului; el a trebuit să lupte cu demonul Vṛtra şi cu monstrul tricefal pentru a salva zeii şi lumea de la pieire, deoarece prin uciderea lor au fost recăpătate apele fertilizante pe care aceştia le zăvorîseră în adîncul pămîntului. Vṛtra şi monstrul tricefal aveau rang de brahmani, şi oricît de legitimă ar fi fost fapta lui Indra, el a săvîrşit prin uciderea lor marele păcat al brahmanicidului. Hulit de toate fiinţele care îi strigau în faţă crima lui, spre a se descărca de cumplita ei greutate, Indra s-a rugat pe rînd de pămînt, de arbori şi de femei să-i ia o parte din păcat asupra lor: de atunci există pe lume pămînturi deşerte si crăpate, de atunci curge răşina din coaja crăpată a pomilor şi sîngele menstrual al femeilor. Vlăguit prin păcat de toată forţa lui magică şi războinică, el însuşi, zeul forţei, redus la dimensiunea unui atom, ajuns cea mai neputincioasă între fiinţe, a trebuit să stea ascuns, ghemuit în tulpina unui lotus timp de un an, cît dura ispăşirea, într-o stare vecină cu moartea. Revelaţia lui Krşna privind sacrificiul faptelor îl absolvă pe Arjuna de responsabilităţile de care*

nu s-a putut sustrage nici Indra. Vechiul mit al lui Indra este depășit prin integrarea conștiinței eroului în mitul mai cuprinzător al sacrificiului sau, mai precis, al angajării în lume prin autosacrificiu, după modelul creatorului divin.

Pe de altă parte, trebuie să menționăm că teza transcenderii actului și a implicațiilor sale morale o găsim, anterior Gītei, în cea mai veche dintre Upanișade: Bṛhad-āraṇyaka-Upaniṣad, *IV*, 3, 22, care, vorbind despre starea absolută a conștiinței, spunea că în aceasta se anulează toate valorile lumii contingente și că omul „nu este urmărit de fapta bună, nu este urmărit de fapta rea".

În ansamblul său, morala intenționalistă a Gītei nu se regăsește decît în filosofia buddhistă a karman-*ului*. Deși nega existența unui sine absolut, filosofia buddhistă practica, și ea, aceeași despuiere de conștiința empirică: „și despre ceea ce este trecător, rău, supus schimbării, este cu neputință să spui despre aceasta: «acesta este al meu; acesta sînt eu; acesta este eul meu»?" (Samyutta-nikāya, *XXII*, *85*, *14*). Desprins de ideea sacrificiului ritual, Buddha cerea ca fiecare act, oricît ar fi el de neînsemnat — închiderea sau deschiderea unei uși, așezarea, scularea, culcarea, spălatul mîinilor sau al gurii — devenit obiect al extremei conștiințe, să fie transfigurat, ca un act prin care s-ar contribui la progresul spiritual al tuturor creaturilor. Adevărata acțiune nu era cea săvîrșită cu vorba sau cu fapta, ci cea săvîrșită cu mintea; de aceea înlănțuirea prin karman nu revenea decît faptelor săvîrșite cu ideea de „eu" și „al meu". În consecință se punea accentul, în primul rînd, pe asceza mentală care era socotită superioară celei trupești — iar morala buddhistă este, așa cum a calificat-o L. de la Vallée Poussin, „intenționalistă"[11].

Transfigurarea experienței psihofiziologice capătă însă cea mai mare amploare în sincretismul religios tardiv al curentelor tantrice hinduiste sau buddhiste, în care sînt încorporate cele mai primitive credințe și practici asiatice. Aici asistăm la o

[11] *La morale bouddhique*, Nouvelle Librairie Nationale, Paris, 1927, p. 127.

Scanned with OKEN Scanner

zificare a corpului și a experienței umane, aliată cu credința că detașarea este insuficientă și că ea trebuie realizată concret, verificată, tocmai în experiențele care i se opun cel mai mult, cum sînt în primul rînd cele erotice; experiența erotică este transformată într-un act solemn (maithuna), *devenind act liber și totodată aducător de mîntuire. Există o prea mare consonanță între filosofia actului din* Gītā *și aceste formule spirituale alimentate de experiența religioasă a Asiei autohtone care caută perfecțiunea spirituală în transfigurarea experienței psihofiziologice, în atingerea desăvîrșirii cu propriul trup, pentru a o considera doar ca o simplă consecință a religiozității vedice și indo-europene. Taoismul chinez, expresie și el a unor experiențe religioase paleoasiatice, a descoperit formula de „a acționa ca și cum nu ai acționa"* (wei-wu-wei), *pe care G. Tucci o asemuiește cu renunțarea la fructul actelor*[12] *din* Gītā. *Mesajul* Gītei *poate fi considerat drept unul al întregii Indii și chiar al Asiei, încredințate că experiența spirituală trebuie să angajeze în întregime ființa umană cu toate experiențele sale — transfigurîndu-le și nu suprimîndu-le — că omul nu se poate mîntui de ce este teluric în el, decît plecînd din adîncul eului său teluric.*

Devine evident că Gītā *a integrat toate modalitățile de transcendere ale actului și ale conștiinței fenomenale, așezînd lucid și deliberat formulele ritualiste ale lumii arhaice (ex. IX, 27: „Tot ceea ce faci, mănînci, sacrifici, dăruiești sau înduri ca asceză, o fiu al lui Kuntī, fă-le ca [ofrandă] pentru mine"), alături de doctele formule de alienare ale conștiinței (ex. V, 8—9, citat supra, p. 34), ea a reușit să decanteze astfel esența lor comună și semnificația lor universală, desprinsă de contextul cultural care le-a făcut posibile. De aceea ar fi greu să admitem că textul nostru marchează numai un moment sincretist; el este mai mult decît atît: un moment de lucidă analiză aspirînd la descoperirea funcției comune în pluralitatea experiențelor spirituale indiene. Gestul acestui bilanț taxonomic mărturisește că ne aflăm într-un moment de maturitate culturală.*

[12] *Storia della filosofia indiana*, Editori Laterza, Bari, 1957, p. 512.

Scanned with OKEN Scanner

Europa a luat cunoștință de Gītā *la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, în 1785, data traducerii sale de către Charles Wilkins, unul dintre pionierii filologiei sanskrite. Deși ecoul ei a fost puternic în marile spirite romantice ale epocii (W. von Humboldt, la fel de impresionat ca Schlegel și Hegel, mulțumea, plin de pioșenie, Domnului pentru a-i fi dat zile să ajungă să citească acest mare poem), Europa a primit mesajul* Gītei *într-un moment cînd încă nu-și atinsese maturitatea, cînd nu ieșise din subiectivismul său cultural. S-a întîmplat cu dialogul dintre Kṛṣṇa și Arjuna același lucru care s-a mai întîmplat și cu alte monumente ale culturii indiene, ca să vorbească mai mult omului din secolul al XX-lea decît celui din secolul al XIX-lea care le-a descoperit prima dată. Tot așa, după cum Yoga nu putea fi înțeleasă fără o medicină psihosomatică și fără o psihologie a adîncurilor, după cum gramatica lui Pāṇini rămînea un text artificios fără o lingvistică structurală, și logica indiană greșit interpretată fără logica contemporană, tot așa și* Gītā *dezvăluie o problematică pe care cititorul de astăzi pare mai investit să și-o apropie, decît cel de odinioară.*

Scăpată de obsesia marilor sisteme metafizice, și evadată din incinta aridă a catedrelor și a tomurilor tehnice, filosofia europeană de la Nietzsche încoace, regăsind sinceritatea filosofiei antice, într-un efort de a remedia neliniștile omului îndurerat de precaritatea condiției sale, s-a revărsat în eseuri și literatură, iar prin aceasta în teatru și cinematografie. După ce a proclamat moartea lui Dumnezeu, golind lumea și conștiința de orice imanență, Nietzsche s-a străduit să descopere forma unui nou om, a unui nou erou angajat în lume dincolo de bine și de rău. Chipul eroului nietzschean a avut prea multe trăsături comune cu cel pe care-l impunea Kṛṣṇa lui Arjuna, pentru a nu-i tenta pe mulți la o apropiere a celor două modele. În controversa pe care a iscat-o această apropiere[13], *ținem*

[13] Cf. studiul lui T. GELBLUM, *India's philosophies — whose presuppositions?*, „Bull. of the School of Oriental and African studies", t. XXVIII, Part. 2, 1965, pp. 308—318, în care contestă apropierea făcută de A. Coomaraswamy (în studiul *Cosmopolitan view of Nietzsche*, din volumul *The dance of Shiva*, New York, 1957) și de K.H. POTTER (*Presuppositions of India's philosophies*, Prentice-Hall, 1963) între conceptul indian al eliberării (*mokṣa*) și voința pentru putere,

Scanned with OKEN Scanner

hotărît partea acelora care nu văd în discursul lui Kṛṣṇa o teorie identică cu cea a supra-omului; totuşi, filosoful german deschide pentru lumea modernă o problematică a actului, a angajării în lume şi a libertăţii, care face posibile soluţii similare cu cele din Gītā. *Ca şi Kṛṣṇa, Nietzsche a susţinut că de la disperarea absolută a omului prins în destin şi în lanţul implacabil al determinismului fenomenalităţii se poate ajunge, paradoxal, la completa libertate prin abolirea finalităţii personale a actelor; adeziunea totală la totala necesitate instituie adevăratul eroism, iar acesta este de esenţă ascetică. Prin acceptarea şi binecuvîntarea lumii pămînteşti, marele om se instalează în condiţia divină a marelui artist, şi actul său devine creaţie lipsită de sentimentul realizării personale. Acesta este motivul central al filosofiei nietzscheene pe care îl vor relua unii dintre cei ce l-au urmat. Ne referim în primul rînd la fenomenologi şi existenţialişti, incluzînd totodată şi filonul literar postnietzschean. Fenomenologia, şi după ea existenţialismul, au insistat asupra noţiunilor de intenţie şi dorinţă cu ajutorul cărora s-au delimitat cele două concepte majore de fiinţă-în-sine şi fiinţă-pentru-sine. Fiinţa-pentru-sine este situată în domeniul finitudinii şi al fenomenalităţii, fiind alimentată de dualitatea iubire-ură, în timp ce fiinţa-în-sine este existenţa pură lipsită de finalitate, ca şi Sinele* (ātman) *din filosofia indiană. Diferenţa între cele două modalităţi ale fiinţei şi ale conştiinţei o dă natura actului (cu sau fără intenţionalitate) care devine astfel suport, şi mai mult decît atît, rădăcina întregii ontologii*[14]. *Depăşirea intenţionalităţii poate restitui fiecărui eveniment sau obiect din conţinutul conştiinţei o valoare numenală: fiecare act sau percepţie, fiecare gest cotidian încetînd să fie un mijloc devine un lucru sau un scop în sine, încărcat de aceeaşi solemnitate ca şi în ritualizarea actelor*[15]. *Nu*

[14] Cf. J.-P. SARTRE, *Défense de l'existentialisme*, în „Action", 29.12.1944, reprodus în G. PICON, *Panorama de la nouvelle littérature française*, Paris, 1960, p. 655: „De fapt omul nu poate decît să acţioneze, gîndurile sale sînt proiecte şi angajări, sentimentele sale — întreprinderi (...), omul nu *este*, ci se *face*".

[15] Referindu-se la Husserl şi fenomenologi, CAMUS (*Le mythe de Sisyphe*, Essais, Paris, 1965, pp. 116—117) descria bogăţia universului spiritual pe care îl deschideau: „Petala, trandafirul, borna kilo-

trebuie să ne surprindă că în acest peisaj spiritual pe care l-a deschis Nietzsche, suprimarea intenționalității implică în mod structural sentimentul înstrăinării. Primul și poate cel mai important maestru întru filosofie al lui Camus[16], *J. Grenier, al cărui interes pentru spiritualitatea indiană este un fapt notoriu, își începe succintul dar importantul său tratat asupra opțiunii*[17] *(în care confrunta tezele filosofici indiene și ale Gîtei cu cele ale filosofiei occidentale) prin a constata că sentimentul general de înstrăinare față de lume este nu numai resortul dar și scopul filosofiei*[18]. *Validarea de către Camus a acestei teze în eseistică și literatură îi este posterioară. Desigur, Camus i-a avut ca maeștri și pe Gide, Montherlant și Malraux, obsedați cu toții de ieșirea din finalitatea actului. Eroii lui Gide căutau ieșirea printr-un act gratuit lipsit de deliberare și străin de implicațiile sale etice; la Montherlant, indiferența apare în ideea de echivalare și de aparent amoralism universal, aparent, deoarece la capătul lui romancierul francez instaura un cult al ținutei și al generozității, drept singure valori ce pot rezista în confruntarea cu universala vacuitate; Malraux, apropiat de soluțiile indiene prin formația lui de orientalist, și stăpînit fiind de modelul lui T.E. Lawrence, a căutat o eliberare în exercițiul ascetic al puterii sociale, în experiența istorică a eroilor „cuceritori" practicată cu un scepticism al valorilor și fără finalitate personală.*

Nietzsche, în mod direct, dar mai ales indirect, prin descendenții săi spirituali, a contribuit mai mult decît Schopenhauer,

metrică sau mîna umană au tot atîta importanță ca și iubirea, dorința sau legile gravitației (...) A gîndi înseamnă să reînveți să vezi, să fii atent, înseamnă să-ți dirijezi conștiința, înseamnă să faci din fiecare idee și din fiecare imagine, în felul lui Proust, un loc privilegiat. În mod paradoxal, totul este privilegiat. Ceea ce justifică gîndirea este extrema ei conștiință".

[16] Grenier i-a fost profesor la liceul din Alger, i-a ghidat lecturile și i-a inspirat și teza de doctorat; „Grenier a fost și a rămas maestrul meu" (*Noces*, Essais, p. 1339). G. Picon declară, *op. cit.*, p. 269, despre Grenier că influența sa asupra lui Camus a fost decisivă și, implicit, una din cele mai importante asupra epocii noastre.

[17] *Le Choix*, P.U.F., Paris, 1941.

[18] *Ibidem*, p. 3.

Scanned with OKEN Scanner

maestrul său spiritual — care a rămas, dintr-un anumit punct de vedere, izolat şi fără răsunet — la pregătirea conştiinţei europene, în vederea întîlnirii cu Gītā, *deşi el a respins în mod direct mesajul spiritual al Indiei, din aceleaşi raţiuni pentru care îl respinsese şi pe cel creştin. Esenţa filosofiei indiene o constituie gestul patetic al conştiinţei care se alienează de lume şi de datele psihofiziologice prin anularea finalităţii personale, iar diversele formulări filosofice nu sînt decît teoretizarea în planul de suprafaţă — al conceptelor — a acestei experienţe de adîncime. Schopenhauer, ca şi majoritatea celor care au încercat să acrediteze filosofia indiană în Europa, a insistat mai mult asupra acestei forme exterioare a spiritualităţii indiene, marcate de contextul ei cultural, formă care nu a convenit totdeauna rigorilor şi exigenţelor raţionalismului european. În schimb Nietzsche şi cei care l-au urmat au abordat aspectele de adîncime ale experienţei spirituale, făcînd posibil ca stările de conştiinţă şi patetismul să capete un loc privilegiat într-o conştiinţă filosofică lărgită, cum este cea a omului tragic. Cînd se deschide scena dialogului din* Gītā, *Arjuna apare ca o conştiinţă tragică situată într-un impas fără speranţă, încărcată de angoasă şi de neputinţă, ca cea a unui erou modern în faţa opţiunii, iar dialogul solemn nu este decît expresia dialecticii care face posibilă trecerea de la disperare la indiferenţă, şi de la aceasta la frenezia care răzbate în ultimele strofe ale poemului indian: eroul îşi reia în mînă arcul pe care-l lăsase să-i cadă, dîndu-şi acum seama că nu există opţiune, că alegerea este hotărîtă de legea proprie a fiecărei fiinţe, că libertatea este cealaltă faţă a necesităţii, că anularea păcatului nu o aduce virtutea, ci libertatea actului.*

Dincolo de conţinutul său filosofic, poemul este încărcat de o măreţie şi fascinaţie ce ţin de esenţa sa dramatică. Această esenţă se lasă descoperită prin analiza structurilor antinomice ale formei sale, antinomii care se rezolvă paralel cu cele ale conţinutului său filosofic. Prima mare antinomie o dau susţinătorii acestui neobişnuit dialog care aparţin planului uman şi celui divin: divinul este reprezentat prin cea mai joasă ipostază a sa —cea a avatarului, iar umanul prin cea mai înaltă treaptă a sa — cea a eroului. Aici, personajul calificat pentru marele dialog, cel care primeşte revelaţia, este eroul şi nu sfîn-

Scanned with OKEN Scanner

tul, deoarece condiția de erou o implică și pe cea de sfînt. Marele dialog are loc înaintea rezolvării unei mari antinomii istorice, accentuată de natura sa fratricidă, și spațiul în care se situează este țara nimănui, zonă neutră dar totodată și de maximă tensiune, în care se va dezlănțui drama. În Cîmpia Legii, dialectica verticală a revelației se încrucișează grandios cu dialectica orizontală a istoriei. Paradoxal, în această interferență a dialecticilor, revelația nu are loc pentru a suspenda istoria și tragedia, ci tocmai pentru a o face posibilă; ea nu face decît să pună capăt contradicțiilor din conștiința eroului — care intenționa să împiedice conflictul — dezlănțuind astfel cea mai sumbră tragedie a eposului indian.

Scanned with OKEN Scanner

भगवद्गीता

BHAGAVAD-GĪTĀ

Scanned with OKEN Scanner

Cartea întîia numită

DESCUMPĂNIREA LUI ARJUNA

Dhṛtarāṣṭra[1] a spus:

1. Ce au făcut, Sañjaya, ai mei și fiii lui Pāṇḍu, adunați gata de luptă, în Cîmpia Legii[2], în Kurukṣetra?

Sañjaya[3] a spus:

2. După ce a văzut armata fiilor lui Pāṇḍu, desfășurată în linie de bătaie, regele Duryodhana apropiindu-se de învățătorul [său][4] a rostit cuvintele:
3. Privește, învățătorule, marea armată a fiilor lui Pāṇḍu, desfășurată în linie de bătaie de către priceputul tău discipol, fiul lui Drupada[5].
4. Acolo sînt viteji, mari arcași de seama lui Arjuna și Bhīma[6], în bătălie: Yuyudhāna[7], Virāṭa[8] și Drupada cu carul [său] mare[9],
5. Dhṛṣṭaketu, Cekitana și puternicul rege din Kāśi, Purujit, Kuntibhoja și regele Śaibya cel [puternic ca un] taur [printre] oameni.
6. Și Yudhāmanyu cel îndrăzneț și Uttamaujas cel puternic, fiul lui Subhadrā și fiii lui Draupadī, toți cu care mari.
7. Cunoaște-i pe cei mai de seamă dintre ai noștri, tu primul între cei de două ori născuți[10]; ca să-i știi, ți-i voi numi pe acești conducători ai oastei mele:
8. Tu [însuți] și Bhīṣma și Karṇa și Kṛpa, învingători în bătălii, Aśvatthaman și Vikarṇa, precum și fiul lui Somadatta,
9. Și mulți alți eroi care au renunțat la viață pentru mine, cu felurite arme de atac, îndemînatici în luptă.

Scanned with OKEN Scanner

10. Puțină este oastea noastră, aflată în seama lui Bhīșma, multă este oastea lor, aflată în seama lui Bhīma.
11. Oriunde ați fi, toate măriile voastre, fiecare din locul în care stă, doar pe Bhīșma să-l păzească.
12. Spre bucuria acestuia[11], cel mai bătrîn din [neamul] Kuru, străbunul cel voinic[12], dînd un răcnet puternic ca de leu, a suflat în scoică.
13. Atunci, scoicile și tobele mari, tobele mici, trompetele mari răsunară deodată; vuetul a fost clocotitor.
14. Atunci, în marele lor car tras de cai albi, Mādhava[13] și Pāṇḍava[14] suflară în scoicile lor divine.
15. Hṛșīkeśa [a suflat] în [scoica] Pāñcajanya, Dhanañjaya în Devadatta și Vṛkodara cel crunt în fapte, în marea scoică Pauṇḍra.
16. Regele Judhișțhira, fiul lui Kuntī [a suflat] în Anantavijaya, Nakula și Sahadeva în Sughoșa și Maṇipușpaka.
17. Marele arcaș din Kāśi și marele războinic Śikhandin, Dhṛșțadyumna și Virāța și neînvinsul Sātyaki,
18. Drupada, fiii lui Drupadī și regele Saubhadra cu brațul mare, din toate părțile, o rege, făceau să sune fiecare scoica sa.
19. Sunetul țumultuos a sfîșiat inimile celor ai lui Dhṛtarāșțra, făcînd să răsune cerul și pămîntul.
20. Atunci, văzîndu-i pe cei ai lui Dhṛtarāșțra gata [de luptă], Pāṇḍava, al cărui steag purta o maimuță [ca semn], cînd să înceapă lupta, ridicîndu-și arcul,
21. Îi spuse, o rege, aceste vorbe lui Hṛșīkeśa: „Oprește-mi carul meu, o Acyuta, între cele două oști,
22. Ca să-i văd aliniați și dornici de luptă pe cei cu care mi-e dat să mă lupt în această bătălie ce se stîrnește.
23. Pe cei strînși aici, îi văd dornici să se lupte, dornici să facă în luptă plăcul netrebnicului fiu al lui Dhṛtarāșțra[15]
24. La aceste cuvinte ale lui Guḍākeśa, o Bhārata, Hṛșīkeśa oprind între cele două armate carul neîntrecut,
25. În fața lui Bhīșma, Droṇa și a tuturor regilor, spuse: „O, fiu al lui Pṛthā, privește-i adunați pe toți aceștia din neamul lui Kuru.“

Scanned with OKEN Scanner

26. Fiul lui Pṛthā zări atunci cum stăteau în ambele oşti, părinţi, străbuni, învăţători[16], unchi, fraţi, copii, nepoţi şi ortaci, socri şi prieteni.
27. Fiul lui Kuntī[17] văzîndu-şi toate rudele aliniate, în descumpănire, vorbi îndurerat:

Arjuna a spus:

28. Privindu-mi neamul, o Kṛṣṇa, adunat dornic de a se bate, mi se înmoaie picioarele, gura mi se usucă.
29. Prin trup îmi trece un fior, mi se ridică părul, [arcul] Gāṇḍīva îmi scapă din mînă şi pielea îmi arde;
30. Nu mă pot ţine pe picioare, mintea mi se risipeşte, iar semnele, o Keśava, le văd potrivnice;
31. Şi nu văd la ce-ar fi bun să-mi ucid rudele în bătălie; nu doresc izbînda, o Kṛṣṇa, nici domnia şi nici plăcerile.
32. La ce ne este bună domnia, o Govinda, la ce ne sînt bune bucuriile sau [chiar] viaţa?
33. Cei pentru care dorim domnia, bucuriile şi plăcerile, iată-i, stînd [gata de] luptă, renunţînd la viaţă şi la avuţii;
34. Învăţători, părinţi, fii, precum şi bunici, unchi, socri, nepoţi, cumnaţi şi rubedenii,
35. Pe aceştia nu vreau să-i omor, de-ar fi să mă omoare ei, o Madhusūdana, nici pentru domnia celor trei lumi; dar mi-te pentru cea a pămîntului?
36. Ce bucurie am avea, o Janārdana, ucigîndu-i pe cei ai lui Dhṛtarāṣṭra? Păcatul ar cădea pe noi, ucigînd aceşti nelegiuiţi înarmaţi.
37. De aceea, noi nu putem ucide pe cei ai lui Dhṛtarāṣṭra, care ne sînt rude; ucigîndu-ne rudele, cum am putea fi fericiţi, o Mādhava?
38. Chiar dacă aceştia nu văd, cu mintea pradă pasiunii, păcatul de a-ţi distruge familia şi păcatul de a ataca prietenul,
39. Cum să nu ştim noi să ne oprim de la acest păcat, o Janārdana, noi care cunoaştem ce-i păcatul de a-ţi distruge familia?

Scanned with OKEN Scanner

40. Familia fiind distrusă, pier Legile eterne ale familiei; pierind Legea, fărădelegea pune stăpînire pe întreaga familie.
41. Cînd stăpînește fărădelegea, o Kṛṣṇa, femeile se depravează; depravarea femeilor, o Vārṣneya, duce la amestecul castelor.
42. Acest amestec aduce infernul, nu numai pentru cel ce-și ucide familia, dar chiar pentru familie: strămoșii lipsiți de ritul turtelor *(piṇḍa)* și al apei[18] cad [în infern].
43. Prin aceste păcate ale celor ce ucid familia, care produc amestecul castelor, sînt răsturnate legile eterne ale castei și ale familiei.
44. Celor care strică legile familiei, o Janārdana, infernul le este lăcașul orînduit; așa am aflat[19].
45. Vai, eram hotărîți să facem un mare păcat cînd ne pregăteam să ne ucidem familia de dragul plăcerilor și al domniei.
46. Mi-ar fi mai bine dacă, fără să mă opun, și neînarmat, cei ai lui Dhṛtarāṣṭra m-ar ucide cu arma în mînă.

Sañjaya a spus:

47 Vorbind astfel, Arjuna, în plină bătălie, s-a așezat în car, lăsînd [să-i cadă] arcul și săgețile, cu inima cuprinsă de mîhnire.

Cartea a doua numită
YOGA DISCRIMINĂRII

Sañjaya a spus:

1. Acestuia cuprins de milă, cu ochii tulburați și plini de lacrimi, descumpănit, Madhusūdana îi spuse aceste vorbe:

Bhagavat a spus:

2. De unde această disperare ce te cuprinde în clipa încercării, o Arjuna, demnă doar de unul ce nu-i nobil, care nu-ți deschide cerul și îți strică faima?

Scanned with OKEN Scanner

3. Fii fără slăbiciune, fiu al lui Pṛthā, aceasta nu ţi se potriveşte; gonind din inimă josnica slăbiciune, ridică-te, o tu care-ţi distrugi duşmanii.

Arjuna a spus:

4. Cum voi trage cu săgeata, o Madhusūdana, în lupta cu Bhīşma şi Droṇa cei demni de adorare, o tu care-ţi învingi duşmanii?
5. Mai bine să trăiesc cerşind în lume, decît să-i ucid pe marii mei învăţători; ucigîndu-i pe învăţători, chiar cînd rîvnesc la bogăţie, aş avea parte de hrană pătată cu sînge.
6. Nu ştiu ce [ar fi] mai bine pentru noi, dacă am învinge sau dacă am fi învinşi; iată-i stînd în faţa noastră pe cei ai lui Dhṛtarāṣṭra pe care, ucigîndu-i, n-am mai dori să trăim.
7. Cu fiinţa-mi zdrobită de slăbiciunea milei, te întreb, deoarece datoria îmi tulbură mintea; spune-mi deslușit ce este mai bine; sînt învăţăcelul tău, la tine vin, învaţă-mă!
8. Căci nu văd ce-ar [putea] alunga supărarea care îmi seacă puterile, chiar de-ar fi să obţin domnia nemărginită şi îmbelşugată pe pămînt sau stăpînirea supremă [a cerului].

Sañjaya a spus:

9. Vorbind aşa lui Hṛşīkeśa, spunîndu-i lui Govinda „nu voi lupta“, Gūḍakeśa, cel care-şi distruge duşmanii, tăcu.
10. Hṣṛīkeśa îi spuse surîzînd aceste vorbe, o Bhārata, celui descumpănit între cele două oşti.

Bhagavat a spus:

11. Îi plîngi pe cei ce nu trebuie să-i plîngi şi cuvîntezi despre înţelepciune; cei învăţaţi nu-i plîng nici pe cei vii, nici pe cei morţi.
12. N-a fost nici [o vreme] cînd eu să nu fi existat sau tu, sau prinţii aceştia; la fel, noi nu vom înceta să existăm vreodată cu toţii în viitor.
13. Precum cel întrupat în acest [trup] trece prin copilărie, tinereţe şi bătrîneţe, tot aşa trece [după moarte] şi în alt trup. Cel tare nu este tulburat de aceasta.

Scanned with OKEN Scanner

14. Contactele [simțurilor] cu materia, o fiu al lui Kuntī, sînt reci sau calde, plăcute sau dureroase, vin și se duc, sînt trecătoare; îndură-le, o Bhārata.
15. Omul, pe care acestea nu-l clatină, o tu cel [puternic ca un] taur [printre] oameni, care este același la suferință și bucurie, numai acela poate căpăta nemurirea.
16. Nu există existență pentru Neființă și nici nonexistență pentru Ființă[20]; hotarul lor este văzut de cel care cunoaște adevărul.
17. Să știi că cel ce le-a desfășurat pe toate este nepieritor; nimeni nu poate aduce pieirea celui Neclintit.
18. Despre trupurile celui întrupat care este veșnic, nepieritor, de necunoscut, se spune că au un sfîrșit; de aceea luptă, o Bhārata!
19. Cel care știe că acesta [cel întrupat] ucide, [ca și] cel care știe că acesta este ucis, amîndoi nu știu; acesta nu ucide și nici nu este ucis[21].
20. El nu se naște și nu moare niciodată; nefiind supus devenirii [acum] nu va mai deveni [nici în viitor]: cel nenăscut, etern, neîntrerupt, străvechi, nu este ucis cînd trupul este ucis.
21. Cel care-l cunoaște pe cel nepieritor, etern, nenăscut, neschimbător, o fiu al lui Pṛthā, cum [poate crede] acest om că face să omoare sau că omoară?
22. Precum un om care lepădînd veșmintele învechite, ia altele noi, așa și cel întrupat, lepădînd trupurile învechite, se unește cu altele noi.
23. Pe acesta nu-l taie armele, nu-l arde focul, nu-l udă apa și nu-l usucă vîntul.
24. El nu poate fi tăiat, ars, udat și uscat; el este etern, omniprezent, stabil, imuabil, continuu.
25. Despre acesta se spune că este nemanifestat, de necuprins cu mintea, neschimbător; de aceea, cunoscîndu-l așa, nu trebuie să te întristezi.
26. Chiar dacă crezi că acesta se naște mereu și moare mereu, totuși, o tu, cel cu brațul mare, nu trebuie să te întristezi.

Scanned with OKEN Scanner

27. Moartea este sigură pentru cel născut; naşterea este sigură pentru cel mort; de aceea, lucrul fiind de neînlăturat, tu nu trebuie să te întristezi.

28. La început, fiinţele sînt nemanifestate, [la mijloc] sînt manifestate şi la sfîrşit [sînt din nou] nemanifestate; de ce te jeluieşti atunci, o Bhārata?

29. Careva îl priveşte ca pe ceva minunat, altul vorbeşte ca de ceva minunat, altul aude despre el ca de ceva minunat, însă, deşi auzind de el, niciunul nu-l cunoaşte[22],

30. Cel întrupat în toate trupurile este pururi de nevătămat o Bhārata; de aceea nu trebuie să plîngi vreo fiinţă.

31. Privind la Legea [ta] proprie *(svadharma)* nu trebuie să tremuri; pentru un războinic nu există nimic mai bun decît lupta înscrisă în Lege.

32. Fericiţi sînt războinicii care, o fiu al lui Pṛthā, au parte din întîmplare de o astfel de luptă, ca de o poartă a cerului deschisă.

33. Dacă însă nu vei da această luptă înscrisă în Lege, atunci, trădîndu-ţi Legea proprie şi renumele, îţi vei atrage păcatul.

34. Fiinţele vor face să se povestească despre nefaima ta veşnică; pentru cel ce ţine la numele lui, nefaima este mai rea decît moartea.

35. Căpeteniile de oşti vor crede că de frică te-ai oprit din luptă şi vei ajunge în dispreţul celor ce te-au preţuit.

36. Şi multe vorbe ce nu-s de spus le vor spune despre tine duşmanii, rîzînd de bărbăţia ta; există ceva mai dureros?

37. Ucis, vei dobîndi cerul; trăind, vei avea parte de pămînt. Deci ridică-te, o fiu al lui Kuntī, hotărît pentru luptă.

38. Făcînd egale fericirea cu suferinţa, cîştigul cu pierderea, victoria cu înfrîngerea, fii gata de luptă; aşa nu-ţi vei atrage păcatul.

39. Această cunoaştere ţi-a fost rostită după [doctrina] Sāṃkhya; ascult-o acum, după [doctrina] Yoga, cunoaşterea prin stăpînirea căreia, o fiu al lui Pṛthā, vei părăsi lanţurile faptei *(karman)*.

40. Aici[23], nu există străduință pierdută [24], nu se află dare înapoi; oricît de puțin din această lege, și te păzește de marea frică[25].
41. Aici, o bucurie a [neamului] Kuru, cunoașterea este unică, hotărîtă; cu multe și nesfîrșite ramuri este cunoașterea celor nehotărîți.
42. Ce vorbe înflorite spun cei nepricepuți care rămîn la învățătura *Vedelor*[26], o fiu al lui Pṛthā, care spun „nu există altceva" [decît învățătura *Vedelor*],
43. Cei dăruiți simțurilor, care năzuiesc la cer, [vorbe] care dau [o nouă] naștere ca fruct al faptului, pline de felurite rituri drept cale spre bucurie și putere[27].
44. Cei înlănțuiți de bucurie și putere, cu gîndirea stăpînită de aceste [vorbe] nu sînt pătrunși în meditație de o cunoaștere hotărîtă.
45. *Vedele* se ocupă de cele trei Tendințe[28] *(guṇa)*; fii fără cele trei Tendințe, o Arjuna, fără dualitate, stînd în adevărul veșnic, fără să agonisești bunuri lumești, cu Sinele *(ātman)* [tău].
46. Pe cît folosește un puț înconjurat din toate părțile de apă, pe atît [folosesc] unui brahman înțelept toate *Vedele*[29].
47. Numai fapta să-ți fie conducătoare și niciodată fructele. Să nu ai drept temei fructul faptelor; nu te lega de nefăptuire.
48. Stînd în yoga, îndeplinește faptele, părăsind legătura [față de ele], o Dhanañjaya, fiind același la reușită și nereușită; acestei egalități [de spirit] i se spune yoga.
49. Fapta[30] este, pe dedeparte, mai prejos de yoga cunoașterii *(buddhiyoga)*, o Dhanañjaya; caută-ți refugiul în cunoaștere; sînt demni de milă cei care au drept temei [al faptelor] fructul [acestora].
50. Cei care practică yoga cunoașterii se leapădă aici de bine și de rău; de aceea, stăruiește în yoga; yoga este îndemînare în fapte.
51. Înțelepții care practică yoga cunoașterii, lepădîndu-se de fructul născut din faptă, eliberați de lanțul renașterilor, merg spre tărîmul fără durere.

Scanned with OKEN Scanner

52. Cînd cunoaşterea ta va trece peste hăţişul confuziei[31], atunci vei ajunge la nepăsarea faţă de ce ţi-e dat să auzi sau faţă de ce ai auzit.

53. Cînd mintea *(buddhi)*, buimăcită de revelaţie *(śruti)*, îţi va sta neclintită şi hotărîtă în meditaţie, atunci vei obţine yoga.

Arjuna a spus:

54. Ce se spune despre cel care este neclintit în înţelepciune, care se află în meditaţie *(samādhi)*, o Keśava? Cum vorbeşte, cum se aşează şi cum merge cel cu mintea neclintită?

Bhagavat a spus:

55. Cînd se leapădă de toate dorinţele care-i vin în minte *(manas)*, o fiu al lui Pṛthā, cînd se mulţumeşte în el însuşi şi cu el însuşi, atunci se spune că este neclintit în înţelepciune.

56. Despre cel cu mintea *(manas)* netulburată în durere şi fericire, părăsit de dorinţe, lipsit de patimă, frică şi mînie, se spune că este un ascet *(muni)* cu mintea neclintită.

57. Cel care este desprins oriunde, care fie că dobîndeşte binele sau răul, nu se bucură şi nu se supără, acela are înţelepciunea *(prajñā)* neclintită.

58. Cel care îşi retrage mereu simţurile de la obiectele lor, precum broasca ţestoasă mădularele [în carapacea ei], acela are înţelepciunea neclintită[32].

59. Obiectele dispar pentru cel întrupat, care nu se hrăneşte cu ele, dar gustul rămîne; chiar gustul dispare văzîndu-l pe Cel Suprem[33].

60. Chiar şi la omul înţelept care se stăpîneşte, o fiu al lui Kuntī, simţurile frămîntate tîrăsc mintea cu forţa.

61. Stăpînind toate simţurile, stai concentrat, avîndu-mă pe mine drept ultim scop; cel care-şi are simţurile în stăpînire, acela are înţelepciune neclintită.

Scanned with OKEN Scanner

62. În omul ce-şi îndreaptă mereu gîndul spre obiectele simţurilor, se naşte legătura cu ele; din legătură se naşte dorinţa, iar din dorinţă apare mînia;

63. Din mînie ia fiinţă tulburarea minţii, din tulburarea minţii — pierderea ţinerii de minte, din pierderea ţinerii de minte — distrugerea minţii, iar prin distrugerea minţii se distruge [şi] el.

64. Cel care trece printre lucruri cu simţurile dezbărate de patimă şi ură, [aflate] în stăpînirea Sinelui *(ātman)*, stăpîn pe el, acela ajunge la limpezirea [minţii].

65. Din limpezirea [minţii] se naşte încetarea tuturor durerilor sale; în [mintea] limpezită, cunoaşterea *(buddhi)* se întăreşte repede.

66. Nu există cunoaştere pentru cel fără yoga; pentru cel fără yoga nu există contemplaţie; pentru cel fără contemplaţie nu există pace; de unde [să vină] fericirea pentru cel fără pace?

67. Minţii copleşite de rătăcirea simţurilor, înţelepciunea îi este luată precum corabia de vînt, pe ape.

68. De aceea, o tu cel cu braţul mare, celui ale cărui simţuri sînt mereu retrase de la obiectele lor, înţelepciunea îi este neclintită.

69. Cînd este noapte pentru toate fiinţele, cel care se stăpîneşte veghează; cînd este veghe pentru fiinţe, pentru înţeleptul care vede [Sinele] e noapte[34].

70. Acela dobîndeşte pacea, în care se pierd toate dorinţele precum se pierd apele în oceanul care umplîndu-se stă neclintit [în ţărmurile sale], şi nu acela care doreşte dorinţele.

71. Omul care izgonind dorinţele trăieşte fără dorinţi, fără [să gîndească] „al meu“ şi „eu“, acela ajunge la pace.

72. Aceasta este, o fiu al lui Pṛthā, starea în Brahman *(brahmi-sthiti)* pe care dobîndind-o nu te mai tulburi; [omul] dobîndind-o, fie şi în ceasul morţii, ajunge la stingerea în Brahman *(brahmanirvāṇa)*[35].

Scanned with OKEN Scanner

Cartea a treia numită
YOGA FAPTEI

Arjuna a spus:

1. Dacă, o Janārdana, socoteşti cunoaşterea mai bună decît fapta *(karman)*, atunci de ce mă sileşti la această faptă îngrozitoare, o Keśava?
2. Cu vorbe amestecate îmi tulburi mintea; spune-mi [doar] una singură, prin care, hotărîndu-mă, aş alege ce e mai bine.

Bhagavat a spus:

3. După cum ţi-am spus şi înainte, o tu cel fără de pată, în această lume există două căi: cea a şcolii Sāṃkhya cu yoga cunoaşterii şi cea a şcolii Yoga cu yoga faptei.
4. Nu prin abţinerea de la fapte ajunge omul la nefăptuire *(naiṣkarmya)* şi nici prin renunţare la lume nu se capătă desăvîrşirea [spirituală] *(siddhi)*.
5. Nimeni, niciodată, nu stă măcar o clipă fără să săvîrşească fapte, căci săvîrşeşte fapte fără să vrea, prin Tendinţele *(guṇa)* născute din Natură *(prakṛti)*.
6. Cel care stăpînindu-şi organele de acţiune stă [nemişcat, dar] îşi readuce în minte obiectele simţurilor cu fiinţa tulburată, aceluia i se spune prefăcut.
7. Cel care stăpînindu-şi simţurile cu mintea, o Arjuna, trece la yoga faptei *(karmayoga)* prin organele de acţiune, desprins, acesta se deosebeşte [de ceilalţi].
8. Săvîrşeşte faptele prescrise! Fapta este mai bună decît nefăptuirea; n-ai reuşi să-ţi păstrezi nici trupul lipsindu-te de faptă.
9. În afara celor săvîrşite pentru sacrificiu, restul faptelor înlănţuiesc lumea; în acest scop[36], îndeplineşte fapta, o fi al lui Kuntī, eliberat de legături [faţă de ea].
10. În vremea Începutului, Prajāpati[37] creînd fiinţele o dată cu sacrificiile, a spus: „Înmulţiţi-vă prin acesta; acesta să vă fie vaca ce îndeplineşte dorinţele“[38].

Scanned with OKEN Scanner

11. Prin el să-i țineți în viață pe zei, [iar] zeii să vă țină în viață pe voi; susținîndu-vă unii pe alții, veți dobîndi binele suprem[39].
12. Zeii, ținuți în viață prin sacrificiu, vă vor da bucuriile dorite; cel ce are parte de cele date de aceștia, fără să le dea [în schimb ceva], acela este un hoț.
13. Cei buni, care se hrănesc din rămășițele sacrificiului, se eliberează de toate păcatele; au parte de impuritate rituală și sînt păcătoși cei care gătesc numai pentru ei.
14. Din hrană se nasc ființele; din ploaie — hrana; din sacrificiu se naște ploaia; sacrificiul ia ființă din rit.
15. Să știi că ritul ia ființă din Brahman; Brahman ia ființă din Cel Indestructibil *(akṣara)*; de aceea, Brahman cel Atotpătrunzător este fixat de-a pururi în sacrificiu.
16. Așa a fost pusă în mișcare roata[40]; cel care nu o face să se învîrtească [mai departe] aici [pe pămînt], acela trăiește zadarnic, nemernic dedat simțurilor.
17. Însă omul care se bucură numai de Sine, care găsește mulțumire numai în Sine, care își găsește liniștea în Sine, acela nu [mai] are nimic de făcut[41].
18. Acela nu-și află un sprijin în ce este făcut sau nu este făcut aici [pe pămînt]; și din toate ființele, nu depinde de niciuna, pentru nimic.
19. Săvîrșește deci fapta ce trebuie făcută, mereu desprins [de ea], căci omul care făptuiește desprins ajunge la culme.
20. Căci prin fapte au obținut Janaka[42] și ceilalți desăvîrșirea; tu trebuie să făptuiești privind numai la binele oamenilor.
21. Cum se poartă cel din frunte așa se poartă și ceilalți oameni; canoanele pe care și le face el sînt urmate și de lume[43].
22. Pentru mine, o fiu al lui Pṛthā, nu [mai] există nimic de înfăptuit în cele trei lumi, nimic nedobîndit care să trebuiască a fi dobîndit, și totuși mă aflu în acțiune.
23. Dacă eu nu m-aș afla tot timpul neobosit în acțiune, toți oamenii, o fiu al lui Pṛthā, mi-ar urma calea.

Scanned with OKEN Scanner

24. Aceste lumi ar pieri dacă eu nu [mi]-aș îndeplini fapta; aș fi cel care face haos, aș duce la pieire ființele.

25. Precum cei neștiutori făptuiesc legați de fapte, o Bhārata, tot așa cel înțelept dorind binele oamenilor [făptuiește] desprins [de ele].

26. Cel înțelept să nu tulbure mintea celor neștiutori legați de faptă; să se dedea tuturor faptelor, fiind concentrat cînd le îndeplinește.

27. Toate faptele se îndeplinesc de către Tendințele *(guṇa)* Naturii *(prakṛti)*; cel cu Sinele tulburat de Eu gîndește: „făptuitorul sînt eu".

28. Însă, o tu cel cu brațul mare, cel care cunoaște adevărul asupra deosebirii [Sinelui] de Tendințe *(guṇa)* și fapte, gîndind „Tendințele acționează asupra Tendințelor"[44] acela nu este legat [de fapte].

29. Cei tulburați de Tendințele *(guṇa)* Naturii *(prakṛti)* se leagă de acțiunea Tendințelor; pe acești nefericiți care nu cunosc totul, cel atotcunoscător să nu-i smintească.

30. Încredințîndu-mi mie toate faptele, cu mintea la Sinele Suprem *(adhyātman)*, fiind fără dorințe și lipsit de [gîndul] „al meu", luptă, scăpat de zbuciumul îndoielii.

31. Oamenii care urmează această învățătură eternă a mea, cu credință și fără să cîrtească, aceia se eliberează de fapte;

32. Însă aceia care cîrtind împotrivă-mi, nu-mi urmează învățătura, să știi că sînt greșiți în tot ce știu, fără minte, pieriți.

33. Chiar și înțeleptul se poartă după cum îi este firea lui; ființele își urmează firea; ce o va ține în loc?

34. În obiectul oricărui simț se află patimă și ură; să nu intre sub stăpînirea lor; acestea două sînt dușmanii lui[45].

35. Legea proprie *(svadharma)*, [chiar] cu lipsuri, este mai bună decît Legea altuia, chiar cu grijă respectată; este mai bine să pieri în Legea ta proprie; Legea altuia este periculoasă.

Arjuna a spus:

36. De cine-i stăpînit omul cînd săvîrșește păcatul, deși nu-l dorește, o Vārșneya, de parcă-i tras cu forța?

Bhagavat a spus:

37. Aceasta este fie dorința, aceasta este fie ura, născută fiecare din Tendința *rajas*, marele devorator, marele rău[46]; să știi că aceasta este dușmanul aici [pe pămînt].

38. Precum focul este învăluit în fum, oglinda — de pete, embrionul — de învelișurile sale, tot așa și această [cunoaștere] este învăluită de această [Tendință].

39. Ascunsă este cunoașterea celui înțelept de către acest veșnic dușman, care sub forma dorinței, o fiu al lui Kuntī, este un foc greu de stins.

40. Locașul său sînt simțurile, simțul intern și mintea; prin acestea el tulbură pe cel întrupat, ascunzînd Cunoașterea.

41. De aceea tu, cel [puternic ca un] taur [printre] oameni, o Bhārata, stăpînindu-ți dintru început simțurile, ucide-l pe cel rău, pe cel care distruge Cunoașterea și înțelegerea[47].

42. Simțurile sînt socotite deasupra [obiectelor lor]; deasupra simțurilor este simțul intern; deasupra simțului intern este mintea; deasupra minții este acesta [Sinele][48].

43. Cugetînd la cel care este dasupra minții, sprijinindu-te pe Sinele [tău], ucide, o tu cel cu brațul mare, dușmanul de care cu greu te apropii, a cărui formă este dorința.

Cartea a patra numită

YOGA CUNOAȘTERII ȘI A FAPTEI

1. Această yogă nepieritoare i-am explicat-o lui Vivasvat[49], Vivasvat i-a transmis-o lui Manu[50], și Manu lui Ikșvāku[51],

Scanned with OKEN Scanner

2. Astfel au cunoscut-o, căpătată de la unul la altul, marii Rși, o tu care-ți distrugi dușmanii; această yogă s-a pierdut aici [pe pămînt], prin marea scurgere a vremii.

3. Chiar această yogă din vremea Începutului ți-am explicat-o astăzi ție; îmi ești credincios și prieten; aceasta este taina supremă.

Arjuna a spus:

4. Tu te-ai născut mai în urmă; Vivasvat s-a născut mai înainte; cum aș putea înțelege că tu ai explicat la început?[52]

Bhagavat a spus:

5. Multe sînt nașterile mele anterioare [ca] și ale tale, o Arjuna; eu le cunosc pe acestea toate, tu [însă] nu, o tu care-ți distrugi dușmanii.

6. Deși sînt nenăscut, etern din fire, Stăpînul divin al ființelor, trecînd peste natura mea[53] [neschimbată], mă renasc [totuși] prin propria mea forță magică[54] *(māyā)*.

7. Ori de cîte ori Legea slăbește, o Bhārata, și se întărește nelegiuirea, atunci eu mă creez [cu trup][55].

8. Pentru salvarea celor buni și distrugerea celor răi, pentru statornicirea Legii, mă nasc din *yuga*[56] în *yuga*.

9. Cel care cunoaște cu adevărat nașterea și fapta mea divină, cînd își părăsește trupul, nu merge spre o nouă naștere; el vine la mine, o Arjuna.

10. Desprinși de pasiune, frică și ură, de o ființă cu mine[57], cu sprijin în mine, purificați prin această Cunoaștere, mulți au ajuns la firea mea.

11. Eu fac parte fiecăruia după cum se apropie de mine; oamenii urmează, oricum, calea mea, o fiu al lui Pṛthā.

12. Cei care doresc reușita în fapte, aici [pe pămînt], sacrifică zeilor; reușita adusă de sacrificiu vine repede, în lumea oamenilor.

13. Cele patru caste au fost create de mine, împărțite după Tendințele *(guṇa)* și datoriile lor; deși eu sînt făptuitorul acestora, să știi totuși că sînt neclintitul nefăptuitor.

14. Faptele [mele] nu se prind de mine, nu doresc fructul faptei; cel care mă cunoaşte aşa, nu este înlănţuit de faptele [lui].

15. Astfel săvîrşeau faptele, ştiind aceasta, străbunii tăi dornici de mîntuire; deci săvîrşeşte fapta aşa cum a fost făcută, înainte, de străbuni.

16. „Ce este fapta, ce este nefăptuirea?“ Aici chiar înţelepţii sînt încurcaţi. Îţi voi dezvălui ce este fapta şi cunoscînd-o te vei elibera de rău.

17. Trebuie să înţelegi ce este fapta [rînduită], să înţelegi ce este fapta oprită, să înţelegi ce este nefăptuirea; mersul faptei este de necuprins cu mintea.

18. Cel care vede în faptă nefăptuirea şi în nefăptuire fapta, acela este un înţelept între oameni, acela este yoghin [şi totuşi] săvîrşeşte pe de-a întregul fapta.

19. Despre cel ce trece la orice faptă, fără dorinţă şi hotărîre, ale cărui fapte sînt arse de focul Cunoaşterii, despre el, cei luminaţi spun că este un înţelept.

20. Părăsind fructul faptelor, mereu mulţumit, liber chiar dacă a trecut la faptă, acela nu săvîrşeşte nimic.

21. Fără dorinţi, cu mintea şi trupul stăpînite, părăsind orice bun lumesc, săvîrşind faptele numai cu trupul, nu-şi atrage nici un păcat.

22. Mulţumit cu ce-i aduce întîmplarea, trecut dincolo de dualitate[58], lipsit de simţăminte egoiste, acelaşi în reuşită şi nereuşită, chiar făptuind, nu este legat.

23. Pentru cel desprins de legături, eliberat, cu mintea fixată în Cunoaştere, care făptuieşte pentru a sacrifica[59], fapta se şterge în întregime.

24. Brahman este aducerea ofrandei, Brahman este ofrandă jertfită de Brahman în focul lui Brahman; cel care meditează la sacrificiul lui Brahman, trebuie să intre în Brahman.

25. Unii yoghini aduc sacrificiu zeilor; alţii sacrifică în focul lui Brahman, sacrificiul prin sacrificiu[60].

Scanned with OKEN Scanner

26. Unii sacrifică simţurile, începînd cu auzul, în focul stăpînirii de sine; alţii sacrifică obiectele simţurilor, începînd cu sunetul, în focul simţurilor.

27. Unii sacrifică toate activităţile simţurilor şi ale suflurilor vitale *(prāṇa)* în focul stăpînirii de sine aprins de Cunoaştere.

28. Unii asceţi care ţin legăminte [aspre] fac sacrificiul bunurilor materiale, sacrificiul ascezei, sacrificiul yoga şi sacrificiul Cunoaşterii şi al recitării *Vedelor*[61].

29. Alţii sacrifică suflul expirator *(prāṇa)* în suflul inspirator *(apāna)*, oprind mişcarea expiraţiei şi inspiraţiei, năzuind la stăpînirea suflurilor *(prāṇāyāma)*.

30. Alţii, care se abţin de la mîncare, sacrifică suflurile vitale în suflurile vitale; toţi aceşti cunoscători ai sacrificiului au păcatele şterse prin sacrificiu.

31. Cei care se hrănesc cu nectarul nemuririi *(amṛta)*, rămăşiţă a sacrificiului, merg în Brahman cel etern; cel care nu sacrifică nu are parte de lumea aceasta; cum [ar avea parte] de cealaltă, o tu cel mai bun dintre Kuru?

32. Astfel, sacrificiile împlinite în gura lui Brahman sînt felurite; cunoaşte-le ca fiind născute din faptă; cunoscînd aceasta, te vei elibera.

33. Sacrificiul Cunoaşterii este mai bun decît cel material, o tu care-ţi distrugi duşmanii; toate faptele se desăvîrşesc în întregime în Cunoaştere.

34. Să ştii că prin supunere respectuoasă, întrebări lămuritoare şi slujindu-i pe cei care văd adevărul şi au Cunoaşterea, ei ţi-o vor dezvălui [şi ţie].

35. Aflînd-o, nu vei mai cădea din nou în tulburare, o fiu al lui Pāṇḍu; toate fiinţele le vei vedea în Sinele [tău] şi deci, în mine.

36. Chiar de-ai fi cel mai păcătos dintre toţi păcătoşii, vei trece dincolo de toată această suferinţă, cu corabia Cunoaşterii.

37. Precum focul aprins face cenuşă din vreascuri, aşa şi focul Cunoaşterii face din toate faptele cenuşă.

38. Nu există aici [pe pămînt] un instrument purificator asemănător Cunoașterii; pe aceasta o găsește singur, în Sinea lui, cu timpul, cel desăvîrșit în yoga.

39. Cel cu credință dobîndește Cunoașterea, năzuind spre ea cu simțurile stăpînite; dobîndind Cunoașterea, ajunge repede la pacea supremă.

40. Cel lipsit de Cunoaștere și credință, cu îndoiala în suflet, piere; cel cu îndoiala în suflet nu are parte nici de lumea aceasta, nici de cealaltă și nici de fericire.

41. Pe cel stăpîn al Sinelui, care prin yoga a renunțat la fapte, și prin Cunoaștere și-a tăiat îndoiala, [pe acela] o Dhanañjaya, faptele nu-l [mai] înlănțuiesc.

42. De aceea, tăind cu sabia Cunoașterii Sinelui îndoiala din inimă, născută din necunoaștere, îndreaptă-te spre yoga, și ridică-te, o Bhārata.

Cartea a cincea numită
YOGA RENUNȚĂRII

Arjuna a spus:

1. Kṛṣṇa, tu lauzi renunțarea la faptă, și totodată și yoga; spune-mi în mod deslușit care din ele este mai bună.

Bhagavat a spus:

2. Renunțarea și yoga faptei duc ambele la binele suprem[62]. Dintre ele două, yoga faptei este mai presus decît renunțarea la faptă.

3. Trebuie recunoscut ca ascet-pentru-totdeauna cel care nu urăște și nu dorește; cel care a trecut dincolo de dualitate, o tu cel cu brațul mare, se eliberează ușor de legături.

4. Numai cei puțini la minte, nu și înțelepții, vorbesc despre Sāṃkhya și Yoga ca despre lucruri deosebite; cel care o urmează doar pe una obține totodată fructul amîndurora.

Scanned with OKEN Scanner

5. Starea care se dobîndeşte prin Sāṃkhya se dobîndeşte şi prin Yoga; cel care vede că Sāṃkhya şi Yoga sînt una, acela vede.

6. Renunţarea, o tu cel cu braţul mare, se dobîndeşte cu greu fără yoga; ascetul cufundat în [meditaţia] Yoga ajunge fără zăbavă la Brahman.

7. Cel unit în yoga, cu trupul purificat, cu trupul învins, cu simţurile învinse, al cărui Sine este Sinele tuturor fiinţelor, chiar dacă făptuieşte, el nu este întinat.

8. „Nu eu făptuiesc ceva", aşa gîndeşte cel concentrat care cunoaşte adevărul, atunci cînd vede, aude, atinge, miroase, mănîncă, merge, doarme, respiră,

9. Vorbeşte, dă drumul, prinde, închide şi deschide pleoapele; el zice: „simţurile acţionează în obiectele lor".

10. Cel care făptuieşte dăruindu-i lui Brahman toate faptele, părăsind orice legătură, de el nu se prinde păcatul, precum apa de frunzele lotusului.

11. Yoghinii săvîrşesc fapte cu trupul, cu simţul intern, cu mintea şi chiar numai cu simţurile, părăsind [orice] legătură pentru purificarea Sinelui.

12. Cel unit [în yoga], părăsind fructul faptelor, dobîndeşte pacea supremă; cel neunit, legat de fruct, se înlănţuie prin acţiunea dorinţei.

13. Renunţînd cu mintea la toate faptele, cel întrupat stă fericit şi stăpîn în cetatea cu nouă porţi[63], fără să făptuiască şi fără să provoace fapte.

14. Nici starea de făptuitor şi nici faptele nu le creează Stăpînul Cel Omniprezent, şi nici legătura faptei cu fructul său; Natura[64] e cea care pune [totul] în mişcare.

15. Cel Omniprezent nu-şi însuşeşte nici păcatul, nici fapta bună a cuiva; Cunoaşterea este învăluită de necunoaştere; prin ea li se tulbură mintea creaturilor.

16. Însă celor cărora necunoaşterea le este distrusă de Cunoaşterea Sinelui, Cunoaşterea le luminează, asemenea soarelui, pe Cel Suprem.

Scanned with OKEN Scanner

17. Cei care-L poartă în minte, care se identifică cu El, care iau sprijin în El, care-L au drept ultim scop, scapă de noi reîntoarceri, se scutură dintr-odată de păcatele lor.

18. Înțelepții[65] privesc la fel la un brahman plin de știință și virtute morală, la un bou, la un elefant, la un câine sau la un mîncător de câini[66].

19. Creația a fost învinsă[67] în această lume de cei cu mintea egală; Brahman este fără pată, mereu același; de aceea stau ei în Brahman.

20. Cel care stă în Brahman, care cunoaște pe Brahman, cu mintea neclintită, netulburat, nu se bucură de ce-i plăcut, nu se sperie de ce-i neplăcut.

21. Cu Sinele desprins de contactele exterioare, găsește în Sinele lui fericirea. Cu Sinele unit cu Brahman prin yoga, el capătă fericirea nepieritoare.

22. Bucuriile născute din contactul [simțurilor] sînt matca durerii. Ele au un început și un sfîrșit, o fiu al lui Kuntī; înțeleptul nu află bucurii în ele.

23. Cel care poate în această lume, înainte de a se elibera de trup, să-și stăpînească zbuciumul născut din dragoste și ură, acel om este unit și fericit.

24. Numai cel care are fericirea lăuntrică, bucuria lăuntrică, precum și lumina lăuntrică, acel yoghin devenit [una cu] Brahman, ajunge la stingerea în Brahman *(brahma-nirvāṇa)*.

25. Dobîndesc stingerea în Brahman, Ṛșii[68] cu păcatele șterse, cu îndoiala tăiată, stăpîni pe ei, bucroși de binele tuturor ființelor.

26. Pentru asceții eliberați de dragoste și ură, cu mintea stăpînită, cunoscători ai Sinelui, stingerea în Brahman există [pretutindeni] în jurul [lor].

27. Îndepărtînd contactele exterioare, cu privirea [ațintită] numai între [cele două] sprîncene, egalizînd suflul inspirator *(prāṇa)* cu suflul expirator *(apāna)* care trec prin nas.

28. Ascetul cu mintea, simțul intern și simțurile stăpînite, care are drept ultim scop eliberarea, lipsit de dorință, frică și milă, numai acela este eliberat pentru totdeauna.

29. Cunoscîndu-mă pe mine ca cel care are parte de sacrificiu și asceză, ca Marele Stăpîn Divin (Maheśvara) al întregului Univers, prieten al tuturor ființelor, el ajunge la pace.

Cartea a șasea numită
YOGA CONCENTRĂRII

Bhagavat a spus:

1. Cel care îndeplinește fapta ce trebuie îndeplinită fără să țină seama de fructul faptei, acela este [cu adevărat] ascet și yoghin; și nu acela care nu întreține focul [sacrificiului] și nu îndeplinește riturile.

2. Să știi că cea căreia i se spune renunțare este yoga, o fiu al lui Pāṇḍu; căci nimeni nu devine yoghin fără să renunțe la dorință[69].

3. Pentru ascetul doritor să se înalțe la yoga, instrumentul de îndeplinire este fapta; pentru cel care a ajuns la yoga, instrumentul de îndeplinire este renunțarea.

4. Se spune despre cel care a renunțat la toate dorințele că a ajuns la yoga [numai] atunci cînd nu este legat de obiectele simțurilor și de fapte.

5. Să-și ridice singur Sinele, să nu-și doboare Sinele; Sinele este cu adevărat prietenul trupului; numai Sinele este dușmanul trupului[70].

6. Sinele este prietenul trupului pentru cel care s-a învins pe sine, însă pentru cel care nu-i [stăpîn pe] sine se poartă ca un dușman în dușmănie.

7. Numai Sinele celui care s-a învins pe sine este absorbit în meditație, [nepăsător] la cald sau frig, fericire sau durere, cinstire sau dispreț.

Scanned with OKEN Scanner

8. Yoghinului al cărui Sine se bucură de Cunoaștere și înțelegere, neclintit[71], cu simțurile învinse, [privind] la fel la un bulgăre de pămînt, o piatră sau aur — i se spune că este unit.

9. Cel cu spiritul egal, cînd se află între binevoitori, prieteni, dușmani, străini indiferenți, oameni de ocară, rude, virtuoși sau păcătoși, acela se deosebește [de ceilalți oameni].

10. Yoghinul să-și unească Sinele, stînd deoparte, singur, stăpînindu-și tot ce este gînd, fără dorințe și fără bunuri lumești,

11. Statornicindu-și singur, într-un loc curat, o așezare tare, nici prea înaltă, nici prea joasă, acoperită cu o pînză, piele de căprioară sau iarbă *kuśa*,

12. Așezîndu-se acolo, fixîndu-și mintea asupra unui singur punct, cu activitatea simțurilor și gîndirii stăpînite, să practice yoga pentru purificarea Sinelui.

13. Același, neclintit, ținînd nemișcate corpul, capul și gîtul, ațintind privirea spre vîrful nasului, fără să privească în spațiu,

14. Cel care s-a potolit pe sine, lipsit de frică, care ține legămîntul castității, stăpînindu-și mintea, cu gîndul la mine, unit, așezat, avîndu-mă drept ultim scop,

15. Yoghinul care se unește astfel mereu, cu mintea stăpînită, ajunge la pace, la stingerea *(nirvāṇa)* supremă, care este în mine.

16. Yoga nu este pentru cel care mănîncă prea mult, nici pentru cel care nu mănîncă deloc, nici pentru cel care doarme prea mult și nici pentru cel [mereu] treaz, o Arjuna.

17. Yoga care distruge suferința este pentru cel cumpănit în hrană și zăbavă, cumpănit în gesturi și în fapte, cumpănit în somn și veghe.

18. Cînd gîndirea, stăpînită, fără dorinți, eliberată de toate pasiunile, se fixează în Sine, atunci se spune că omul este unit [în yoga].

Scanned with OKEN Scanner

19. „Ca flacăra ce nu se clintește la adăpost de vînt“ — aceasta este asemuirea [făcută] yoghinului cu gîndirea stăpînită, care practică yoga Sinelui.
20. Atunci cînd gîndirea se oprește, respinsă de exercițiul yoga, și cînd își privește Sinele, găsește mulțumirea în Sinele [său],
21. Atunci cînd cunoaște fericirea fără de sfîrșît, de dincolo de simțuri, ce-i de cuprins [doar] cu mintea, și în acesta [o dată] statornicit, nu se [mai] îndepărtează de la adevărul,
22. Pe care, dobîndindu-l, nu mai socoate alt bun mai presus de el; în acesta [o dată] stabilit, nici o durere, oricît de mare, nu-l [mai] urnește.
23. Cea denumită yoga trebuie cunoscută ca desfacere a legăturii cu durerea; această yoga trebuie practicată cu hotărîre și fără descurajare.
24. Părăsind complet toate pasiunile născute din dorință[72], stăpînind complet cu simțul intern totalitatea simțurilor,
25. Puțin cîte puțin să se oprească cu mintea susținută prin hotărîre, cu simțul intern fixat în Sinele [său], fără să se gîndească la ceva.
26. Oricînd simțul intern s-ar arăta neliniștit sau nestatornic, totdeauna, stăpînindu-l, să fie adus la supunere în Sine.
27. Pe yoghinul cu simțul intern potolit, cu pasiunile potolite, neîntinat, devenit [una cu] Brahman, îl pătrunde fericirea supremă.
28. Yoghinul care este unit astfel mereu, neîntinat, obține cu ușurință fericirea nesfîrșită de a-l atinge pe Brahman.
29. Cel cu Sinele unit prin yoga vede Sinele în toate ființele și toate ființele în Sinele [său]; el privește pretutindeni la fel.
30. Cel care pretutindeni mă vede pe mine, și toate le vede în mine, acela nu-i pierdut pentru mine și nici eu nu-s pierdut pentru el[73].
31. Cel care năzuiește spre unitate mă adoră în toate ființele; oriunde s-ar afla acest yoghin, în mine se află.

Scanned with OKEN Scanner

32. Cel care, prin asemuire cu Sinele, priveşte pretutindeni la fel[74], fie că este fericire sau suferinţă, acela este socotit, o Arjuna, yoghinul cel mai desăvîrşit.

Arjuna a spus:

33. Această yoga pe care mi-ai dezvăluit-o ca egalitate [a spiritului], o Madhusūdana, eu nu o văd ca o stare stabilă, din cauză că există nelinişte.

34. [Căci] mintea, o Kṛṣṇa, este neliniştită, agitată, puternică, îndărătnică; socot că ea este tot aşa de greu de stăpînit ca şi vîntul.

Bhagavat a spus:

35. Fără îndoială, o tu cel cu braţul mare, mintea este greu de înfrînat şi neliniştită, dar ea poate fi supusă, o fiu al lui Kuntī, prin exerciţiu repetat[75] şi renunţare.

36. Yoga este greu de dobîndit pentru cel ce nu-i stăpîn pe sine; acesta este gîndul meu; ea este cu putinţă pentru cel care se stăpîneşte şi se supune pe sine printr-un mijloc potrivit.

Arjuna a spus:

37. Cel ce nu-i ascet şi caută credinţa, dar se îndepărtează cu mintea de yoga, nedobîndind desăvîrşirea în yoga, pe ce drum apucă, o Kṛṣṇa?

38. Lipsit de amîndouă[76], nu se destramă, o tu cel cu braţul mare, ca un nor în furtună, fără sprijin şi rătăcit în drumul spre Brahman?

39. Trebuie să-mi curmi pe de-a întregul această îndoială, o Kṛṣṇa; decît tine nimeni altul nu este în stare s-o curme.

Bhagavat a spus:

40. O fiu al lui Pṛthā, pentru el nu există pierzanie nici în lumea aceasta, nici în cealaltă, căci cel ce face binele, dragul meu, nu merge nicicum pe calea cea grea.

41. Dobîndind lumile celor cu fapte merituoase, [şi] locuindu-le ani fără şir, cel lipsit de yoga se naşte [din nou] într-o familie cinstită şi de vază.

42. Sau poate, chiar se naşte într-o familie de înţelepţi yoghini, [căci] o naştere ca aceasta este cea mai grea de dobîndit în această lume.

43. Acolo îşi redobîndeşte concentrarea minţii din întrupa-rea anterioară şi se străduieşte şi mai mult pentru desăvîr-şirea spirituală, o bucurie a neamului Kuru.

44. Exerciţiile repetate din trecut îl duc mai departe, chiar fără vrerea lui; cine doreşte să cunoască yoga trece dincolo de Brahman-Cuvîntul[77].

45. Yoghinul care prin stăruinţă [a ajuns] stăpîn pe sine, curăţat de păcate, desăvîrşit prin numeroase naşteri, ajunge la condiţia supremă.

46. Yoghinul este deasupra asceţilor şi este socotit chiar deasupra celor care au Cunoaşterea; yoghinul este deasu-pra celor care îndeplinesc riturile; de aceea, fii yoghin, o Arjuna.

47. Dintre toţi yoghinii, cel care, venit la mine cu Sinele interior, mi se dăruieşte cu credinţă, acela este socotit de mine ca [fiind] cel mai unit în yoga.

Cartea a şaptea numită
YOGA CUNOAŞTERII ŞI A ÎNŢELEGERII

Bhagavat a spus:

1. Tu, care ai mintea unită cu mine, care practici yoga, care ai sprijinul în mine, ascultă, o fiu al lui Pṛthā, cum mă vei cunoaşte, fără îndoială, în întregime.

2. Îţi voi dezvălui, în întregime, această Cunoaştere împre-ună cu înţelegerea, pe care, aflînd-o, nu mai rămîne nimic altceva de cunoscut aici [în lumea aceasta].

3. Dintre miile de oameni, cîte unul doar se înfrînează pentru desăvîrşirea spirituală; [iar] dintre cei care se înfrînează pentru desăvîrşirea spirituală cîte unul doar mă cunoaşte cu adevărat.

Scanned with OKEN Scanner

4. Pămîntul, Apa, Focul, Vîntul, Eterul, Simţul intern, Mintea şi Eul sînt cele opt părţi diferite ale Naturii mele.

5. Aceasta este Natura mea inferioară; Natura mea superioară însă, să ştii, este alta; ea este, o tu cel cu braţul mare, Sinele individual *(jīvabhūta)*[78] care ţine această lume[79].

6. Să ştii, ea este matca tuturor fiinţelor; originea, ca şi nimicirea întregii lumi, eu sînt.

7. Dincolo de mine nu există altceva, o Dhanañjaya; în mine sînt însăilate toate, ca şirul de perle pe fir.

8. Eu sînt, o fiu al lui Kunţī, gustul din apă, lumina din Soare şi Lună, silaba [sfîntă] *OM* din toate *Vedele*, sunetul din spaţiu, ce-i omenesc[80] în oameni.

9. Eu sînt mirosul bun al pămîntului, strălucirea din foc, viaţa din toate fiinţele, asceza din toţi asceţii.

10. Sămînţa veşnică a tuturor fiinţelor eu sînt, să ştii, o fiu al lui Pṛthā; eu sînt înţelegerea celor care cunosc, şi strălucirea celor străluciţi eu sînt.

11. Şi [tot] eu sînt puterea dezbărată de dorinţă şi patimă; eu sînt în fiinţe iubirea care nu calcă Legea, o tu cel [puternic ca un] taur [printre] Bhārata.

12. Toate stările [celor trei Tendinţe], *sattva*, *rajas* şi *tamas*, să ştii, pleacă de la mine; nu eu sînt în ele, ci ele sînt în mine.

13. Toată această lume cu mintea tulburată de stările alcătuite din cele trei Tendinţe nu mă recunoaşte pe mine, care sînt dincolo de ele, neclintit[81].

14. Căci este greu de trecut dincolo de această iluzie *(māyā)* divină a mea, alcătuită din Tendinţe; numai cei ce vin la mine trec de această iluzie[82].

15. Nu la mine vin făcătorii de rele, cu mintea tulburată, oamenii cei josnici; cu Cunoaşterea smulsă de iluzie, ei ţin de starea demonică[83].

16. De patru feluri sînt făcătorii de bine care mi se dăruiesc, o Arjuna, tu [cel puternic ca un] taur [printre] Bhārata:

năpăstuitul, cel care năzuieşte la Cunoaştere, cel care năzuieşte la binele lumesc şi cel care posedă Cunoaşterea.

17. Dintre aceştia, cel care posedă Cunoaşterea, în veci unit, se deosebeşte [de ceilalţi] printr-o dăruire unică; cel care posedă Cunoaşterea mă iubeşte la nesfîrşire, şi eu îl iubesc pe el.

18. Aceştia sînt de preţ cu toţii, însă pe cel care posedă Cunoaşterea îl socotesc ca pe mine însumi; cu Sinele unit, el îmi este devotat mie [care îi sînt] condiţia supremă.

19. La capătul multor renaşteri, cel care posedă Cunoaşterea ajunge la mine, spunîndu-şi: „Vāsudeva este Totul". Acest suflet mare *(mahātman)* este greu de găsit.

20. Cei a căror Cunoaştere este smulsă de diverse pasiuni merg spre alte divinităţi; urmînd felurite rînduieli[84], îşi urmează natura lor proprie[85].

21. Oricare ar fi forma [divinităţilor] pe care fiecare adorator doreşte să o venereze cu credinţă, eu sînt cel care pune în fiecine acea credinţă neclintită.

22. Unit prin acea credinţă, el urmăreşte îmbunare aacestei [divinităţi] şi-şi atinge dorinţele; cel care i le împlineşte [însă], eu sînt.

23. Răsplata celor puţini la minte nu este eternă; cei care sacrifică zeilor merg la zei, însă cei care mi se dăruiesc mie, la mine vin[86].

24. Cei fără minte mă cred [că eu sînt] Cel Nemanifestat intrat în starea de manifestare; ei nu cunosc natura mea superioară neclintită, supremă.

25. Învăluit de iluzia produsă de magia [mea], eu nu sînt revelat tuturor; această lume, cu mintea tulburată, nu mă recunoaşte ca nenăscut şi neclintit.

26. Eu ştiu, o Arjuna, fiinţele care au fost, care sînt şi care vor fi; pe mine însă nu mă ştie nimeni.

27. Tulburarea dualităţii, născută din dorinţă şi ură, o Bhārata, duce în rătăcire toate fiinţele [chiar] de la naşterea [lor], o tu cel care-ţi distrugi duşmanii.

Scanned with OKEN Scanner

28. Cei cu fapte merituoase, ale căror păcate sînt terminate, eliberaţi de tulburarea dualităţii, mi se dăruiesc cu credinţă nestrămutată.

29. Cei care, pentru a se elibera de bătrîneţe şi moarte, caută sprijin în mine şi se înfrînează, aceia îl cunosc pe de-a întregul pe acest Brahman, Sinele suprem, cunosc ritul în întregime.

30. Cei care mă cunosc ca esenţă a fiinţelor *(adhibhūta)*, a zeilor *(adhidaiva)* şi a sacrificiului *(adhiyajña)*, avînd gîndirea concentrată, mă cunosc chiar în clipa plecării [din viaţă][87].

Cartea a opta numită
YOGA SALVĂRII ÎN BRAHMAN

Arjuna a spus:

1. Ce este Brahman? Ce este Sinele suprem? Ce este ritul, o tu cel mai bun dintre oameni? Ce se înţelege prin esenţa fiinţelor, ce se numeşte esenţa zeilor?

2. Ce este esenţa sacrificiului, şi cum [e cu putinţă] aici în acest corp, o Madhusūdana? Cum poţi fi cunoscut Tu, în clipa plecării [din lumea aceasta] de cei stăpîni pe sine?

Bhagavat a spus:

3. Indestructibilul este supremul Brahman; Natura proprie[88] este numită Sinele suprem; Creaţia care aduce la viaţă fiinţele este numită sacrificiu.

4. Ca esenţă a fiinţelor, [eu sînt] existenţă pieritoare; ca esenţă a zeilor, [eu sînt] Spiritul; ca esenţă a sacrificiului, eu sînt chiar cel în trupul de acum, o tu cel mai bun dintre cei întrupaţi.

5. Cel care, în clipa sfîrşitului, mă are în gînd şi pleacă eliberîndu-se de corp, acela merge la mine; despre aceasta nu este îndoială.

Scanned with OKEN Scanner

6. Cel care are în gînd o anumită existenţă în clipa sfîrşitului cînd părăseşte corpul, spre ea merge, o fiu al lui Kuntī, chemat în viaţă de acea existenţă[89].

7. De aceea, tot timpul gîndeşte-te la mine şi luptă; cu simţul intern şi mintea aţintite spre mine, la mine vei veni, fără îndoială.

8. Cel care meditează la supremul Spirit divin, o fiu al lui Pṛthā, cu gîndirea concentrată în exerciţiul yoga, fără să rătăcească în altă parte, ajunge la El.

9. Cel care îşi aminteşte de Poetul[90] Începutului, Stăpînul mai subtil decît atomul, care a orînduit Totul, a cărui formă nu poate fi gîndită, de culoarea soarelui de dincolo de tenebre[91],

10. Cel care-i în clipa plecării [din lumea aceasta], cu simţul intern neclintit, unit prin dăruire şi prin puterea [dată de] yoga, adunîndu-şi suflul vital între cele două sprîncene, acela ajunge la supremul Spirit divin.

11. Tărîmul despre care cunoscătorii *Vedei* spun că este indestructibil, în care intră asceţii lipsiţi de pasiuni, pentru care cei ce-l doresc se păstrează castă[92], ţi-l voi dezvălui pe scurt.

12. Stăpînindu-şi toate porţile[93], respingîndu-şi simţul intern în inimă, aducîndu-şi suflul vital în cap, practicînd concentraţia yoga,

13. Cel care plecînd [din lumea aceasta] îşi părăseşte corpul rostind silaba [sacră] *OṂ* care este Brahman, purtîndu-mă în gînd, acela merge spre condiţia supremă.

14. Pentru yoghinul mereu concentrat, care nu-i cu mintea la altceva, care se gîndeşte mereu la mine, neîntrerupt, o fiu al lui Pṛthā, eu sînt uşor de dobîndit.

15. Cei cu sufletul mare *(mahātman)* ajunşi la suprema desăvîrşire, venind la mine, nu mai au parte de renaştere, pieritor loc al durerii.

16. Începînd cu cea a lui Brahman, o Arjuna, toate lumile revin la noi existenţe; însă cînd se vine la mine, o fiu al lui Kuntī, nu mai există renaştere.

Scanned with OKEN Scanner

17. Cei care știu că ziua lui Brahman ține pînă la o mie de *yuga*, și că noaptea lui se sfîrșește după o mie de *yuga*, aceia sînt oamenii care știu [ce-i] ziua și noaptea.

18. Din Cel Nemanifestat se nasc toate cele manifestate, la venirea zilei; la venirea nopții, se topesc în Cel numit Nemanifestat.

19. Tot așa și mulțimea ființelor, după ce a tot existat, se topește la venirea nopții; la venirea zilei, fără vrere, o fiu al lui Pṛthā, ea renaște[94].

20. Însă dincolo de acest Nemanifestat, există o altă existență, nemanifestată, eternă, care nu piere atunci cînd toate ființele pier.

21. „Cel Nemanifestat", „Cel Indestructibil", așa i se spune; este numit condiția supremă; cei care-l dobîndesc nu se mai întorc; acesta este lăcașul meu suprem.

22. Acest Spirit suprem, o fiu al lui Pṛthā, se dobîndește printr-o exclusivă dăruire; în El stau toate ființele, de El a fost desfășurat[95] acest Tot.

23. Îți voi spune care este clipa cînd yoghinii morți pleacă pentru a se întoarce sau a nu se mai întoarce, o tu cel [puternic ca un] taur [printre] Bhārata[96].

24. [Cînd este] foc, strălucire, zi, jumătatea luminoasă a lunii, răstimpul celor șase luni cît soarele urcă spre miazănoapte, oamenii morți atunci, care-l cunosc pe Brahman, merg la Brahman.

25. [Cînd este] fum, noapte, jumătatea întunecată a lunii, răstimpul celor șase luni cînd soarele coboară spre miazăzi, atunci yoghinul dobîndind „lumina lunii", renaște.

26. Cele două căi, cea luminoasă și cea întunecată, sînt socotite drept [căi] eterne ale lumii; pe una se merge fără întoarcere, pe cealaltă se vine înapoi.

27. Yoghinul care cunoaște amîndouă drumurile nu se rătăcește niciodată; de aceea, o Arjuna, în orice clipă, fii concentrat în yoga.

28. Ceea ce este arătat ca răsplată a meritului în [studiul] *Vedelor*, în sacrificii, în asceză, în danii, este întrecut de yoghinul care știe aceasta; el merge spre locul suprem al Începutului.

Cartea a noua numită
YOGA TAINEI REGEȘTI

Bhagavat a spus:

1. Îți voi dezvălui ție, care ești nezeflemitor, Cunoașterea cea mai tainică, împreună cu înțelegerea; cunoscînd-o, te vei elibera de nefericire.
2. Această știință regească, această taină regească este supremul purificator; ea poate fi înțeleasă direct, este legiuită, ușor de îndeplinit, neclintită.
3. Oamenii care nu cred în această Lege, o tu cel care-ți distrugi dușmanii, nedobîndindu-mă, reiau calea morții și a renașterii (*saṃsāra*).
4. Întreagă această lume este desfășurată de mine [care sînt] formă nemanifestată; în mine stau toate ființele, și nu eu stau în ele.
5. Și [totuși] ființele nu stau în mine; privește la unirea mea divină! Sînt susținător al ființelor, fără să stau în ele; prin Sinele meu există toate ființele.
6. Precum marele și veșnicul vînt, ce bîntuie pretutindeni, se află în spațiu, să știi, tot așa se spune că toate ființele stau în mine[97].
7. Toate ființele, o fiu al lui Kuntī, se întorc în Natura mea, la sfîrșit de *kalpa*; la început de *kalpa* le creez din nou[98].
8. Sprijinindu-mă pe propria mea Natură, creez mereu din nou această mulțime a ființelor, de nevoie, prin forța Naturii.

Scanned with OKEN Scanner

9. Şi aceste fapte nu mă leagă, o Dhanañjaya; eu rămîn ca un străin, nelegat de aceste fapte.

10. Prin mine şi prin grija mea, Natura făureşte tot ce se mişcă şi nu se mişcă; prin această cauză, o fiu al lui Kuntī, lumea este pusă în mişcare.

11. Cei cu mintea tulburată, nu mă preţuiesc sub forma mea umană, ei nu cunosc existenţa mea supremă, de Mare Stăpîn Divin al tuturor fiinţelor.

12. Zadarnice le sînt speranţele, zadarnice faptele, zadarnica le este ştiinţa celor ce şi-au pierdut mintea; ei capătă natura obscură a demonilor Rakşas şi Asura.

13. Însă oamenii cu sufletul mare *(mahātman)*, care au sprijin în mine, care nu au alt gînd, o fiu a lui Pṛthā, au parte de Natura mea divină, cunoscîndu-l pe Cel Neclintit, Obîrşia existenţelor *(bhūtādi)*.

14. Glorificîndu-mă mereu, înfrînîndu-se credincioşi legămintelor[99], închinîndu-mi-se, mă adoră cu dăruire, mereu concentraţi.

15. Alţii care sacrifică, mă adoră prin sacrificiul cunoaşterii, ca unitate, ca felurită individualizare, pe mine Cel cu faţa în toate părţile.

16. Eu sînt strădania sacrificiului[100], eu sînt sacrificiul, eu sînt ofranda adusă strămoşilor, eu sînt iarba magică, eu sînt *mantra*[101], eu sînt untul sacrificiului, eu sînt focul, eu sînt jertfa.

17. Eu sînt tatăl acestei lumi, muma, orînduitorul, străbunul, ceea ce trebuie cunoscut, mijlocul de purificare, silaba [sacră] *OṂ*[102], *Ṛk, Sāman şi Yajus*[103],

18. Calea, susţinătorul, stăpînul, martorul, popasul, sălaşul, prietenul, începutul şi nimicirea [lumii], locul, aşezarea, sămînţa, Cel Neclintit.

19. Eu dau căldura, opresc şi dau drumul ploilor; eu sînt nemurirea şi moartea, şi tot eu sînt, o Arjuna, Fiinţa şi Nefiinţa.

20. Cei cu întreita știință [a *Vedelor*], băutori ai Somei[104], curățați de păcate, năzuind la starea cerească, mă cinstesc cu jertfe; aceștia, intrînd în lumea sfîntă a celui ce este stăpîn peste zei[105], au parte de bucuriile cerești ale zeilor.

21. Aceștia, împărtășindu-se din marea bucurie a lumii cerului, după trecerea [perioadei de răsplată a] meritului, ei intră în lumea muritoare; astfel, urmînd Legea întreitei cunoașteri, supuși dorințelor, dobîndesc această ducere și întoarcere[106].

22. Celor care mă adoră gîndindu-se la mine și nu la altul, acestor oameni mereu concentrați le vin într-ajutor.

23. Chiar cei care, dăruiți altor divinități, sacrifică pătrunși de credință, chiar aceia, o fiu al lui Kuntī, [tot] mie îmi sacrifică, [deși] nu după cum este rînduit.

24. Eu sînt cel care are parte de toate sacrificiile și numai eu sînt stăpînul lor; deoarece ei nu mă recunosc așa cum sînt, aceștia se pierd.

25. Cei care slujesc zeilor merg la zei; cei care slujesc strămoșilor merg la strămoși; la demoni merg cei care sacrifică demonilor; dar cei ce-mi sacrifică, la mine vin.

26. Dacă cu dragoste mi se dă o frunză, o floare, un fruct, sau apă, eu mă bucur de aceste ofrande ale iubirii pioase ale celui smerit[107].

27. Tot ceea ce faci, mănînci, sacrifici, dăruiești sau înduri ca asceză, o fiu al lui Kuntī, fă-le ca [ofrandă] pentru mine.

28. Astfel, te vei elibera de înlănțuirea faptelor și de fructul lor, bun sau rău; cu ființa concentrată în yoga și renunțări, eliberat, la mine vei veni.

29. Eu sînt la fel pentru toate ființele; pentru mine nu-i [nimeni] pe care să-l plac sau să-l urăsc; cei care mi se dăruiesc cu dragoste se află în mine, și eu mă aflu în ei.

30. Chiar un om rău, de mi se dăruieşte cu o dragoste exclusivă, trebuie socotit ca om bun[108]; hotărîrile lui sînt drepte;
31. Curînd devine virtuos, şi ajunge la pacea eternă; să ştii, fiu al lui Kuntī, cel care mi se dăruieşte nu piere.
32. O fiu al lui Pṛthā, cei care îşi iau sprijin în mine, chiar de-ar fi [născuţi] dintr-o matcă a păcatului[109], de-ar fi femei, *vaiśya*[110] şi chiar *śūdra*[111], aceştia ajung la condiţia supremă.
33. Cu atît mai mult, brahmanii merituoşi, Ṛşii de neam regesc ce mi se dăruiesc; deoarece ai dobîndit această lume trecătoare şi nefericită, dăruieşte-mi-te.
34. Fii cu gîndul la mine, dăruit mie, sacrifică-mi şi cinsteşte-mă; la mine vei ajunge concentrîndu-te astfel, avîndu-mă pe mine drept ultim scop.

Cartea a zecea numită
YOGA ÎNTRUCHIPĂRILOR DIVINE

Bhagavat a spus:

1. Ascultă mai departe, o tu cel cu braţul mare, înaltul meu cuvînt pe care ţi-l rostesc ţie, care mi-eşti drag, spre binele tău.
2. Nici mulţimea zeilor, nici marii Ṛşi nu cunosc naşterea mea, căci eu sînt singura obîrşie a zeilor şi a marilor Ṛşi.
3. Cel care mă ştie ca Marele Stăpîn Divin al Lumii, nenăscut şi fără de început, acela, netulburat printre muritori, se eliberează de toate păcatele.
4. Gîndire, Cunoaştere, netulburare [a minţii], răbdare, adevăr, stăpînire de sine, linişte, fericire şi durere, fiinţare şi nefiinţare, frică şi neînfricare,

Scanned with OKEN Scanner

5. Nevătămare, egalitate [a spiritului], mulțumire de sine, asceză, dăruire, faimă bună și rea, toate sînt numai de la mine, felurite stări ale ființelor.

6. Din mine au luat ființă, în vremea Începutului, cei șapte mari Rși și cei patru Manu, născuți din gîndul meu; din ei [au luat ființă] toate creaturile în lume.

7. Cel care cunoaște cu adevărat întruchipările[112] și forța mea magică, acela se unește [cu mine] printr-o yoga de neclintit; aceasta este neîndoios.

8. Eu sînt obîrșia Totului, de la mine pornește Totul; gîndind așa, cei cu minte și simțire adîncă, mi se dăruiesc mie.

9. Cu gîndul la mine, cu suflurile vitale plecate la mine[113], luminîndu-se unul pe celălalt, vorbindu-și despre mine sînt mereu mulțumiți și fericiți.

10. Celor mereu concentrați, care mi se dăruiesc cu dragoste, le dau această yoga a minții *(buddhiyoga)* prin care ajung la mine.

11. Din îndurare pentru ei, eu, stînd în adevărata [mea] Natură, distrug prin lampa strălucitoare a Cunoașterii întunecimea născută din necunoaștere.

Arjuna a spus:

12. Tu ești supremul Brahman, lăcașul și purificatorul suprem, Spiritul cel veșnic, cel ceresc, obîrșia zeilor, cel nenăscut, cel ce pătrunde totul.

13. Așa ți-au spus toți Rșii, divinul Rși Nārada, Asita, Devala și Vyāsa; chiar tu însuți mi-o spui.

14. Toate acestea le socotesc adevărate pentru că mi le-ai spus tu, o Keśava, căci nici zeii, nici demonii Danava nu cunosc manifestarea ta.

15. Numai tu însuți te cunoști pe tine, o Spirite Suprem, Creator al ființelor, Stăpîn al ființelor, Zeu al zeilor, Stăpîn al lumii.

Scanned with OKEN Scanner

16. Trebuie să-mi vorbeşti pe de-a întregul despre divinele întruchipări ale Naturii tale, întruchipări prin care exişti, pătrunzînd aceste lumi.

17. Cum aş cunoaşte, o yoghinule, chiar dacă aş medita mereu asupra ta, în care dintre formele existenţei tale te-aş putea cuprinde cu mintea, o Bhagavat?

18. Vorbeşte mai mult, cu de-amănuntul, o Janārdana, despre forţa magică şi întruchiparea [ta], căci nu mă satur ascultînd nectarul nemuririi *(amṛta)* [al vorbelor tale].

Bhagavat a spus:

19. Fie, îţi voi vorbi despre divinele întruchipări ale fiinţei mele, [numai] despre cele importante, o cel mai bun dintre Kauravi, căci întinderea mea este fără sfîrşit.

20. Eu sînt Sinele, o Guḍākeśa, care sălăşluieşte în inima tuturor fiinţelor, eu sînt începutul, mijlocul şi sfîrşitul tuturor fiinţelor.

21. Pentru zeii Āditya[114] eu sînt Viṣṇu; pentru luminători, eu sînt Soarele strălucitor; eu sînt Marīci[115] pentru Maruţi[116], şi Luna pentru stele.

22. Pentru *Vede* eu sînt Sāman[117], pentru zei — Vāsava[118], pentru simţuri sînt simţul intern, şi gîndirea pentru fiinţe.

23. Pentru zeii Rudra[119] eu sînt Śaṃkara[120], pentru demonii Yakşa şi Rakşas eu sînt stăpînul bogăţiilor[121], pentru zeii Vasu eu sînt focul, pentru munţi sînt Meru.

24. Să ştii, o fiu al lui Pṛthā, că pentru preoţi eu sînt cel dintîi — Bṛhaspati[122], — pentru conducătorii de oşti sînt Skanda[123], pentru ape sînt oceanul.

25. Pentru marii Ṛşi, eu sînt Bhṛgu[124], pentru cuvinte—silaba unică, pentru sacrificii eu sînt sacrificiul rugăciunii, pentru munţi — Himālaya.

26. Pentru toţi arborii sînt smochinul, Nārada[125] — pentru divinii Ṛşi, Citraratha — pentru Gandharva[126], ascetul Kapila — pentru cei ce au atins desăvîrşirea [spirituală][127].

27. Pentru cai, să ştii că sînt Uccaiḥśravas[128], cel născut din nectarul nemuririi *(amṛta)*; pentru elefanţii regali sînt Airāvata[129], pentru oameni — regele.

28. Pentru arme sînt fulgerul, pentru vaci — vaca dorinţelor; eu sînt Kandarpa[130] ce dă sămînţa vieţii, pentru şerpi eu sînt Vāsuki[131].

29. Pentru Nāga[132] sînt Ananta[133], pentru fiinţele mării — Varuṇa, Aryaman[134] — pentru strămoşi, Yama[135] — pentru stăpîni.

30. Eu sînt Prahlāda[136] pentru demonii Daitya, timpul — pentru cei ce ţin numărătoarea[137], pentru animalele sălbatice — leul, pentru păsări — fiul lui Vinatā[138].

31. Eu sînt vîntul pentru purificatori, Rāma — pentru cei ce poartă arma, Makara[139] — pentru peşti, fiica lui Jahnu[140] — pentru apele curgătoare.

32. Creaturilor le sînt început, sfîrşit şi mijloc, o Arjuna; cunoaşterilor eu le sînt Cunoaşterea Sinelui suprem, celor ce discută [în controversă] eu le sînt doctrina [adevărată].

33. Literelor le sînt *A*, cuvintelor compuse le sînt *dvandva*[141], eu sînt stăpînul indestructibil, orînduitorul cu faţa în toate părţile.

34. Eu sînt şi moartea care ia totul, şi naşterea celor ce vor fi; între ce este femeiesc[142] eu sînt faima, frumuseţea, vorba, ţinerea de minte, înţelepciunea, dîrzenia şi răbdarea,

35. Pentru Sāman eu sînt Marele Sāman, *gāyatrī*[143] — pentru metri, pentru luni — Mārgaśīrṣa[144], anotimpurilor le sînt primăvara.

36. Celor ce înşeală eu le sînt jocul de noroc, celor puternici — puterea, eu sînt biruinţa, eu sînt neşovăirea, virtutea celor virtuoşi.

37. Pentru Vṛṣṇi[145] eu sînt Vāsudeva, pentru fiii lui Pāṇḍu — Dhanañjaya, asceţilor le sînt Vyāsa[146], poeţilor *(kavi)* le sînt Uśanas[147] cel înţelept.

38. Celor ce supun [pe alţii] le sînt pedeapsa, doritorilor de mărire le sînt priceperea politică, eu sînt tăcerea tainelor, Cunoaşterea celor ce cunosc.

39. Sămînţa tuturor fiinţelor eu sînt, o Arjuna, căci nu există fiinţă mişcătoare sau nemişcătoare care să existe fară de mine.

40. Căci nu există capăt pentru întruchipările mele divine, o tu cel ce-ţi învingi duşmanii; aceasta este, rostită de mine pe scurt, întinderea întruchipărilor mele.

41. Orice fiinţă arătoasă, frumoasă sau puternică, să ştii, este puterea mea cuprinsă într-o fărîmă.

42. Dar, la ce bun, o Arjuna, să le ştii pe toate acestea? Eu stau sprijinind întreagă această lume cu o fărîmă [din mine].

Cartea a unsprezecea numită
VIZIUNEA CELUI CU MULTE FORME

Arjuna a spus:

1. Suprema vorbă pe care ai rostit-o, spre binele meu, numită taina Sinelui Suprem, mi-a alungat toată tulburarea.

2. De la tine Cel cu ochii ca frunza de lotus, am auzit în amănunt naşterea şi pieirea fiinţelor, ca şi neclintita ta măreţie.

3. Aşa este, precum mi-ai spus tu însuţi Supremule Stăpîn Divin; doresc să-ţi văd forma ta de Stăpîn Divin, o Spirite Suprem.

4. De crezi că e cu putinţă a fi văzut de mine, puternice Stăpîn Divin peste yoga, atunci arată-mi Sinele tău neclintit.

Bhagavat a spus:

5. Priveşte, o fiu al lui Pṛthā, formele-mi divine, cu sutele, cu miile, felurite, deosebite la culoare şi alcătuire.

Scanned with OKEN Scanner

6. Privește-i pe zeii Āditya, pe Vasu, pe Rudra, pe cei doi Aśvini și pe Maruți; privește, o Bhārata, la multele minuni nevăzute încă.

7. Privește aici, Guḍākeśa, în trupul meu stînd la un loc întreaga lume, [tot] ce se mișcă și nu se mișcă și orice altceva ai dori să vezi.

8. Tu nu mă poți însă privi cu propria-ți vedere; îți dau vederea divină; privește la forța mea magică divină!

Sañjaya a spus:

9. Zicînd acestea, atunci, o rege, Hari, Marele Stăpîn Divin peste yoga, i-a arătat fiului lui Pṛthā suprema sa formă de Stăpîn Divin:

10. Cu ochi și guri nenumărate, cu nenumărate arătări uluitoare, cu nenumărate podoabe, cu nenumărate arme cerești ridicate [spre amenințare],

11. Purtînd ghirlande și veșminte divine, uns cu balsamuri divine, întrupare a tuturor minunilor[148], zeu fără de sfîrșit cu fața în toate părțile.

12. Dacă o mie de sori s-ar ridica deodată pe cer, strălucirea lor ar fi asemenea strălucirii acestui mare suflet *(mahātman)*.

13. Atunci a văzut fiul lui Pāṇḍu întreaga lume fărîmițată la nesfîrșit, stînd la un loc în trupul zeului zeilor.

14. Atunci, pătruns de uimire, cu părul zburlit, Dhanañjaya plecîndu-și capul în fața zeului, cu mîinile împreunate spre rugă, spuse:

Arjuna a spus:

15. Văzînd toți zeii în trupul tău, o zeule, și feluritele ființe adunate, pe Brahman Stăpînul așezat pe lotus, pe Rși și pe toți șerpii divini,

16. Te văd cu nenumărate brațe, pîntece, guri și ochi, pretutindeni formă nesfîrșită; nici sfîrșitul, nici mijlocul și nici chiar începutul nu ți le văd, Stăpîn al Lumii! Formă a Lumii!

Scanned with OKEN Scanner

17. Purtînd coroană,[1] ghioagă şi disc, te văd, rug de lumină strălucind pretutindeni, greu de privit pe de-a întregul, nemăsurată strălucire a soarelui-foc-arzător.

18. Tu trebuie să fii cunoscut ca indestructibil, suprem, tu eşti orînduitorul suprem al acestei lumi, tu eşti neclintitul păzitor al Legii eterne; eşti pentru mine Spiritul cel Veşnic.

19. Te văd fără început, fără mijloc şi fără sfîrşit, putere nesfîrşită, braţe nesfîrşite; drept ochi, Soarele şi Luna; gura [ţi-e] rug aprins şi flacăra ei încinge lumea toată.

20. Întinderea dintre pămînt şi cer este cuprinsă de tine singur, ca şi toate zările; văzîndu-ţi forma ta uluitoare şi groaznică, cele trei lumi sînt cutremurate, o Mare Suflet.

21. Mulţimile de zei se îndreaptă spre tine; unii speriaţi, cu mîinile împreunate rugător te preamăresc; spunînd „*Svasti*“[149] mulţimile de Maharşi şi de Siddha te laudă cu imnuri nenumărate.

22. Toţi Rudra, Āditya, Vasu, Sādhya, Viśvedeva, cei doi Aśvini, Maruţii, toţi Uşmapa[150], Gandharva, Yakşa, Asura şi Siddha, toţi te preamăresc uluiţi.

23. Privindu-ţi forma ta imensă, cu multe guri şi ochi, o tu cel cu braţul mare, cu multe braţe, coapse şi picioare, cu multe pîntece, cu mulţi colţi îngrozitori, lumile sînt cutremurate; la fel şi eu.

24. Privindu-te pe tine, care atingi cerul, luminat de nenumărate culori, cu gura larg căscată, cu uriaşii ochi aprinşi, cutremurat în adîncul fiinţei [mele] nu-mi capăt stăpînirea şi liniştea, o Vişnu.

25. Privind colţii tăi îngrozitori şi gurile tale ca focul Timpului de Apoi[151], nu [mai] ştiu [unde-s] zările, nu-mi găsesc loc de apărare; îndurare Stăpîne al zeilor, adăpost al lumii!

26. Şi toţi aceşti fii ai lui Dhṛtarāşṭra împreună cu mulţimea regilor pămînteni, Bhīşma, Droṇa şi fiul lui Suta cu căpeteniile noastre de oşti,

27. Se îndreaptă în grabă spre gurile tale înfiorătoare, cu dinți îngrozitori; unii, prinși între dinți, se văd cu țestele sfărîmate.

28. Precum valurile cele multe ale fluviilor curg numai spre ocean, așa și eroii din lumea oamenilor intră în gurile tale care aruncă flăcări.

29. Precum spre flacăra aprinsă fluturii merg în grabă, la pieire, așa merge în grabă și omenirea spre gurile tale, la pieire.

30. Pe toți oamenii de pretutindeni îi lingi, mistuindu-i cu flăcările gurii tale; razele tale fierbinți ard întreaga lume, umplînd-o de strălucire, o Vișnu.

31. Spune-mi cine ești Tu, formă îngrozitoare? Plecăciune Ție, Stăpîne al zeilor, îndurare! Vreau să te cunosc pe tine, obîrșie, că nu-ți înțeleg căile.

Bhagavat a spus:

32. Eu sînt Timpul [atot]puternic[152], distrugător de lumi, pus în mișcare aici spre a trage lumea înapoi[153]; chiar fără tine, ei tot nu vor [mai] fi, luptători orînduiți în armate dușmane.

33. Ridică-te deci, dobîndește gloria; învingîndu-ți dușmanii, bucură-te de o domnie împlinită; ei sînt de dinainte doborîți de mine; tu fii doar unealta, o Savyasācin[154].

34. Pe Droṇa, Bhīṣma, Jayadratha, Karṇa ca și pe ceilalți oșteni eroi doborîți de mine, doboară-i, nu șovăi! Luptă! Vei învinge dușmanii în bătălie.

Sañjaya a spus:

35. Auzind aceste vorbe ale lui Keśava, cel ce purta coroana, cu mîinile împreunate, tremurînd, salutîndu-l din nou pe Kṛṣṇa, i-a spus cu vorba întretăiată, înspăimîntat, în prosternare:

Arjuna a spus:

36. Drept este, Hṛṣīkeśa, că de gloria ta se bucură lumea și năzuiește la dragostea ta, că [demonii] Rakṣas, înspăi-

mîntați, fug în [cele patru] zări, că mulțimea de Siddha ți se închină.

37. Și de ce nu s-ar închina, o Mare Suflet, întîiului făptuitor, mai mare chiar ca Brahman; Stăpîne nesfîrșit al zeilor, adăpost al lumii, Tu ești indestructibil, Ființa și Neființa și Cel de dincolo[155] [de ele].

38. Tu ești obîrșia zeilor, Spiritul Începutului, Tu ești Supremul Orînduitor al acestei lumi, Tu ești Cel ce cunoaște și [tot Tu] Cel ce trebuie cunoscut, Supremul Lăcaș; prin Tine este desfășurat Totul, o Formă nesfîrșită!

39. Tu ești Vāyu, Yāma, Agni, Varuṇa, Luna, Prajāpati, Tu ești Străbunul[156]; închinăciune Ție! De o mie de ori, și încă închinăciune, închinăciune Ție!

40. Închinăciune Ție de la Răsărit și de la Apus! Închinăciune Ție de pretutindeni, o Tu care ești Totul; putere nesfîrșită, tărie nemăsurată! Tu le împlinești pe toate, și așa ești Totul.

41. Crezîndu-te un prieten pe care [poți] să-l chemi, „o Kṛṣṇa, o Yādava, o prietene", necunoscător al măreției Tale, din ușurință sau din prietenșug,

42. De Te-am supărat cu gluma pe cînd mergeam, stăteam, ne odihneam sau mîncam, fie singuri, o Acyuta, fie cu alții de față, îți cer iertare, Ție celui de necuprins cu mintea.

43. Tatăl lumii care se mișcă și nu se mișcă, Tu ești; Tu ești obiectul adorării ei; ești învățătorul și mai mult decît învățătorul; Tu nu ai seamăn, cum ar fi un altul mai presus de Tine? În cele trei lumi, ești putere fără seamăn.

44. De aceea, plecîndu-mi trupul spre rugăciune, Te implor pe Tine, Stăpîne preamărit; trebuie să-mi ierți, precum tatăl — fiului, prietenul — prietenului, cel drag — celei dragi.

Scanned with OKEN Scanner

45. Văzînd cele nemaivăzute încă, sînt înfiorat; mintea mi-e cutremurată de groază; îndurare Stăpîn al zeilor, adăpost al lumii! Arată-mi doar forma Ta, o zeule.

46. Cu coroană, cu ghioagă, cu disc în mînă, doar așa vreau să Te văd; fii [iar] cu forma Ta cu patru brațe, o Tu cel cu o mie de brațe, care iei toate formele.

Bhagavat a spus:

47. Din îndurare, o Arjuna, ți-am arătat prin puterea magiei mele forma-mi supremă făcută din lumină, întreagă, fără de sfîrșit, cea a Începutului, de altul decît tine nevăzută încă.

48. Nici prin *Vede*, sacrificii, învățătură sau danii, și nici prin rituri sau asceze crunte, eu nu pot fi văzut în această formă în lumea oamenilor de altul decît de tine, o erou [al neamului] Kuru.

49. Să nu ai frică și mintea tulburată văzînd această formă a mea atît de îngrozitoare; fără spaimă, cu inima voioasă, privește din nou la această formă a mea!

Sañjaya a spus:

50. Vorbindu-i astfel lui Arjuna, Vāsudeva și-a arătat din nou forma lui; Marele Suflet l-a liniștit pe cel speriat, revenind la forma lui blîndă.

Arjuna a spus:

51. Văzîndu-ți această formă omenească blîndă o Janārdana, acum mi-a revenit judecata, mi-am redobîndit firea.

Bhagavat a spus:

52. Forma-mi cea greu de văzut, tu ai văzut-o; înșiși zeii năzuiesc mereu s-o vadă.

53. Nici prin *Vede*, nici prin asceză, nici prin danii și prin sacrificiu, eu nu pot fi văzut precum m-ai văzut tu.

54. Însă printr-o dăruire unică, o Arjuna, eu pot fi cunoscut astfel, văzut cum sînt cu adevărat, și cuprins, o tu care-ți distrugi dușmanii.

Scanned with OKEN Scanner

55. Cel care săvîrșește faptele întru mine, mă are pe mine ca ultim scop, dăruit mie, liber de înlănțuire, fără ură pentru toate ființele, acela merge la mine, o fiu al lui Pāṇḍu.

Cartea a douăsprezecea numită
YOGA DĂRUIRII DE SINE

Arjuna a spus:

1. Astfel, unii te adoră pe tine, mereu uniți, dăruiți, [iar] alții [îl adoră] pe Cel Indestructibil și Nemanifestat; din aceștia care sînt cei mai pricepuți în yoga?

Bhagavat a spus:

2. Cei care pătrunzînd cu inima în mine mă adoră mereu uniți, cu credință supremă, aceia sînt socotiți de mine drept cei mai buni yoghini.
3. Însă cei care-l adoră pe Cel Indestructibil, cel Nenumit, Cel Nemanifestat, Cel Atotpătrunzător, Cel ce nu poate fi gîndit, Cel Neclintit, Cel Nemișcat, Cel Înremenit,
4. Stăpînindu-și totalitatea simțurilor, mereu cu mintea egală, dăruiți binelui tuturor ființelor, aceia mă dobîndesc.
5. Cei care-și îndreaptă mintea asupra celui Nemanifestat au parte, pe deasupra, de nenumărate greutăți, căci condiția de nemanifestare este cu greu dobîndită de cei ce au trup[157].
6. Cei care, renunțînd la toate faptele lor pentru mine, devotați mie, mă adoră în timp ce meditează la mine, printr-o yoga exclusivă,
7. Pentru ei, care au pătruns cu gîndirea în mine, eu sînt cel care îi scoate fără întîrziere din oceanul morții și al renașterilor *(saṃsāra)*.
8. Pune-ți în mine inima ta; pătrunde în mine cu mintea ta; în mine vei locui după aceea[158], neîndoios.

Scanned with OKEN Scanner

9. De nu poţi să-ţi aduni mintea neclintită în mine, atunci, O Dhanañjaya, caută să mă dobîndeşti prin exerciţiul yoga.

10. De nu eşti în stare nici de exerciţiul yoga, dăruieşte-mi mie faptele. De săvîrşeşti toate faptele avîndu-mă pe mine drept scop, vei obţine desăvîrşirea spirituală.

11. De nu eşti în stare să îndeplineşti nici aceasta, atunci avînd sprijin în unirea cu mine, săvîrşeşte părăsirea fructului tuturor faptelor, stăpîn pe sine.

12. Cunoaşterea este mai bună decît exerciţiul; concentrarea minţii întrece Cunoaşterea; renunţarea la fructul [faptelor] întrece concentrarea minţii[159]; iar liniştea vine imediat după renunţare.

13. Fără să urască nici o fiinţă, prietenos şi milos, fără [să gîndească] „al meu“ şi „eu“, acelaşi în durere sau bucurie, răbdător,

14. Mereu mulţumit, yoghinul cu sinele stăpînit, care-şi ţine hotărîrile, năzuind spre mine cu inima şi cu mintea, cel dăruit mie, acela mi-e drag.

15. Cel de care nu se teme lumea şi care nu se teme de lume, care este eliberat de zbuciumul bucuriei, furiei şi fricii, acela mi-e drag.

16. Nelegat [de nimic], cinstit, priceput, străin de toate, din care a plecat suferinţa, renunţînd să treacă la orice faptă, cel care este dăruit mie, acela mi-e drag.

17. Cel care nu se bucură, nu urăşte, nu se supără, nu doreşte, care renunţă la bine şi rău, cel astfel dăruit, acela mi-e drag.

18. Acelaşi cu duşmanii sau prietenii, ca şi la cinste şi dispreţ, la frig şi căldură, acelaşi la fericire şi durere, scăpat de înlănţuire,

19. Nepăsător la insultă sau laudă, tăcut, mulţumit cu orice, fără casă, cu mintea neclintită, dăruit mie — aşa este omul drag [mie].

Scanned with OKEN Scanner

20. Însă cei care adoră această Lege nemuritoare, așa cum [ți-]a fost spusă, credincioși, avîndu-mă pe mine drept ultim scop, dăruiți, aceia îmi sînt foarte dragi.

Cartea a treisprezecea numită
YOGA DISCRIMINĂRII ÎNTRE NATURĂ ȘI SPIRIT

Bhagavat a spus:

1. Trupul acesta, o fiu al lui Kuntī, este numit „cîmp“[160]; celui care îl cunoaște i se spune „cunoscător al cîmpului“.
2. Cunoscătorul cîmpului, să știi, eu sînt, în toate cîmpurile, o Bhārata; cunoașterea cîmpului și a cunoscătorului cîmpului — pe aceasta o socotesc Cunoaștere.
3. Află de la mine, pe scurt, ce este acest cîmp, cu cine seamănă și de unde vine, iar despre celălalt [cunoscătorul cîmpului], ce este și care-i este puterea.
4. A fost cîntat de multe ori în versuri[161] felurite de fiecare Rși, și în cuvinte pline de temei și limpezi în *Brahma-sūtra*[162].
5. Marile Elemente, Eul, Mintea, Cel Nemanifestat, cele zece forțe și [încă] una[163], cele cinci pășuni ale simțurilor[164],
6. Dorința, ura, fericirea, durerea, corpul, gîndirea[165], neclintirea — aceasta este, pe scurt spus, cîmpul cu transformările lui.
7. A nu fi mîndru, a nu fi prefăcut, nevătămarea, răbdarea, dreapta purtare, cinstirea învățătorului, curăția și statornicia, stăpînirea de sine,
8. Renunțarea la obiectele simțurilor, lepădarea de sine, înțelegerea răului [care vine din] naștere, moarte, bătrînețe și boală,
9. Desprins, nelegat de copii, soție, casă și celelalte, mereu egal [în spirit], de se întîmplă cele dorite sau nedorite,

Scanned with OKEN Scanner

10. Mie, dăruire neîntreruptă, printr-o yoga fără abatere, așezarea în locuri singuratice, dezgust de a se aduna cu oamenii,

11. Continua Cunoaștere a Sinelui Suprem, înțelegerea rostului cunoașterii adevărului[166] — aceasta este Cunoașterea; ceea ce este altfel decît aceasta se numește necunoaștere.

12. Îți voi dezvălui obiectul Cunoașterii, pe care cunoscîndu-l se dobîndește nemurirea; este supremul Brahman, fără de început, despre care se spune că nu este nici Ființa, nici Neființa.

13. El are pretutindeni mîini și picioare; pretutindeni ochi, capete și fețe; pretutindeni are urechi; se află în lume, învăluind totul[167].

14. Părînd[168] a avea însușirile tuturor simțurilor, el este lipsit [totuși] de toate simțurile; este desprins și susține totul; lipsit de Tendințe, are [totuși] parte de Tendințe.

15. Înăuntrul și în afara ființelor, mișcător și nemișcător, este de necunoscut din cauza subtilității [sale]; cînd este aproape este departe.

16. Neîmpărțit, sălășluiește în ființe ca și cum [ar fi] împărțit; el trebuie cunoscut drept cel ce susține ființele, drept cel ce le distruge, drept cel ce le creează.

17. I se spune strălucirea strălucirilor, cel de dincolo de tenebre, Cunoaștere și obiect al Cunoașterii, cel ce se dobîndește prin Cunoaștere, cel ce stă în inima Totului.

18. Ți-am vorbit pe scurt de cîmp, de Cunoaștere, de obiectul Cunoașterii; cel dăruit mie, știind [aceasta], se apropie de ființa mea.

19. Natura și Spiritul, să știi, sînt ambele fără de început; transformările și Tendințele, să știi, se nasc din Natură.

20. Dacă există efect, instrument și făptuitor, cauza lor se numește Natură; dacă cineva are parte de bucurii și de dureri, cauza se numește Spirit.

Scanned with OKEN Scanner

21. Spiritul care stă în Natură ia parte la Tendinţele născute din Natură; înlănţuirea lui de Tendinţe este cauza naşterii dintr-o matcă bună sau rea.

22. „Cel care priveşte", „cel care hotărăşte", „cel care suportă", „cel care are parte", „Marele Stăpîn Divin", „Sinele Suprem" — aşa este numit Spiritul Suprem în acest trup.

23. Cel care cunoaşte astfel Spiritul şi Natura împreună cu Tendinţele, oricum ar trăi, nu se mai naşte din nou.

24. Unii, cu ajutorul meditaţiei, văd ei înşişi Sinele în sinea lor; alţii, prin Sāṃkhya şi Yoga, iar alţii prin yoga faptei.

25. Unii, necunoscîndu-l astfel, îl adoră din auzite de la alţii; chiar şi aceştia trec dincolo de moarte, avînd drept ultim scop învăţătura revelată.

26. Ori de cîte ori se naşte o fiinţă mişcătoare sau nemişcătoare, să ştii, este din cauza unirii cunoscătorului cîmpului cu cîmpul, o tu, [cel puternic ca un] taur [printre] Bhārata.

27. Cel care-l vede pe Supremul Stăpîn Divin sălăşluind la fel în toate fiinţele, nepieritor cînd acestea pier, acela este cel care vede.

28. Căci dacă-l vede pe Stăpînul Divin sălăşluind la fel pretutindeni, nu-şi loveşte singur Sinele[169], şi ajunge astfel la condiţia supremă.

29. Cel care vede că pretutindeni toate faptele sînt îndeplinite de Natură, şi că Sinele este nefăptuitor, acela este cel care vede.

30. Cînd descoperă că diversitatea fiinţelor este Unitate, şi că numai aceasta se fărămiţează, atunci se apropie de Brahman.

31. Fiind fără de început şi lipsit de Tendinţe, Sinele Suprem este neclintit; deşi sălăşluieşte în corp, o fiu al lui Kuntī, el nu făptuieşte şi nu este întinat.

Scanned with OKEN Scanner

32. Precum eterul omniprezent nu este întinat din cauza subtilității sale, așa și Sinele care sălășluiește pretutindeni în trup, nu este întinat.

33. Precum soarele luminează singur întreaga lume, tot așa și stăpînul cîmpului luminează întregul cîmp, o Bhārata.

34. Cei care prin ochiul cunoașterii au văzut astfel deosebirea dintre cîmp și cunoscătorul cîmpului, [precum] și eliberarea ființelor de Natură, ajung la Cel Suprem.

Cartea a patruspreprezecea numită
YOGA DEOSEBIRII CELOR TREI TENDINȚE

Bhagavat a spus:

1. Îți voi dezvălui mai departe suprema și cea mai desăvîrșită Cunoaștere dintre Cunoașteri, pe care cunoscînd-o, asceții toți au ajuns, de aici[170], la suprema desăvîrșire spirituală.

2. Luînd sprijin în această Cunoaștere, au devenit asemenea mie; la creația Lumii, nu se mai nasc, și la topirea ei, nu se tem.

3. Matca mea este Marele Brahman; în el pun eu sămînța, din el se nasc toate ființele, o Bhārata.

4. Trupurilor care se nasc din orice matcă, o fiu al lui Kuntī, lor, Marele Brahman le este matcă, [iar] eu, tatăl care dă sămînța.

5. *Sattva*, *rajas* și *tamas* sînt Tendințele născute din Natură; ele înlănțuie în trup, o tu cel cu brațul mare, pe neclintitul întrupat.

6. Între acestea, *sattva* fiind fără de pată, este lumină și ne-chin; ea înlănțuie prin legătura fericirii și prin legătura cunoașterii.

Scanned with OKEN Scanner

7. *Rajas*, să știi, are pasiunea ca esență, se naște din sete și legătură; ea înlănțuie, o fiu al lui Kuntī, pe cel întrupat, prin legătura faptei.

8. *Tamas*, să știi, este necunoașterea, este tulburarea minții, a tot ce este întrupat; ea înlănțuie prin delăsare, lene și somn, o Bhārata.

9. *Sattva* leagă de fericire, *rajas* — de acțiune, o Bhārata; *tamas* însă, învăluind Cunoașterea, leagă de delăsare.

10. *Sattva* apare învingînd pe *rajas* și *tamas*, o Bhārata; *rajas* [învingînd] pe *sattva* și *tamas*, iar *tamas* învingînd pe *sattva* și *rajas*.

11. Cînd lumina, Cunoașterea, ia naștere în toate porțile[171] acestui trup, atunci să se știe că *sattva* a sporit.

12. Năzuința vie, activitatea, trecerea la fapte, neliniștea, dorința, ele se nasc cînd sporește *rajas*, o tu [cel puternic ca un] taur [printre] Bhārata.

13. Întunecarea și neactivitatea, delăsarea și întunecarea minții, ele se nasc cînd sporește *tamas*, o bucurie a neamului Kuru.

14. Dacă *sattva* este sporit cînd moare omul, atunci el merge spre lumile nepătate ale celei mai înalte Cunoașteri.

15. Dacă *rajas* [este sporit] cînd moare omul, el renaște printre cei legați de faptă; dacă *tamas* [este sporit] cînd moare omul, el renaște în matca unei [ființe] cu mintea tulburată.

16. Despre fructul fără pată al unei fapte bune se spune că ține de *sattva;* însă fructul lui *rajos* este suferința, fructul lui *tamas* — necunoașterea.

17. Din *sattva* se naște Cunoașterea, din *rajas* năzuința vie; delăsarea și tulburarea minții vin din *tamas*, la fel ca și necunoașterea.

18. Cei care se află în *sattva* merg în sus; cei care țin de *rajas* stau la mijloc; cei care stau sub acțiunea ultimei dintre Tendințe, cei care țin de *tamas*, merg în jos.

Scanned with OKEN Scanner

19. Cînd cel care vede își dă seama că nu e alt făptuitor decît Tendințele, și-l cunoaște pe cel de dincolo de Tendințe, acela se apropie de ființa mea.

20. Cel întrupat trecînd dincolo de aceste trei Tendințe care sînt originea trupului, eliberat de naștere, moarte, bătrînețe și durere, dobîndește nemurirea.

Arjuna a spus:

21. După ce semne este [recunoscut] cel trecut de cele trei Tendințe, Stăpîne? În ce fel se poartă și cum trece dincolo de aceste trei Tendințe?

Bhagavat a spus:

22. El nu urăște lumina, activitatea și tulburarea minții; el nu le dorește, o fiu al lui Pāṇḍu, nici cînd se arată, nici cînd pier.

23. Cel care stînd ca un străin nu este clintit de Tendințe, cel care își zice numai „Tendințele acționează", care se ține tuiește și nu se clintește,

24. Același în suferință și fericire, mulțumit, [privind] la fel la un bulgăre de pămînt, piatră sau aur, nepăsător la ce-i plăcut și neplăcut, neclintit, nepăsător la defăimare și laudă,

25. Nepăsător la cinstire și dispreț, nepăsător de-i cineva prieten sau dușman, renunțînd să treacă la orice faptă, despre acesta se spune că a trecut de Tendințe.

26. Cel care mă cinstește cu yoga dăruirii, fără abatere, acela trecînd dincolo de aceste Tendințe, poate să devină una cu Brahman.

27. Eu sînt temelia lui Brahman cel nemuritor și neclintit, a Legii eterne și a fericirii depline.

Scanned with OKEN Scanner

Cartea a cincisprezecea numită
YOGA SPIRITULUI SUPREM

Bhagavat a spus:

1. Se spune că există un smochin etern, cu rădăcina în sus și crengile în jos, ale cărui frunze sînt imnurile vedice; cel care-l cunoaște, acela cunoaște *Veda.*

2. Crengile sale se întind în jos și în sus; crescute din Tendințe au drept mlădițe obiectul simțurilor; rădăcinile care coboară în jos sînt legate de fapte în lumea oamenilor[172].

3. De aici[173] nu i se vede forma, nici capătul, nici începutul și nici cît ține; tăind acest smochin cu rădăcini adînci, cu securea puternică a desprinderii [de lume],

4. Trebuie aflat tărîmul de unde cei plecați nu se mai întorc. Către acest Spirit al Începutului mă îndrept, de unde a izbucnit străvechea mișcare.

5. Cei fără mîndrie și tulburare a minții, care au învins păcatul înlănțuirii, mereu [îndreptați] asupra Sinelui Suprem, cu dorințele stinse, eliberați de dualitatea numită fericire-durere, merg fără să rătăcească, spre acest tărîm neclintit.

6. Pe acesta nu-l luminează nici Soarele, nici Luna, nici focul; de unde plecînd nu te mai întorci, acela este lăcașul meu suprem.

7. O parte a mea, devenită viață în lumea celor vii, tîrăște necontenit [după sine] simțurile care, cu cel intern, sînt șase, și care se află în Natură;

8. De capătă un corp sau chiar de-l părăsește, Stăpînul luîndu-le, merge cu ele[174], așa precum vîntul cu parfumurile din lăcașul [lor].

9. Prin stăpînirea auzului, văzului, tactului, gustului, mirosului ca și a simțului intern, el ajunge la obiectele simțurilor.

10. Cei cu mintea tulburată nu-l văd cînd pleacă [din trup] sau stă [în trup] sau cînd legat de Tendințe ia parte la viață; îl văd cei care au ochiul Cunoașterii.

11. Yoghinii care se străduiesc, îl văd stînd în sinea lui; cei nedesăvîrșiți, lipsiți de gîndire, chiar dacă se străduiesc, nu-l văd.

12. Strălucirea plecată din Soare, care luminează întreaga lume, cea din Lună și din foc — strălucirea aceasta, să știi, a mea este.

13. Pătrunzînd în pămînt, susțin toate ființele prin forța [mea]; eu hrănesc ierburile toate, cînd devin Soma, esența sevelor.

14. Devenind [focul] Vaiśvānara[175] care sălășluiește în trupul vieţuitoarelor, împreună cu suflurile inspirator și expirator, eu coc hrana cea de patru feluri.

15. Eu sînt așezat în inima Totului; de la mine [vin] ținerea de minte, Cunoașterea și ce-i opus [lor], eu sînt cel pe care-l dezvăluie toate *Vedele*[176], eu sînt cel ce-a făcut Vedānta[177], și numai eu sînt cel ce cunoaște *Vedele*.

16. În lume există două Spirite, cel destructibil și cel indestructibil; cel destructibil este una cu toate ființele, celui indestructibil i se spune cel neclintit.

17. Există însă un alt Spirit mai presus de toate, numit Sinele Suprem — care, pătrunzînd cele trei lumi, le susține — Stăpînul Divin neclintit.

18. Deoarece sînt dincolo de cel destructibil, și mai presus chiar de cel indestructibil, de aceea sînt cunoscut în lume și în *Vede* ca Spirit Suprem.

19. Cel care mă cunoaște astfel, fără tulburarea minții, ca Spirit Suprem, [numai] acel a toate cunoscător mi se dăruiește cu întreaga ființă, o Bhārata.

20. Astfel, [ți-]am spus învățătura cea mai tainică, o tu cel fără de pată; înțelegînd-o, devii înțelept și ești cu datoria împlinită, o Bhārata.

Cartea a şasesprezecea numită

YOGA DEOSEBIRII DINTRE STAREA DIVINĂ ŞI CEA DEMONICĂ

Bhagavat a spus:

1. Lipsa de frică, curăţia inimii, statornicia în Cunoaştere şi yoga, dăruirea, înfrînarea, sacrificiul, învăţătura, asceza, dreapta purtare,

2. Nevătămarea, adevărul, lipsa mîniei, renunţarea, liniştea, neclevetirea, mila pentru vieţuitoare, nerîvnirea, blîndeţea, sfioşenia, cumpătarea,

3. Tăria, iertarea, hotărîrea, curăţia, ne-dușmănia, ne-mîndria sînt ale acelui născut pentru o stare divină, o Bhārata!

4. Făţărnicia, disprețul și mîndria, mînia și asprimea, ca și necunoașterea sînt ale celui născut pentru o stare demonică.

5. Starea divină, se știe, duce la eliberare; cea demonică duce la înlănțuire; nu fi îndurerat, ești născut pentru o stare divină, o fiu al lui Pāṇḍu.

6. Există două plăsmuiri ale ființelor în această lume; cea divină și cea demonică. Pe cea divină ți-am dezvăluit-o cu de-amănuntul; ascult-o, o fiu al lui Pṛthā, pe cea demonică.

7. Oamenii demonici nu cunosc nici activitatea, nici inactivitatea; în ei nu există nici curăție, nici regulă în purtare, nici adevăr.

8. Aceștia spun că lumea este fără adevăr, fără bază, fără stăpîn, născută fără înlănțuire [cauzală], avînd dorința drept temei; ce altceva?[178]

9. Sprijinindu-se pe această părere, cei care și-au pierdut Sinele, puțini la minte, crunți la fapte și răufăcători, se nasc spre distrugerea lumii.

Scanned with OKEN Scanner

10. Dedați dorințelor ce nu pot fi împlinite, plini de fățărnicie, mîndrie și dispreț, luînd din cauza tulburării minții apucături rele, iscă deprinderi josnice.

11. Cuprinși de nenumărate griji ce sfîrșesc o dată cu moartea, avînd mai presus de toate dorințele și bucuria cărnii, încredințați că asta e totul,

12. Înlănțuiți de sute de năzuințe, stăpîniți de dorință și mînie, doresc să strîngă bogății [pe căi] nedrepte, pentru a-și împlini poftele.

13. „Azi am dobîndit aceasta", „îmi voi împlini această dorință", „acest bun este și acela va fi altă dată al meu",

14. „Acest dușman l-am doborît și-i voi dobori și pe ceilalți", „Stăpînul Divin eu sînt", „am parte de bucurii, mă împlinesc, sînt puternic, fericit".

15. „Sînt bogat, de neam nobil, cine mai este ca mine?", „Voi pune să se facă sacrificii, voi face danii, mă voi bucura", așa gîndesc cei tulburați de necunoaștere.

16. Bîntuiți de nenumărate gînduri, învăluiți în plasa tulburării minții, prinși de împlinirea poftelor, cad în infernul cel necurat.

17. Plini de sine, vanitoși, plini de mîndria averii și de dispreț, sacrifică doar cu numele, cu fățărnicie, nu după cum este rînduit.

18. Sprijiniți pe egoism, forță, dispreț, dorință și mînie, mă urăsc în corpul lor și al celorlalți, pismuitori.

19. Pe acești haini cruzi, cei mai josnici dintre oameni, pe acești urîți la chip, în [nenumăratele] renașteri *(samsāra)* îi arunc mereu numai în mătci demonice.

20. Acești rătăciți, intrați în matcă demonică, din naștere în naștere, nedobîndindu-mă pe mine, o fiu al lui Kuntī, merg spre treapta cea mai de jos[179].

21. Întreită este această poartă a infernului în care se pierde Sinele: dorința, ura și pofta; să fie lepădate, deci acestea trei.

22. Omul care s-a eliberat de cele trei porți ale întunericului, o fiu al lui Kuntī, merge spre propriul său bine, și ajunge la condiția supremă.

23. Cel care lepădîndu-se de ce-i rînduit în *Śāstra*[180] merge după bunul său plac, nu dobîndește nici desăvîrșirea spirituală, nici fericirea și nici condiția supremă.

24. De aceea, *Śāstra* să-ți fie canonul cînd hotărăști ce trebuie și ce nu trebuie făcut; cunoscînd fapta cuprinsă în rînduielile din *Śāstra*, tu trebuie să o îndeplinești aici[181].

Cartea a șaptesprezecea numită
YOGA DEOSEBIRII CELOR TREI CREDINȚE

Arjuna a spus:

1. Cei care, lepădîndu-se de ce-i rînduit în *Śāstra*, sacrifică pătrunși de credință, în ce stare se află, o Kṛṣṇa? [În] *sattva*, *rajas* sau *tamas*?

Bhagavat a spus:

2. Credința celor întrupați este de trei feluri, născută din firea [fiecăruia]; ea ține de *sattva*, *rajas* și *tamas*; ascult-o:

3. Credința fiecăruia, o Bhārata, este pe măsura firii sale; omul este făcut din credința [lui]; cum îi este credința așa este și el.

4. Cei ce țin de *sattva* sacrifică zeilor; cei ce țin de *rajas* [sacrifică demonilor] Yakṣa și Rakṣas, iar cei ce țin de *tamas*, celor plecați (*preta*) și stafiilor (*bhūta*).

5. Oamenii care săvîrșesc asceze crunte, nerînduite în *Śāstra*, cuprinși de fățărnicie și egoism, stăpîniți de dorință, patimă și violență,

6. Cei fără minte, care vlăguiesc mulțimea elementelor[182] în trup, și chiar pe mine cel care sălășluiesc în mijlocul trupului — aceștia să-i știi, au îndemnuri demonice.

Scanned with OKEN Scanner

7. Hrana ce place tuturor este de trei feluri; la fel şi sacrificiul, asceza şi dania; ascultă deosebirea dintre ele:

8. Bucatele care sporesc viaţa, vioiciunea, puterea, sănătatea, fericirea şi bucuria — cele gustoase, cu ulei, care nu se strică, plăcute — le plac celor ce ţin de *sattva*.

9. Bucatele amare, acre, sărate, prea fierbinţi, iuţi, fără gust, care ard — plăcute celor ce ţin de *rajas* — sînt dătătoare de suferinţă, supărare şi boală.

10. Stătută, cu gust pierdut, rău mirositoare, stricată, resturi nepotrivite pentru sacrificiu — aşa este mîncarea ce place celor ce ţin de *tamas*.

11. Sacrificiul statornicit de canoane, care este făcut de cei ce nu-[i] doresc fructul, cu mintea concentrată [spunîndu-şi] „trebuie adus sacrificiul“, [acest sacrificiu] ţine de *sattva*.

12. Însă, de se sacrifică în vederea fructului [sau], şi mai mult, din făţărnicie, acest sacrificiu, să ştii, o Bhārata ţine de *rajas*.

13. Sacrificiul care nu este rînduit, în care nu se dau bucate, lipsit de *mantra*, fără răsplată pentru preot, lipsit de credinţă — se spune că ţine de *tamas*.

14. Adorarea zeilor, a celor născuţi de două ori, a învăţătorilor[183] şi a înţelepţilor, curăţia sufletească, cinstea, castitatea, nevătămarea — [iată ce] se numeşte asceza trupului[184].

15. Cuvîntul care nu tulbură, adevărat, plăcut şi prietenos, recitarea *Vedelor* — iată ce se numeşte asceza cuvîntului.

16. Seninătatea minţii, blîndeţea, tăcerea, stăpînirea de sine, curăţia inimii — iată ce se numeşte asceza minţii.

17. Acestei întreite asceze, săvîrşită cu credinţă neîntrecută, de oamenii care practică yoga, care nu doresc fructul acţiunilor, i se spune că ţine de *sattva*.

Scanned with OKEN Scanner

18. Despre asceza săvîrşită cu făţărnicie pentru a dobîndi cinstire şi adorare se spune aici că ţine de *rajas;* [ea este] trecătoare, nestatornică.

19. Ascezei care este făcută sub stăpînirea tulburării minţii, prin chinuirea propriei fiinţe sau pentru distrugerea alteia, i se spune că ţine de *tamas.*

20. Daniei, care este săvîrşită cu gîndul „trebuie dat", care nu-i spre folos, la vreme şi loc [potrivite], cînd [primitorul] este un vas ales[185], i se spune că ţine de *sattva.*

21. Şi dacă dania este făcută spre folos, urmărind fructul cu de-a sila, i se spune că ţine de *rajas.*

22. Daniei, făcută la loc şi vreme nepotrivite, unora care nu sînt vase alese, fără cinstire şi cu dispreţ, i se spune că ţine de *tamas.*

23. S-a spus că „*OM TAT SAT*"[186] este întreitul nume al lui Brahman. Prin el au fost rînduite, în Vremea Începutului, *Brāhmaṇele, Vedele* şi sacrificiile.

24. De aceea, totdeauna, se trece la înfăptuirea sacrificiilor, daniilor şi ascezelor cuprinse în canoane, de către cei care învaţă *Veda,* rostindu-se [mai întîi silaba] *OṂ.*

25. Cei care doresc eliberarea trec la înfăptuirea feluritelor sacrificii şi asceze, ca şi la înfăptuirea daniilor cărora nu le doresc fructul, rostind mai întîi [cuvîntul] *tat.*

26. Cuvîntul *sat* este folosit pentru ceea ce există şi pentru ceea ce este bun; cuvîntul *sat* se foloseşte de asemenea, o fiu al lui Pṛthā, pentru riturile rînduite.

27. I se spune *sat* statorniciei în sacrificiu, în asceză sau în danie, la fel ca şi faptei care năzuieşte spre acestea.

28. La ceea ce este făcut cu necredinţă, fie ofrandă, danie sau asceză, i se spune *asat*[187], o fiu al lui Pṛthā; aceasta nu există nici aici, nici dincolo[188].

Scanned with OKEN Scanner

Cartea a optsprezecea numită
YOGA RENUNȚĂRII ȘI A ELIBERĂRII

Arjuna a spus:

1. Vreau să cunosc, o Hṛṣīkeśa, o tu cel cu brațul mare, învingător [al demonului] Keśi, ce este renunțarea și lepădarea, pe fiecare în parte.

Bhagavat a spus:

2. Poeții știu că renunțarea e părăsirea faptelor născute din dorință și clarvăzătorii spun că lepădarea este părăsirea tuturor fructelor faptelor.

3. „Trebuie lepădată ca un păcat", așa spun unii înțelepți despre faptă; „sacrificiul, dania și asceza sînt fapta care nu trebuie părăsită", spun alții.

4. Ascultă părerea mea cea adevărată despre lepădare, o cel mai bun dintre Bhārata, o tu cel [ca un] tigru [printre] oameni; lepădarea este știută ca fiind de trei feluri:

5. Sacrificiul, dania și asceza sînt fapta care nu trebuie lepădată; ele trebuie îndeplinite; sacrificiul, dania și asceza sînt mijloace de purificare a celor înțelepți.

6. Aceste fapte trebuie îndeplinite, lepădînd legătura față de fructele [lor]; aceasta este, o fiu al lui Pṛthā, părerea mea cea supremă.

7. Renunțarea la fapta rînduită nu este cuvenită; lepădarea acesteia din cauza tulburării minții este știută că ține de *tamas*.

8. Dacă de frica chinurilor trupești, s-ar lepăda fapta, spunîndu-se „este durere", s-ar săvîrși o lepădare ce ține de *rajas;* nu astfel se dobîndește fructul lepădării.

9. Dacă fapta rînduită, o Arjuna, se îndeplinește spunîndu-se „trebuie făcută", lepădînd înlănțuirea [față de ea], precum și de fructul [ei], această lepădare este socotită că ține de *sattva*.

Scanned with OKEN Scanner

10. Cel care s-a lepădat, pătruns de *sattva*, acel înțelept care a tăiat îndoiala, nu urăște fapta care nu-i pe plac și nu se leapădă de fapta care-i pe plac.

11. Însă cel ce poartă trup nu poate să se lepede de toate faptele; cel care se leapădă de fructul faptelor, numai aceluia i se spune că se leapădă.

12. Nedorit, dorit și amestecat, [așa] este [în lumea de] dincolo întreitul fruct al faptelor pentru cei care nu se leapădă; însă niciodată pentru cei care renunță.

13. Află de la mine, o tu cel cu brațul mare, cele cinci cauze care duc la îndeplinirea tuturor faptelor, precum sînt spuse în învățătura Sāṃkhya:

14. Temelia[189], făptuitorul, fiecare instrument[190] în parte, cu diversele activități speciale, și ceea ce-i divin[191] al cincilea.

15. La orice faptă la care trece omul cu trupul, cu cuvîntul sau cu gîndul, fie ea cuvenită sau necuvenită, cauzele ei sînt acestea cinci.

16. Așa fiind, cel care, din cauza minții sale necoapte, vede în Sine singurul făptuitor, acest om greu la minte nu vede.

17. Cel a cărui gîndire nu este stăpînită de egoism, a cărui minte nu se întinează, ucigîndu-i chiar pe toți acești oameni, el [totuși] nu ucide și nu este înlănțuit.

18. Cunoașterea, obiectul Cunoașterii și cel care cúnoaște sînt cele trei imbolduri la faptă; instrumentul, obiectul și făptuitorul sînt cele trei părți ale făptuirii.

19. Cunoașterea, fapta și făptuitorul sînt de trei feluri, împărțite după [cele trei] Tendințe — așa se spune în învățătura despre cele trei Tendințe; ascultă cum sînt acestea cu adevărat:

20. Cunoașterea prin care vezi în toate ființele o singură existență neclintită, neîmpărțită în [cele] ce-s împărțite — să știi, ea ține de *sattva*.

21. Cunoașterea care prin separare vede în toate ființele existențe deosebite, de diferite feluri — acea Cunoaștere, să știi, ține de *rajas*.

22. Despre [cunoașterea] care este legată de un singur efect ca și cum ar fi totul, lipsită de temei, lipsită de adevărul lucrurilor și strîmtă — despre ea se spune că ține de *tamas*.

23. Fapta rînduită, lipsită de înlănțuire, împlinită fără dorință sau ură de cel care nu-i dorește fructul — se spune că ține de *sattva*.

24. Însă despre fapta care este îndeplinită cu multă străduanie de cel care năzuiește la obiectul dorinței sau cu egoism — se spune că ține de *rajas*.

25. Faptei care din cauza tulburării minții nu ține seama de urmări, pierderi, vătămare și de ce-i cu putință — i se spune că ține de *tamas*.

26. Făptuitorului eliberat de înlănțuire, care nu spune „eu", plin de stăruință și hotărîre, același în reușită și nereușită — i se spune că ține de *sattva*.

27. Făptuitorul care năzuiește spre fructul acțiunilor, pătimaș, violent din fire, impur, stăpînit de bucurie și întristare — este știut că ține de *rajas*.

28. Făptuitorului cu mintea împrăștiată, necioplită, vanitos, prefăcut, necinstit, lăsător, descumpănit și nehotărît — i se spune că ține de *tamas*.

29. Ascultă, o Dhanañjaya, întreita împărțire a minții și a stăruinții [făcută] după [cele trei] Tendințe, pe care ți-o dezvălui în întregime și pentru fiecare în parte:

30. Mintea care cunoaște ce-i activitatea și inactivitatea, ce trebuie și ce nu trebuie înfăptuit, frica și lipsa fricii, înlănțuirea și eliberarea — acea [minte], o fiu al lui Pṛthā, ține de *sattva*.

31. Mintea care nu-și dă seama de ce-i Lege și nelege, de ce trebuie și nu trebuie făcut, această înțelegere, o fiu al lui Pṛthā, ține de *rajas*.

Scanned with OKEN Scanner

32. Cea care, învăluită în întunecime, socotește nelegiuirea drept Lege, și toate lucrurile pe de-a-ndoaselea — acea minte, o fiu al lui Pṛthā, ține de *tamas*.

33. Stăruința care, prin yoga statornică, înfrînează simțul intern, suflurile vitale și simțurile — acea stăruință ține de *sattva*.

34. Stăruința, o Arjuna, cu care cel ce urmărește fructul [faptelor] păstrează după împrejurare [și] Legea și obiectele plăcerilor — acea [stăruință], o fiu al lui Pṛthā, ține de *rajas*.

35. Stăruința cu care cel greu de minte, care nu leapădă somnul, frica, întristarea, descumpănirea și mîndria[192] — acea [stăruință], o fiu al lui Pṛthā, ține de *tamas*.

36. Acum ascultă de la mine, o tu [cel puternic ca un] taur [printre] Bhārata, despre întreita fericire de care [omul] se bucură prin exercițiu repetat și în care ajunge la capătul durerii,

37. Cea care la început este ca otrava, la sfîrșit ca nectarul nemuririi *(amṛta)*, care se naște din lumina Cunoașterii Sinelui — ei i se spune că ține de *sattva*.

38. Fericirii [născute] din contactul simțurilor cu obiectul lor, care la început este ca nectarul nemuririi *(amṛta)*, iar la sfîrșit ca otravă — i se spune că ține de *rajas*.

39. Fericirii care de la început și pînă la urmă este o tulburare a Sinelui, născută din somn, delăsare și nepăsare — i se spune că ține de *tamas*.

40. Nu există pe pămînt sau în cer, printre zei, vreo făptură care să fie eliberată de aceste trei Tendințe născute din Natură.

41. Pentru brahmani, *kṣatriya*, *vaiśya* și *śūdra*, datoriile, o tu care-ți distrugi dușmanii, sînt împărțite după Tendințele născute din firea fiecăruia.

42. Liniștea, stăpînirea de sine, asceza, puritatea, răbdarea, dreapta purtare, Cunoașterea, înțelegerea și credința — aceasta-i datoria brahmanului, născută în firea lui.

43. Bărbăția, forța, neclintirea și îndemînarea, ca și nedarea înapoi în luptă, dăruirea, faptul de a fi rege — aceasta-i datoria unui *kṣatriya*, născută în firea lui.

44. Munca ogoarelor, creșterea vitelor și negoțul — iată datoria unui *vaiśya*, născută în firea lui; datoria unui *śūdra* născută în firea lui, este de a-i sluji [pe ceilalți].

45. Îndrăgindu-și propria sa datorie, omul își atinge desăvîrșirea. Află cum își dobîndește desăvîrșirea cel care își îndrăgește propria sa datorie:

46. Cinstind prin ofranda faptelor sale proprii pe Cel de la care au pornit toate, de către care acest Tot a fost desfășurat, omul dobîndește desăvîrșirea.

47. Mai bună este Legea proprie *(svadharma)*, [deși] imperfectă decît o lege străină corect îndeplinită; înfăptuind ceea ce ține de firea lui, [omul] nu-și atrage păcatul.

48. Nu trebuie să te lepezi, o fiu al lui Kuntī, de fapta cu care te-ai născut[193], fie ea cu păcat; orice faptă la care ai trece este învăluită de păcat, precum focul de fum.

49. Cel cu mintea desprinsă, oricînd stăpîn pe sine, pe care l-a părăsit dorința, ajunge prin asceză la suprema desăvîrșire a nefăptuirii.

50. O fiu al lui Kuntī, află de la mine, pe scurt, suprema treaptă a Cunoașterii: cum dobîndind desăvîrșirea, îl dobîndești și pe Brahman.

51. Cel înzestrat cu o minte limpede și cu stăruință, care se înfrînează lepădîndu-se de sunet și de celelalte obiecte ale simțurilor, care renunță la patimă și ură,

52. Cel care stă într-un loc singuratic, mănîncă puțin, își stăpînește cuvîntul, trupul și mintea, mereu absorbit în concentrația yoga, pătruns de renunțare,

53. Lepădîndu-se de egoism, violență, mîndrie, dorință și ură, de bunuri lumești, cel lipsit de [gîndul] „al meu“ liniștit, el poate să ajungă una cu Brahman.

Scanned with OKEN Scanner

54. Ajuns una cu Brahman, cu Sinele iluminat, nu se întristează și nu dorește, același cu toate ființele, dobîndește suprema dăruire către mine.

55. Prin dăruire mă recunoaște ce și cum sînt într-adevăr; cunoscîndu-mă cum sînt într-adevăr, intră atunci de îndată în mine.

56. Oricare ar fi faptele pe care le-ar săvîrși, oricînd, luînd sprijin în mine, dobîndește, prin îndurarea mea, tărîmul cel veșnic și neclintit.

57. Lepădînd în gînd toate faptele în mine, avîndu-mă ca ultim scop, luînd sprijin în yoga cunoașterii, fii mereu cu gîndul la mine!

58. Cu mintea la mine, vei trece, prin îndurarea mea, peste toate impasurile; dacă însă, din cauza egoismului, nu vei asculta [povața mea], te vei pierde.

59. Dacă sprijinindu-te [doar] pe egoismul tău, gîndești „nu voi lupta", zadarnică îți este hotărîrea; Natura ta te va sili.

60. Ești legat de fapta născută din firea ta, o fiu al lui Kuntī; ceea ce, din cauza tulburării minții, nu dorești să făptuiești, vei făptui silit.

61. Stăpînul Divin stă în lăcașul din inima tuturor ființelor, o Arjuna, și mișcă prin magia lui toate ființele [ca] trase de sfori.

62. La el să cauți adăpost, cu toată ființa ta, o Bhārata. Prin îndurarea lui vei dobîndi liniștea supremă, locul cel veșnic.

63. Astfel, ți-am împărtășit Cunoașterea, care-i mai tainică decît [orice] taină; cercetînd-o pe de-a întregul, fă cum vrei!

64. Ascultă, încă o dată, supremul meu cuvînt, cel mai tainic dintre toate; mi-ești foarte drag, și-ți voi spune ce-ți e spre bine.

65. Fii cu mintea la mine, dăruit mie, sacrifică-mi mie, cinstește-mă pe mine; la mine vei veni, da, ți-o făgăduiesc, mi-ești drag.

66. Lepădînd toate Legile, vino la mine, singur adăpost; de toate păcatele eu te voi mîntui; lasă întristarea!

67. Acest [cuvînt] nu trebuie împărtășit vreodată celui care nu e ascet, nu-i dăruit, care nu-i în ascultare, care cîrtește împotrivă-mi.

68. Cel care va spune această supremă taină celor dăruiți mie, făcîndu-mi suprema dăruire, acela, neîndoios, va veni la mine.

69. Nimeni printre oameni, decît acesta, nu va îndeplini ceva mai plăcut mie, și nu-i altul decît acesta mai drag mie pe pămînt.

70. Și cel care va cerceta acest dialog despre Lege, dintre noi doi, acela, socot, mă va adora prin sacrificiul Cunoașterii.

71. Oricare om l-ar asculta cu credință și fără să cîrtească împotrivă-i, ar dobîndi, mîntuit, lumile minunate ale celor cu fapte merituoase.

72. Ai ascultat aceasta cu gîndul ațintit, o fiu al lui Pṛthā? Tulburarea prin necunoaștere ți-a pierit, o Dhanañjaya?

Arjuna a spus:

73. Pierită e tulburarea minții și [re]căpătată aducerea aminte[194], prin îndurarea ta, o Acyuta! Sînt în picioare![195] Dusă-i îndoiala! Îți voi îndeplini spusa!

Sañjaya a spus:

74. Astfel ascultam dialogul cel uluitor, care-ți ridică părul, [dialogul] lui Vāsudeva cu fiul lui Pṛthā, cel cu sufletul mare.

75. Din îndurarea lui Vyāsa, această taină supremă, yoga, am auzit-o de-a dreptul de la Kṛṣṇa, Stăpînul Divin peste yoga, care o rostea el însuși.

Scanned with OKEN Scanner

76. Gîndindu-mă şi iarăşi gîndindu-mă, o rege, la acest uluitor şi sacru dialog al lui Keşava cu Arjuna, mă bucur şi iarăşi mă bucur.

77. Gîndindu-mă şi iarăşi gîndindu-mă la forma lui Hari ce întrece uluirea, mă mir, mă bucur şi iarăşi mă bucur.

78. Oriunde se află Kṛṣṇa, Stăpînul Divin peste yoga, oriunde se află fiul lui Pṛthā purtînd arcul, acolo se află şi măreţie şi biruinţă şi viaţă plină şi cîrmuire bine statornicită. Aceasta e credinţa mea!

Scanned with OKEN Scanner

NOTE

Scanned with OKEN Scanner

[1] „Dhṛtarāṣṭra": tatăl Kauravilor, regele din Hastināpura, care a reocupat tronul în urma morţii fratelui său Pāṇḍu, tron pe care îl cedase anterior din cauză că orbise. Întrebarea sa trădează speranţa că, eventual, lupta care urma să înceapă ar fi putut să fie împiedicată de faptul că avea să aibă loc tocmai în Kurukṣetra („Cîmpia Kauravilor"), unul dintre centrele religioase ale Indiei, supranumit şi „Cîmpia Legii".

[2] „Legea" *(dharma)*: termenul are o accepţie complexă în gîndirea ortodoxă, desemnînd atît ansamblul riturilor vedice prescrise pentru obţinerea prosperităţii în viaţă şi a cerului după moarte, precum şi valorile morale care decurg din îndeplinirea prescripţiilor vedice.

[3] „Sañjaya": conducătorul carului de luptă al lui Dhṛtarāṣṭra, căruia îi relatează dialogul dintre Kṛṣṇa şi Arjuna pe care l-a auzit la distanţă, graţie harului pe care i l-a dat Vyāsa.

[4] „Învăţătorul [său]": brahmanul Droṇa care i-a învăţat mînuirea armelor atît pe Pāṇḍavi cît şi pe Kauravi.

[5] „Fiul lui Drupada": Dhṛṣṭadyumna. Duryodhana reproşează lui Droṇa faptul că a contribuit indirect la pregătirea de luptă a Pāṇḍavilor.

[6] „Bhīma": cel care conduce oştile lui Yudhiṣṭhira, împreună cu Dhṛṣṭadyumna.

[7] „Yuyudhāna": cel care conduce carul de luptă al lui Kṛṣṇa.

[8] „Virāṭa": căpetenia unui ţinut în care au locuit fiii lui Pāṇḍu.

[9] „Cu carul [său] mare": sk. *mahārātha* poate fi tradus şi prin „căpetenie de oşti", „mare războinic", care conducea unsprezece mii de arcaşi.

[10] „De două ori născuţi": epitet aplicat celor trei caste superioare care au primit iniţierea vedică, considerată ca o a doua naştere; iniţierea era deci obligatorie pentru toţi oamenii liberi, cu excepţia femeilor şi a castei *śūdra*.

[11] „Acestuia": Duryodhana.

[12] „Străbunul cel voinic": Bhīṣma.

[13] „Mādhava" — epitet al lui Kṛṣṇa; în cursul textului Kṛṣṇa va apărea frecvent şi sub alte epitete: Acyuta, Govinda, Janārdana, Madhusūdana (distrugător al lui Madhu), Varṣṇeya, Hari, Keśava (pletosul) şi Hṛṣīkeśa (Stăpînul divin al simţurilor).

[14] „Pāṇḍava": epitet al lui Arjuna („fiu al lui Pāṇḍu"), care, ca şi Kṛṣṇa, va apărea frecvent şi sub alte epitete şi perifraze descriptive: fiu al lui Kuntī, fiu al lui Pṛthā, Bhārata (urmaş al lui Bhārata), Dhanañjaya, Guḍākeśa etc.

[15] „Fiu al lui Dhṛtarāṣṭra": Duryodhana.

[16] „Învăţător": sk. *guru*. În vechiul brahmanism termenul desemnează preceptorul spiritual sau fondatorul unei tradiţii spirituale. Elevul trebuie să-i acorde supunere totală în timpul noviciatului şi un respect total în restul vieţii. În hinduism şi în sectele religioase tardive importanţa învăţătorului spiritual creşte, fiind considerat ca o divinitate încarnată şi, ca atare, obiect al unei adoraţii cu caracter religios.

[17] „Kuntī": epitet al lui Pṛthā.

[18] „Ritul turtelor şi al apei": ceremonia *śraddhā* care oferă strămoşilor aflaţi în *pitṛ-loka*, „lumea strămoşilor", daruri simbolice, pentru a-i menţine în acest loc temporar şi a-i împiedica să cadă în infern *(naraka)*. Fericirea strămoşilor este legată de faptele urmaşilor lor, depinzînd direct de faptele lor meritorii sau de păcatele lor. Actul ofrandei sporea atît meritul urmaşilor cît şi pe cel al strămoşilor.

[19] „Aşa am aflat": prin tradiţie.

[20] „Nu există existenţă pentru Nefiinţă şi nici nonexistenţă pentru Fiinţă": Nefiinţa nu poate să aibă parte de existenţă şi nici Fiinţa de nonexistenţă.

[21] Cf. *Kāṭha-Upaniṣad*, II, 19, despre natura nemuritoare a Sinelui: „Dacă cel care ucide crede că ucide, dacă cel care este ucis crede că este ucis, amîndoi nu ştiu [adevărul]: acela nu ucide şi [celălalt] nu este ucis". Cf. *Chāndogya-Upaniṣad*, VIII, 1,5; X, 5, 2—4.

[22] Strofa poate fi înţeleasă şi altfel: „este ca o minune că cineva îl vede, este ca o minune că altul vorbeşte [despre el], este ca o minune că cineva îl aude..." Această interpretare ar fi sugerată de fragmentul concordant din *Kāṭha-Upaniṣad*, II, 7.

[23] „Aici": în practica Yoga.

[24] „Nu există strădanie pierdută...": în opoziţie cu sacrificiile vedice, unde orice imperfecţiune tehnică anulează întregul efort.

[25] „Marea frică": frica de *saṃsāra*, fluxul naşterilor, al morţilor şi al renaşterilor.

[26] „Învăţătura *Vedelor*": *Karmakāṇḍa*, parte din doctrina vedică tratînd despre valoarea remunerativă a diverselor rituri.

Scanned with OKEN Scanner

[27] Prin riturile prescrise se poate obține cel mult cerul, care în credința indiană este un paradis lipsit de veșnicie, supus și el neîntreruptei deveniri.

[28] „*Vedele* se ocupă de cele trei Tendințe": de lumea materială.

[29] Textul prezintă o oarecare obscuritate, și ca atare este susceptibil unor diverse interpretări. Sensul pe care l-am dat în traducerea noastră este acela că un brahman înțelept nu mai are nevoie de știința *Vedelor*, fapt care nu implică însă părerea că *Vedele* ar fi inutile.

[30] „Fapta": însoțită de dorințe.

[31] „Hățișul confuziei": creat de ritualismul vedic.

[32] Actul percepției în psihologia indiană — spre deosebire de cea occidentală — nu este conceput ca o reflectare pasivă a obiectelor în conștiință, ci în mod activ, ca o luare în stăpînire a obiectului; simțurile sînt concepute dinamic, ca niște forțe care circulă între sediul lor anatomic din corp și lumea exterioară. Organul de simț este numit și *grāhaka*, „cel care apucă" iar obiectul său *grāhya*, „cel ce trebuie apucat". Retragerea simțurilor de la obiectele lor este o etapă *(pratyāhāra)* în antrenamentul yoga.

[33] Lumea obiectivă *(viṣaya)* era considerată drept hrană *(anna)* a simțurilor, iar cunoașterea ca un act alimentar. Încă din *Upanișade (Kāṭha-Upaniṣad*, III, 4) lumea obiectivă era comparată cu o pășune, iar simțurile sînt caii care pasc pe ea. În cele mai vechi speculații mitologice, actul alimentar avea un caracter sacru, fiind considerat ca un sacrificiu prin care erau hrăniți zeii ce sălășluiesc în corp *(Bṛhad-āraṇyaka-Upaniṣad*, V, 9, 1 și *Aitareya-Upaniṣad*, I, 2, 1—5). De altfel, întreaga activitate sensorială era considerată ca un sacrificiu menit să hrănească și să susțină divinitățile pantheonului interior care prezidau activitatea simțurilor sau chiar se identificau cu ele. Această concepție explică de ce lumea obiectivă mai este numită și *bhogya*, „obiect de care trebuie să te bucuri sau să-l mănînci", iar subiectul cunoscător este numit *bhoktṛ*, „cel care are parte de bucurie sau de mîncare".

[34] Cel ajuns la realitatea ultrafenomenală nu o vede decît pe ea, în schimb nu o văd cei care participă doar la realitatea fenomenală.

[35] „*Brahmanirvāṇa*": cuvînt compus care mai poate fi tradus și prin „*nirvāṇa* care este Brahman".

[36] „În acest scop": în vederea sacrificiului.

[37] „Prajāpati": divinitatea supremă care a creat universul prin sacrificiul propriei sale ființe.

[38] „Vaca ce îndeplinește dorințele": sk. *Kāmadhuk* este una dintre cele patru vaci sfinte ale mitologiei indiene, care păzeau cele patru sectoare spațiale, devenită ulterior, în literatura folclorică, personajul care îndeplinește dorințele.

[39] Întreaga strofă, ca și cele care urmează, se referă la relația dintre oameni și zeii menținuți în viață prin magia actului sacrificial. În con-

cepția ritualismului indian, sacrificiul nu se limitează numai la îmbunarea zeilor, ci este considerat ca un act în măsură să constrîngă voința zeilor care sînt și ei — ca și restul cosmosului — expresie a forței magice universale pe care o controlează actul sacrificial.

40 „Roata": În mitologia indiană, atît vedică, hinduistă, cît și buddhistă, roata este simbolul timpului (spițele ei corespunzînd zilelor, lunilor sau anotimpurilor) și al devenirii ciclice, expresie a ordinii universale (sociale și cosmice); ea este identificată cu Brahman, Prajāpati sau Īśvara care au pus-o în mișcare cu ajutorul sacrificiului. Prin sacrificiu, omul — repetînd gestul arhetipal — învîrte roata vieții, și ia parte la menținerea lumii și a ordinii universale.

41 „Nu [mai] are nimic de făcut": pentru omul retras în Sinele său, activitatea sacrificială devine inutilă.

42 „Janaka": regele înțelept din Videha, menționat în *Bṛhad-āraṇyaka-Upaniṣad*.

43 Referindu-se la ideea acestei strofe, completată cu următoarele (23 și 24), Mircea Eliade consideră că ele se referă la valoarea exemplară și soteriologică a modelului divin (*Yoga*).

44 „Tendințele acționează asupra Tendințelor": organele de percepție și de acțiune, alcătuite din cele trei Tendințe (*guṇa*), acționează asupra obiectelor care sînt, și ele, alcătuite din cele trei Tendințe; acțiunea aparține în întregime Naturii, și nu Spiritului.

45 „Dușmanii lui": ai înțeleptului.

46 „Marele rău": sk. *mahāpāpmān*, personificarea răului, pe care o reîntîlnim și în buddhism (Māra Pāpman, „Māra cel rău").

47 „Cunoașterea și înțelegerea": sk. *jñāna* și *vijñāna* reprezintă două feluri de cunoaștere. Prima este cunoașterea intuitivă a realității numenale, cea de-a doua fiind cunoașterea discursivă a realităților fenomenale.

48 Cf. *Kāṭha-Upaniṣad*, III, 10: „simțurile sînt deasupra obiectelor, simțul intern este deasupra simțurilor; deasupra simțului intern este mintea, iar deasupra minții este Marele Sine".

49 „Vivasvat": „cel luminos", divinitate solară, părintele lui Manu.

50 „Manu": personaj mitologic, prototip și învățător al genului uman. Textele mitologice vorbesc de mai mulți Manu, dintre care, cel dintîi, Svāyambhuva este considerat ca autor al celebrului text *Legile lui Manu (Manava-dharma-śāstra)*.

51 „Ikṣvāku": fiul lui Manu, întemeietorul dinastiei solare.

52 „La început": înainte de Vivasvat.

53 „Trecînd peste natura mea": divinitatea transcendentă își schimbă natura sa, pentru a crea universul. Natura divină devine natură materială (*prakṛti*), păstrîndu-și totuși calitățile sale.

Scanned with OKEN Scanner

[54] „Forță magică"; în acest context, termenul *māyā* nu are accepția filosofică din *Vedānta* (vezi nota 82). În mitologia epică, Viṣṇu prin avatarul său Kṛṣṇa, este zeul iluzionist prin excelență care-și înșeală dușmanii, dezorientîndu-i cu ajutorul fantasmelor pe care le creează.

[55] Este expusă, pentru prima dată în religia ortodoxiei brahmanice, teoria „coborîrii" *(avatāra)* legată de cultul lui Viṣṇu. Avatarul este o ipostază mai puțin abstractă a divinității, rezultată din împreunarea unui zeu cu o muritoare, posedînd o dublă natură, de zeu și om.

[56] „*Yuga*": perioadă cosmică în teoria ciclurilor indiene. Există patru *yuga: kṛta* (sau *satya*), *tretā*, *dvāpara* și *kali*, totalizînd peste patru milioane de ani (4 320 000), care echivalează cu durata unei *mahā-yuga*. De-a lungul acestor cicluri omenirea degenerează fizic și spiritual, prima dintre *yuga* fiind socotită ca vîrsta de aur a omenirii, iar ultima ca vîrsta de fier.

[57] „De o ființă cu mine": *litt.* „făcuți din mine".

[58] „Dualitate": contradicție.

[59] „Care făptuiește pentru a sacrifica": cel pentru care fiecare act este un sacrificiu, o dăruire.

[60] „Sacrificiul prin sacrificiu": am preferat să păstrăm forma originală a acestei expresii destul de obscură. După cum explicitează și comentatorii indieni, se face o referință la sacrificiul interior. Credem că nu este vorba de un simplu sacrificiu mental, ci de sacrificiul interior al suflurilor vitale și al simțurilor, la care se referă de altfel și strofele următoare. În omologarea dintre microcosmos și macrocosmos, corpul uman este considerat a conține un pantheon interior, analog celui exterior: suflul central sau Sinele *(ātman)* este omologat cu divinitatea supremă (Indra sau Brahman), iar suflurile periferice, ca și simțurile (ambele serii fiind confundate în vechile texte ale *Brāhmaṇelor* și *Upaniṣadelor)*, cu celelalte divinități. În felul acesta, activitatea fiziologică — în primul rînd cea perceptivă — devine un act sacrificial continuu, în care obiectele exterioare sînt sacrificate simțurilor sau suflurilor vitale, iar acestea din urmă, la rîndul lor, sacrificate suflului central. Suflul central, împreună cu restul suflurilor, poate fi, și el, sacrificat divinităților exterioare.

[61] „Recitării *Vedelor*": sk. *svādhyāya* are două accepții: prima sa accepție se referă la recitarea pentru sine a *Vedelor*, obligație zilnică a fiecărui brahman, iar cea de-a doua accepție se referă la practica yoghinilor de a recita silaba sacră „*OṂ*".

[62] „Binele suprem": sk. *niḥśreyasa* indică în vechile texte un ideal de fericire terestră; aici se referă la eliberarea spiritului de ignoranță și suferință.

[63] „Cetatea cu nouă porți": corpul cu cele nouă orificii. Cf. *Atharva-Veda*, X, 8, 43: „lotusul cu nouă porți" și *Praśna-Upaniṣad*, IV, 3: „focurile suflurilor vitale *(prāṇa)* veghează în această cetate". Porțile

sînt cele șapte orificii cefalice (ale urechilor, ochilor, nasului și al gurii) la care se adaugă cele două orificii inferioare, excretorii. Cele șapte orificii cefalice au fost punctul de plecare în aritmologia suflurilor vitale și organelor de simț; astfel s-a ajuns ca termenul „orificiu" *(khā)* să cumuleze și valoarea semantică „simț". După *Atharva-Veda* XI, 8, 18 zeii au pătruns în corpul uman după ce zeul Tvaṣṭṛ, cel care a făurit corpurile tuturor ființelor, a perforat găurile simțurilor, făcînd astfel din om un sălaș al zeilor.

[64] „Natura": sk. *svabhāva*, natura proprie a lucrurilor, esența lor, concept diferit de *prakṛti*.

[65] „Înțelepții": sk. *paṇḍita* are sensul de „învățat".

[66] „Mîncător de cîini": paria, cei în afara castelor, care nu făceau parte din societatea brahmanică.

[67] „Creația a fost învinsă": cei cu mintea egală au depășit existența fenomenală, ajungînd la realitatea ultrafenomenală *(brahman)*.

[68] „*Ṛși*": personaje mitologice, poeți înțelepți, autorii presupuși ai *Vedelor* (cărora le-au fost revelate imnurile vedice). Textele mai recente vorbesc de cei șapte Ṛși *(saptarși)*, considerîndu-i străbuni eponimi ai clanurilor brahmanice. În astronomie, cei șapte Ṛși corespund constelației „Ursa Mare". Într-o accepție nemitologică, termenul desemnează înțelepții sau anahoreții sanctificați prin viața lor austeră.

[69] „Dorință": traducere foarte aproximativă a sk. *saṃkalpa*, ce nu-și găsește un echivalent în vocabularul nostru, din cauza multiplelor sale valori semantice. Termenul sanskrit se referă la capacitatea de a concepe un act mental sau de a-l traduce în faptă, reunind concomitent sensurile de „reprezentare", „voință", „hotărîre" și „dorință".

[70] Strofă care — ca și cele ce urmează — este obscură, pretîndu-se la diverse traduceri, deoarece oferă un joc de cuvinte făcut posibil de polisemia sk. *ātman*, care poate fi tradus prin pronumele reflexiv singular, prin „trup" și prin „Sine" (eul absolut, opus celui fenomenal).

[71] „Neclintit": sk. *kūṭastha*, *litt.* „cel care stă în vîrf".

[72] „Dorință": sk. *saṃkalpa* (vezi nota 69).

[73] Strofa reia un pasaj din *Iśa-Upaniṣad*, 6: „cel care vede toate ființele numai în *ātman*, și *ātman*-ul în toate ființele".

[74] „Care, prin asemuire cu Sinele, privește pretutindeni la fel": care a anulat antinomiile și suferința, așa cum sînt anulate în Sinele pe care *Upaniṣadele* îl descriu „eliberat de orice păcat, fără bătrînețe, fără moarte, fără suferință" *(Chāndogya-Upaniṣad*, VIII, 7, 1).

[75] „Exercițiu repetat": sk. *abhyāsa*, *litt.* „aplicare", „realizare practică", desemnează în Yoga și în literatura tantrică efortul desăvîrșirii spirituale. Cf. *Yoga-sūtra*, I, 12: „prin exercițiu repetat și renunțare [se obține] suprimarea acestei [agitații mentale]".

[76] „Lipsit de amîndouă": de credință și de yoga.

[77] „Brahman-Cuvîntul": sk. *śabdabrahman* desemnează *Vedele* care sînt corpul sonor al lui Brahman. Cf. *Maitry-Upaniṣad* VI, 22: „în adevăr, sînt doi Brahman ce trebuie cunoscuți: Brahman-Cuvîntul și Cel Suprem". În gîndirea filosofică postupanișadică, la Bhartṛhari și în Vedānta, se dezvoltă o filosofie a cuvîntului, în care *śabdabrahman* este considerat realitatea supremă care generează lumea. Rădăcinile acestei concepții pleacă din *Rig-Veda* (X, 71 și 125), unde cuvîntul *(vāc)* este identificat cu Brahman.

[78] „Sinele individual" *(jīvabhūta)*: *litt.* „elementele vieții", este consubstanțial cu Spiritul suprem și unic, fiind suportul transcendent al vieții organice.

[79] „Lume": sk. *jagat*, *litt.* „ceea ce se mișcă".

[80] „Ce-i omenesc": sk. *pauruṣa*, poate fi tradus și prin „bărbăție".

[81] „Neclintit": nesupus devenirii.

[82] „Iluzia" *(māyā)*: în această strofă, spre deosebire de IV, 6 (vezi nota 54), conținutul termenului aproximează valoarea filosofică pe care i-o dă vedantinul Saṃkara: lumea fenomenală *(prakṛti)* alcătuită din cele trei Tendințe creează o iluzie care tulbură conștiința, fără a fi ea însăși o iluzie, ca la Śaṃkara.

[83] „Starea demonică": sk. *asura*, *litt.* „ne-zeu", tradus în general prin „demon", este o ființă mitologică răufăcătoare. Toți demonii sînt fiii lui Diti și Danu, cei doi vrăjmași ai zeilor, care sprijină pe demonul-șarpe Vṛtra în lupta sa cu Indra (cf. infra IX, 12; XVI, 6 sqq.). Trebuie să amintim că această etimologie și concepție despre *asura* este tardivă; în mitologia primitivă a *Vedelor*, *asura* (derivat de la *asu*, „viață") avea aceeași accepție cu *deva*, „zeu"; curînd însă, chiar în imnurile tardive din *Rig-Veda*, fonemul inițial [a] care face parte din tema cuvîntului a fost considerat ca un prefix negativ, dînd termenului o valoare peiorativă, așa cum va fi consacrată în mitologia ulterioară.

[84] „Rînduieli": sk. *niyama*, *litt.* „regulă", „prescripție" cu caracter religios.

[85] „Își urmează natura lor proprie": *litt.* „sînt constrînși de natura lor proprie".

[86] Cf. nota 27.

[87] Pentru mitologia *Brāhmaṇelor* și *Upaniṣadelor* realitatea este triplă: (1) macrocosmosul *(adhidaivata)* cu elementele sale sacre (spațiul, soarele, focul, luna, aerul, apa și pămîntul), (2) microcosmosul *(adhibhūta)* viețuitoarelor și în primul rînd al omului, alcătuit din trup și sufluri vitale omologate pe plan divin cu elementele macrocosmosului, și (3) realitatea sacrificială *(adhiyajña)*, mezocosmosul care mediază între macro- și microcosmos, creînd armonia și stabilitatea întregii lumi, prin transferurile magice pe care le efectuează.

Scanned with OKEN Scanner

88 „Natura proprie": textul nu precizează despre a cui natură proprie este vorba. Unii traducători subînțeleg că se referă la Brahman, alții la persoana umană. Am preferat să păstrăm incertitudinea textului.

89 Importanța ultimului gînd — cel din clipa morții — pentru destinul ulterior al conștiinței este o temă care capătă o mare importanță în religiile indiene care acceptă ideea grației divine. Tema este însă mai veche; ea este implicată în mod aluziv în *Chāndogya-Upaniṣad*, III, 14, 1 și într-un mod explicit în *Praśna-Upaniṣad*, III, 10.

90 „Poetul": sk. *kavi* desemnează poeții demiurgi care, făurind *Vedele*, iau parte la ordinea lumii pe care o stăpînesc prin magia versului lor.

91 „De culoarea soarelui de dincolo de tenebre": cf. *Śvetā-śvatara-Upaniṣad*, III, 8: „cunosc pe acest mare Spirit *(puruṣa)* de culoarea soarelui de dincolo de tenebre".

92 „Se păstrează castă": sk. *brahmacārya*, *litt.* „faptul de a avea o conduită conformă cu prescripțiile vedice"; în textele vechi desemna noviciatul brahmanilor în care se păstra o castitate absolută.

93 „Porțile": cf. supra, nota 63; moartea este precedată de o retragere a suflurilor vitale în cap, care este sediul lor central, de unde vor părăsi ulterior corpul prin „orificiul lui Brahman" *(brahmarandhra)* situat în creștetul capului.

94 Se continuă ideea din strofa 17, despre zilele și nopțile lui Brahman. În cadrul omologărilor dintre micro- și macrocosmos, creația și distrugerea ciclică a cosmosului sînt asimilate cu ciclurile zilei și ale nopții, ale veghei și ale somnului. În timpul somnului fără vise, simțurile și o dată cu ele lumea exterioară — elementele, zonele cosmice și divinitățile corespunzătoare lor — sînt resorbite în sufluI central *(ātman)*, pentru a fi proiectate din nou spre exterior în momentul trezirii. Cf. *Śatapatha-brāhmaṇa*, X, 3, 3, 6 și *Kauṣītaki-Upaniṣad*, III, 3.

95 „Desfășurat": sk. *tata*, *litt.* „întins"; conform uneia dintre viziunile cosmogonice indiene, întregul conținut cosmic se afla, înainte de creație, conglomerat și nediferențiat, deoarece nu exista spațiul eteric *(ākāśa)* care să le separe. Spațiul a fost creat prin stîlpul cosmic, cu ajutorul căruia divinitatea creatoare a separat cerul de pămînt. După cum remarcă P. Mus, stîlpul cosmic este însuși spațiul, iar tema creației este „ideea dilatării cosmice" *(Barabudur*, t. I, Imprimérie d'Extrême Orient, Hanoi, 1935, p. 452), spațiul fiind mijlocul de diferențiere și opoziție al lucrurilor.

96 Începînd cu prezenta strofă și pînă la 27 se reia vechea concepție eschatologică dezvoltată mai ales în *Upaniṣade (Chāndogya-Upaniṣad*, V, 10) despre cele două căi: „calea zeilor" *(devayāna)* și „calea strămoșilor" *(pitṛyāna)*. Prima pleacă din foc, trece prin zone din ce în ce mai luminoase, și ajunge la Brahman care este „lumina luminilor". Cea de-a doua, plecată din fum, trece prin zona întunecoasă și se oprește în lună,

Scanned with OKEN Scanner

unde se află sălaşul celor „plecaţi" (*Kauşitāki-Upanişad*, I, 2; II, 8). Cei ajunşi în lună rămîn acolo pînă la epuizarea meritelor lor, după care revin pe pămînt printr-o succesivă materializare, redevenind succesiv spaţiu, vînt, fum, ceaţă, nor, ploaie şi seminţe; sub această ultimă formă, intrînd într-o matcă umană sau animală, se renasc după meritele fiecăruia.

[97] Comparaţia între realitatea ultimă şi spaţiul eteric (*ākāśa*) pleacă de la faptul că în cosmologia indiană spaţiul nu este conceput ca un atribut al materiei — rezumat la tridimensionalitatea percepţiei senzoriale — ci ca element de bază al cosmosului, factor atotcuprinzător şi omniprezent, principiu al unităţii, suport al existenţei materiale şi spirituale. În *Chāndogya-Upanişad* (III, 12, 6 sqq.; 18, 1) Brahman este asimilat în ordine obiectivă cu spaţiul eteric, iar în ordine subiectivă cu spaţiul spiritual din interiorul inimii (cf. *Bh-g.* XVIII, 6).

[98] Durata existenţei lumii este echivalată cu o zi a lui Brahman şi cu o mie de *yuga* (cf. nota 56).

[99] „Credincioşi legămintelor": respectînd legămintele de asceză şi îndatoririle religioase.

[100] „Strădania sacrificiului": sk. *kratu* desemnează forţa şi efortul religios al omului pios în lupta cu răul; în textele tardive denumeşte sacrificiul Somei.

[101] „Mantra": vers vedic, formulă rituală cu valoare magică.

[102] „Silaba [sacră] OM": este considerată în toate religiile indiene ca simbol al realităţii supreme.

[103] „*Rk, Sāman şi Yajus*": cele trei *Vede* principale, respectiv *Rig-Veda, Sāma-Veda* şi *Yajur-Veda*.

[104] „Soma": sucul plantei *soma* care joacă un rol important în sacrificialismul şi mitologia vedică, unde este ridicată la rangul de divinitate, legată de simbolismul acvatic şi lunar (imortalitate, fertilitate).

[105] „Cel ce este stăpîn peste zei": Indra.

[106] „Ducere şi întoarcere": între lumea pămîntească şi cea cerească.

[107] Aluzie la sacrificiul de tip *pūja*, prezent în religiile tardive, net deosebit de cel vedic întrucît este lipsit de mediaţia focului şi a preotului, permiţînd un contact direct între adorator şi obiectul adoraţiei sale.

[108] „Om bun": sk. *sādhu* are şi accepţia de „sfînt".

[109] „Matcă a păcatului": matcă în care se renaşte pentru ispăşire.

[110] „*Vaişya*": casta a treia, a negustorilor şi meseriaşilor.

[111] „*Śūdra*": casta ultimă, a servitorilor.

[112] „Întruchipare": sk. *vibhūti*, *litt.* „manifestare" (a forţei divine).

[113] „Cu suflurile vitale plecate la mine": aluzie la adorarea divinităţii prin sacrificiul suflurilor vitale (cf. nota 60).

Scanned with OKEN Scanner

[114] „*Āditya*“: fiu al zeiței Āditi, mama zeilor.

[115] „Marīci“: fiu al lui Brahmā.

[116] „Maruți“: (sing. *marut*), grup de zeități minore, prezente încă în mitologia vedică unde simbolizau vîntul și furtuna.

[117] „Sāman“: *Sāma-Veda*.

[118] „Vāsava“: epitet al lui Indra, căpetenie a zeilor Vasu.

[119] „Rudrași“: (sing. *Rudra*) — un grup de zei care-l însoțesc și-l asistă pe Śiva.

[120] „Śamkara“: zeul Śiva.

[121] „Stăpînul bogățiilor“: zeul Kubera care comanda armata demonilor Yakșa și Rakșas, păzitori ai comorilor ascunse în pămînt.

[122] „Bṛhaspati“: personaj mitic, preot al zeilor pentru ritualele lor domestice. Etimologia termenului îl definește ca „stăpîn al rugăciunii“, funcție pe care o îndeplinește în mitologia vedică. În literatura postvedică este divinitatea elocinței și a înțelepciunii.

[123] „Skanda“: zeu al războiului, fiu al lui Śiva.

[124] „Bhṛgu“: cel mai important dintre marii Ṛși.

[125] „Nārada“: cel mai important dintre divinii Ṛși.

[126] „Gandharva“: divinități minore, muzicanți cerești a căror căpetenie este Citraratha.

[127] „Cei ce au atins desăvîrșirea [spirituală]“: sk. *siddha* are și sensul de ființă semidivină, dotată cu puteri magice.

[128] „Uccaihśravas“: regele cailor, născut din oceanul primordial.

[129] „Airāvata“: elefant mitic, vehicol al zeului Indra.

[130] „Kandarpa“: zeul iubirii.

[131] „Vāsuki“: șarpe mitic.

[132] „Nāga“: șerpi mitici.

[133] „Ananta“: „cel fără sfîrșit“, șarpele ce plutea pe apele primordiale, de dinaintea creației, purtîndu-l pe Viṣṇu adormit.

[134] „Aryaman“: strămoșii zeificați au ca șef pe Aryaman.

[135] „Yama — pentru stăpîni“: joc de cuvinte bazat pe etimologia *YAM-*, „a stăpîni“.

[136] „Prahlāda“: căpetenia demonilor Asura, numiți și Daitya, „fii ai lui Diti“.

[137] „Timpul — pentru cei ce țin numărătoarea“: joc de cuvinte bazat pe etimologia *KAL-*, „a număra“ a cuvîntului *kāla*, „timp“.

[138] „Fiul lui Vinatā“: pasărea mitică Garuḍa, vehicol al zeului Viṣṇu — dușmanul șerpilor Nāga.

[139] „Makara": monstru marin, emblemă a zeului iubirii, Kāma.

[140] „Fiica lui Jahnu": Gangele.

[141] „Dvandva": termen gramatical indian desemnînd cuvintele compuse ai căror termeni se află în relaţie de coordonare.

[142] „Între ce este femeiesc": toate substantivele care urmează sînt de genul feminin, în textul original.

[143] „Gāyatrī": termen în prozodia indiană, desemnînd un metru compus din 3 × 8 silabe.

[144] „Mārgaśīrṣa": termen calendaristic indian desemnînd luna care corespunde unei perioade din decembrie şi noiembrie.

[145] „Vṛṣṇi": numele unui trib care îl adora pe Vāsudeva.

[146] „Vyāsa": înţelept legendar căruia i se atribuie compunerea unor imnuri vedice, a *Mahābhāratei* şi altor texte.

[147] „Uśanas": cel mai faimos Ṛṣi, preceptor al demonilor Asura.

[148] „Întrupare a tuturor minunilor": *litt.* „alcătuit din toate minunile".

[149] „*Svasti*": formulă reverenţioasă şi auspicială.

[150] „Uṣmapa": „cei care sorb aburii [mîncărilor]" sînt strămoşii *(pitṛ)*.

[151] „Focul Timpului de Apoi": sk. *kālānala*, focul care distruge universul la încheierea unui ciclu cosmic.

[152] „[Atot]puternic": sk. *prarḍdha*, are şi sensul de „bătrîn", „străvechi".

[153] „A trage lumea înapoi": a retrage lumea din forma ei manifestată în cea nemanifestată, a o distruge.

[154] „Savyasācin": epitet al lui Arjuna, care se referă la capacitatea acestuia de a se servi în luptă de mîna stîngă, tot aşa de bine ca şi de cea dreaptă.

[155] „Cel de dincolo": încă din imnul creaţiei din *Rig-Veda* X, 129, se vorbea despre realitatea ultimă ca fiind dincolo de Fiinţă *(sat)* şi de Nefiinţă *(asat)*. În *Muṇḍaka-Upaniṣad*, II, 2, 1 se vorbeşte de Brahman ca despre cel „mai presus de ceea ce există şi de ceea ce nu există", iar în *Śvetā-śvatara-Upaniṣad*, IV, 18 se spune că Brahman nu este „nici Fiinţă, nici Nefiinţă".

[156] „Strămoşul": divinitatea primordială.

[157] „Cei ce au trup": conştiinţa legată de trup dobîndeşte cu greu realitatea nemanifestată.

[158] „După aceea": după moarte.

[159] „Concentrarea minţii" *(dhyāna)*: este o etapă în tehnicile yoga.

Scanned with OKEN Scanner

[160] „Cîmpul": sk. *kṣetra* desemnează lumea obiectivă şi tot ceea ce este străin conştiinţei pure numită „cunoscătorul cîmpului" (sk. *kṣetrajña*).

[161] „Versuri": sk. *chandas*, versurile *Vedelor* sau ale *Upanişadelor*.

[162] „*Brahma-sūtra*": titlul textului de bază al sistemului Vedānta, atribuit lui Bādarayāna (secolele IV—V). Prezenţa acestui titlu constituie pentru R. Garbe un argument că strofa respectivă este o interpolare. Totuşi, s-ar putea ca titlul să fie mai vechi decît textul lui Bādarayāna, deoarece *Brahma-sūtra* este rezultatul unor elaborări succesive (cf. O. Lacombe, *L'absolu selon le Védânta*, Librairie orientaliste Paul Geuthner, Paris, 1937, p. 13).

[163] „[Încă] una": simţul intern *(manas)* numit şi cea de-a unsprezecea forţă *(indriya)*.

[164] Elementele enumerate în strofa aceasta corespund celor douăzeci şi patru de principii *(tattva)* din sistemul Sāṃkhya, care alcătuiesc natura *(prakṛti)*.

[165] „Gîndirea": sk. *cetanā*, face parte şi ea din lumea obiectivă a „cîmpului", fiind deosebită de Spirit care este conştiinţă pură. Deosebirea dintre gîndire *(cetanā)* şi conştiinţa Spiritului rezultă, după cum sublinia O. Lacombe *(op. cit.*, p. 127), din faptul că gîndirea este obiectivabilă şi cognoscibilă, constituind în concepţia indiană o zonă de trecere între subiectul pur şi obiectul său.

[166] „Cunoaşterea adevărului": se poate traduce şi prin „adevărata cunoaştere", din cauza incertitudinii pe care o prezintă forma compusă a expresiei în limba sanskrită.

[167] Întreaga strofă reia epitetele care îi sînt atribuite lui Viśvakarman (creatorul lumii) în *Rig-Veda*, X, 81, 3 şi în *Śvetā-śvatara-Upaniṣad* III, 3 — Sinelui *(ātman)* asimilat cu Rudra.

[168] „Părînd": se poate traduce şi prin „iluminînd".

[169] „Nu-şi loveşte singur Sinele": nu face rău nici unei fiinţe, fiind conştient de identitatea Sinelui său cu Sinele celorlalte fiinţe.

[170] „De aici": din această lume.

[171] „Porţile": organele senzoriale; cf. supra nota 63 şi 93.

[172] Se reia tema arborelui cosmic, prezentată prima dată în *Rig-Veda* I, 24, 7. În *Kāṭha-Upaniṣad*, VI, 1 se vorbeşte de „smochinul etern cu rădăcina în sus şi crengile în jos", reprezentînd pe Brahman şi nemurirea în care sînt aşezate toate lumile. Brahman este rădăcina cerească a lumii, după cum lăsa să se înţeleagă un alt pasaj din *Śvetā-śvatara-Upaniṣad*, III, 9. Interpretarea din *Bh-g.* a imaginii pomului răsturnat diferă de cea upaniṣadică, arborele nemaifiind o realitate eternă, ci o iluzie care trebuie tăiată.

[173] „De aici": din această lume.

[174] „Ele": simţurile externe şi cel intern.

[175] „Vaiśvānara": principiul ignic universal aflat în stomacul viețuitoarelor unde asigură mistuirea.

[176] „Cel pe care-l dezvăluie toate *Vedele*": *litt.* „cel ce este cunoscut prin toate *Vedele*".

[177] „*Vedānta*": sfîrșitul *Vedelor*, desemnează *Upanișadele*.

[178] Strofa face aluzie la școala Cārvāka. Totuși, Garbe acreditează ipoteza că aluzia s-ar referi la sistemul Vedānta; el citează în acest sens *Taittirīya-Upanișad*, II, 6, care afirmă că lumea s-a născut din dorința Sinelui suprem de a se multiplica.

[179] „Treapta cea mai de jos": a ființelor inferioare.

[180] „Śāstra": textele care reglementează normele de viață în tradiția brahmanică; cel mai cunoscut dintre ele este cel al lui Manu.

[181] „Aici": în lumea aceasta.

[182] „Mulțimea elementelor": sk. *bhūtagrāma* este o expresie care poate fi susceptibilă și de altă interpretare decît cea adoptată în general ca referindu-se la elementele constitutive ale ființelor. Credem că expresia poate fi interpretată ca referindu-se la „mulțimea ființelor" divine care alcătuiesc pantheonul interior. Cf. supra nota 33. Cf. *Atharva-Veda* XI, 8, 18: „divinitățile sălășluiesc în trupul [uman] ca vitele în grajd". Același text compara trupul omenesc cu un vaș în care locuiesc cei șapte Rși, iar *Bṛhad-āraṇyaka-Upanișad*, (II, 2, 3) îi identifica pe aceștia cu cele șapte sufluri vitale.

[183] „Adorarea... învățătorului": vezi nota 16.

[184] Asceza trupului, a cuvîntului și a minții, la care se referă strofele 14—16, este întîlnită și în buddhism.

[185] „Vas ales": expresie legată de imensul prestigiu de care se bucură vasul — și recipientul în general — în lumea indiană, unde este adorat ca o emblemă cosmică și divină. „A face din cineva un vas ales" reprezintă forma metaforică a sensului de „a cinsti", „a adora".

[186] „*OM TAT SAT*": formulă rezumînd întreaga ontologie upanișadică; ea este compusă din silaba sacră *OM*, din pronumele demonstrativ neutru *tat*, „acesta" și din participiul prezent neutru al verbului *AS-*, „a fi"; *sat*, „ceea ce există", „Ființa".

[187] „*Asat*": „ceea ce nu există", „Neființa".

[188] „Nici aici, nici dincolo": nici în lumea aceasta, nici în cealaltă.

[189] „Temelia": trupul.

[190] „Instrument": funcția sau organul senzorial.

[191] „Ceea ce-i divin": sk. *daivam*, poate fi înțeles fie ca „voința divină", „soartă", fie în sens direct, ca divinitate care sălășluiește în interiorul fiecărei ființe.

Scanned with OKEN Scanner

[192] „Mîndria": sk. *mada* are și sensul de excitație alcoolică sau sexuală.

[193] „Cu care te-ai născut": pentru care te-ai născut.

[194] „[Re]căpătată aducerea aminte": Arjuna își reamintește de ceea ce este el cu adevărat, de legea lui proprie *(svadharma)* și de obligațiile care decurg din ea; toată suferința lui a fost produsul unei amnezii.

[195] „Sînt în picioare": în strofa I, 47, Arjuna, descumpănit, se așezase în carul său de luptă, lăsînd să-i cadă arcul din mînă.

Scanned with OKEN Scanner

POSTFAŢĂ

Scanned with OKEN Scanner

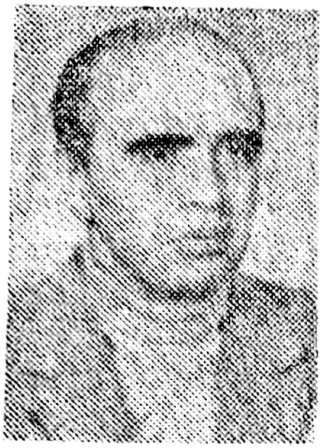

A dus o nesfîrșită luptă în care nu știi unde se termină înfrîngerea și unde începe biruința.

Voi încerca să prezint în cîteva rînduri figura orientalistului român Sergiu Al-George și, mai ales, voi încerca să completez acest portret cu semnalarea unor particularități inedite și revelatoare, acestea fiind, îndeobște, apanajul celor apropiați.

Sergiu Al-George s-a născut la 13 septembrie 1922 la Tg. Mureș. Tatăl său, Vasile Al-George era originar din Sîngeorz-Băi, Năsăud, unde și pînă acum mai există localnici cu acest nume, este drept, puțin obișnuit. Tatăl său aparținea intelectualității ardelene, fiind licențiat al Facultății de Drept și al Academiei de Muzică și Artă Dramatică din București. Luptînd ca voluntar în războiul de reîntregire și fiind grav rănit a fost încadrat ca locotenent, invalid de război, iar ulterior a lucrat ca funcționar public avînd o bogată participare la viața culturală a epocii; colaborator la revistele Flacăra, Gîndirea, Cosînzeana, Societatea de mîine, Cele trei Crișuri, Pagini basarabene, *cît și la ziarele* Românul, Dreptatea, Patria, Voința *etc. A fost autor al unui volum de versuri,* Pămînt, *și traducător din lirica maghiară.*

Mama sa, Antonina Al-George, născută Donos, era originară din Basarabia, mai precis din Grinăuți, județul Soroca; făcea parte dintr-o familie cu puternică tradiție ortodoxă: fiică de preot, cu un frate preot și trei surori căsătorite cu preoți.

Nu pot să nu menționez faptul că mama sa (cu care am locuit împreună timp de 25 de ani) a fost o femeie de o frumusețe și o calitate sufletească cu totul neobișnuite, și am avut de multe ori intuiția faptului că Sergiu Al-George datora o

Scanned with OKEN Scanner

mare parte a calității gîndirii sale originale — pe de oparte logic speculativă, iar pe de altă parte orientată către paradoxal și analogic, — ascendenței sale materne (ascendența paternă conferindu-i rigoare și perseverență).

A fost înscris în primii ani la liceul militar din Tg. Mureș (cu a cărui disciplină nu s-a acomodat, dar care i-a fost de folos în anii grei de mai tîrziu). Apoi, prin mutarea familiei la Chișinău și-a continuat studiile întîi la liceul militar, apoi la cel civil din capitala Basarabiei. Au fost ani fericiți, atmosfera acelor locuri fiindu-i, sufletește, complementară (ascendența maternă!) și păstrînd toată viața nostalgia acelor ani și acelor locuri. Ultimul an de liceu l-a făcut în București, unde familia se mutase din nou (Liceul Matei Basarab).

În toți acești ani vocația și formația intelectuală îl destinau unei cariere din sfera umanistă (la 17 ani a început să învețe sanskrita), dar în 1941 a început războiul și înscrierea la Facultatea de medicină a fost inevitabilă. Nici mai tîrziu nu a mai putut absolvi o facultate umanistă, așa cum și-ar fi dorit.

Lupta între vocație și necesitate începea! Dar vocația pentru disciplinele orientale a fost mai presus de necesitate, de interese materiale și chiar de posibilitățile fizice („factura energetică", ca să vorbim în jargonul actual, a fost incomensurabilă).

Desfășurarea lui Sergiu Al-George în domeniul orientalisticii a fost un travaliu solitar, fără cursuri și fără profesori, învățînd sanskrita și lucrînd direct pe texte. A fost, în vremuri neobișnuite, o cale neobișnuită de cercetare, mai bine zis de căutare tensionată a unor răspunsuri pe care nu știu dacă — pînă la urmă — le-a găsit.

Încerc să exemplific aceste gînduri, cu două momente situate la doi poli ai existenței sale.

În 1947, la 24 de ani, cînd era un tînăr inteligent și fermecător, avînd — în principiu — o minunată carieră de medic și indianist deschisă înainte și — tot în principiu — strălucind de încredere în sine și în lume (dar invadat deja de presentimente și angoase) a publicat primul său articol, intitulat „Le mythe de l'ātman et la genèse de l'absolu dans la pensée indienne". Era o intrare directă în miezul fierbinte al acestei gîndiri, o abordare a absolutului, nici mai mult nici mai puțin.

Scanned with OKEN Scanner

Al doilea moment, unul dureros, ține de o etapă finală: este vorba de ultimul său articol pe care-l redacta în primăvara anului 1981 pentru Congresul de indologie de la Benares (singurul la care a avut fericirea să participe).

Titlul era, în aparență, mai puțin spectaculos și anume: „Metaforă și filosofie din perspectiva indiană". A lucrat aproape cinci luni la acest articol și eram copleșită de zecile de file rupte și aruncate ca și de expresia de intensă suferință a celui care nu reușea să transpună inteligibil o gîndire dureros de inexprimabilă. Și atunci am izbucnit: „Bine, dar este inuman să consumi cinci luni din viață pentru cinci pagini; oprește-te!".

„Este cel mai greu lucru pe care l-am scris vreodată", mi-a replicat. A murit la patru zile după reîntoarcerea de la acel congres și nu știu dacă a reușit să exprime acel dureros inexprimabil! Cert este însă un lucru: că la finele congresului i s-a solicitat să repete această prezentare la Universitatea din New Delhi, în fața unei asistențe compusă din indologi și filosofi ai Universității, foarte interesați de această lucrare.

Și acum voi încerca să derulez cîteva dintre etapele vieții sale atît pe linie medicală, dar mai ales pe linie de lingvistică, filosofie-indologie, dualism care l-a marcat — dureros — toată viața.

În anii '50, Sergiu Al-George a fost îndepărtat din învățămîntul universitar (era medic ORL, asistent universitar), trebuind să funcționeze la cabinete de întreprindere, Corul Armatei și apoi Opera Română.

Îndepărtarea din clinică — de fapt o traumă profesională — a fost convertită de el într-o specializare ad-hoc, aceea de laringolog de nivel european. Dovezile în sprijinul acestui calificativ sînt următoarele: realizarea primului stroboscop mecanic românesc pentru investigarea laringelui, construit în întregime de mîna lui și brevetat în 1957 precum și redactarea unui tratat de laringologie (primul de acest fel din țară în acel moment) și intrat la Editura Medicală în 1958.

Tot în această perioadă, 1950—1958, lucrează intens: sanskrită, tibetană, filosofie, lingvistică și indianistică, împreună cu bunul său prieten Arion Roșu (plecat în 1965 la Paris, ulterior cercetător la CNRS). Este perioada de maturizare și acumulare a fondului de cunoștințe de filosofie și indianistică. Rezultatul acestei perioade îl constituie apariția, în

Scanned with OKEN Scanner

1957, în colaborare cu A. Roşu, a două importante articole în două mari reviste din străinătate. La Paris apare, în revista Arts asiatiques *articolul (de 21 pagini, redactat în franceză), cu titlul „Pūrna ghaṭa et le symbolisme du vase dans l'Inde", iar la Berlin, în revista Institutului de Studii Orientale, articolul (de 51 pagini, tot în franceză), cu titlul „Indriya et le sacrifice des prana". Concomitent apar articole şi în revistele româneşti — de exemplu în* Studia et acta orientalia.

Acele victorii ale acelor ani pot apărea acum ca derizorii. Dar în epoca stalinistă orice activitate de acest fel însemna un permanent război de gherilă şi orice victorie ştiinţifică era şi una strategică. Anul 1957 a fost un an bun, într-o conjunctură politică ameliorată. Sergiu Al-George intrase pe un făgaş mai stabil şi începuse să-şi dea măsura calităţilor sale. Tot în 1957 a devenit membru fondator al Asociaţiei de Studii Orientale şi a avut o comunicare importantă la Societatea de Studii Istorice şi Filologice, cu titlul „Un manuscris tibetan în ţara noastră", iar un alt articol cu titlul „Le sujet gramatical chez Pānini" apare în Studia et acta orientalia.

În 1958 predase editurilor atît Tratatul de foniatrie *(de circa 200 pagini) cît şi o traducere din rusă,* Istoria Indiei *(de 400 pagini, în colaborare cu un traducător şi cu A. Roşu). Din octombrie 1958 păstrez o fotografie-document publicată în ziarul* Informaţia, *în care apare — împreună cu prof. Aram Frenkian de care-l lega o puternică afecţiune — în tovărăşia profesorului Raghu Vira, directorul Academiei Internaţionale de Cultură din India, care vizita ţara la invitaţia Institutului de Relaţii cu Străinătatea.*

Toată această activitate era desfăşurată în paralel cu cea de medic care-i asigura supravieţuirea materială. Dar aceste mici victorii, aceste echilibre precare au fost secerate o dată cu atîtea altele.

În decembrie 1958 era arestat, simultan cu Constantin Noica şi implicat în procesul acestuia. A fost condamnat prin sentinţa 201/21 martie 1960 la 7 ani închisoare corecţională, 4 ani interdicţie şi confiscarea totală a averii pentru uneltire împotriva ordinii sociale.

Capetele de acuzare erau: a primit de la C. Noica scrierile duşmănoase Anti Goethe *şi* Povestiri din Hegel *cît şi scrierile*

Scanned with OKEN Scanner

fugarilor Emil Cioran, Scrisoare către un prieten din depărtare *și* Ispita de a exista *și Mircea Eliade*, Pădurea interzisă *pe care le-a elogiat în cadrul unor convorbiri particulare, iar C. Noica i-a adus la cunoștință conținutul scrisorii sale de răspuns către Cioran, trimisă în Occident spre publicare.*

A făcut 5 ani și 5 luni de închisoare, dintre care 3 ani de muncă grea în lagărele din Balta Brăilei, cărînd 10 ore pe zi acele roabe-mormînt care i-au ruinat sănătatea.

A ieșit din închisoare în 1964, la marea amnistie, avînd o sănătate ruinată; a suportat două intervenții chirurgicale în primul an după ieșire. Fondul său tensionat, intens traumatizat de anii de închisoare, își găsea o traducere somatică în modificările feței, ale expresiei: emaciat, încercănat, cu o intensitate a privirii aproape de nesuportat; durerea din privire nu i s-a mai stins niciodată. Am gîndit atunci: seamănă cu capul unui călugăr tibetan și poate nu întîmplător suferința fizică și morală l-au apropiat — somatic — de esența lui profundă.

S-a reintegrat greu în viața cotidiană, atît în activitatea medicală cît și în cea de indianistică și filosofie. A avut parte de un fel de răgaz în primii 2—3 ani, cînd a fost încadrat medic ORL într-o policlinică periferică, cu consultații puține și unde a avut timpul să se ocupe de problemele lui teoretice; pe de altă parte, liniștea și patriarhalitatea locurilor i-au favorizat o restabilire fizică și psihică: „ascultam pitpalacul și eram fericit", spunea el. Au venit demolările, iar policlinica și cartierul au pierit; a lucrat apoi tot timpul în policlinici mari, cu trafic intens și fără să mai regăsească niciodată acel răgaz.

Anii care au urmat, între 1966 și 1981 au fost ani și de plenitudine creatoare dar și de efort neîntrerupt. Activitatea lui se desfășura între cele 7 ore de consultații, și redactări și corecturi pentru articole, comunicări, conferințe, expuneri, cursuri și cărți. Oricine citește articolele și cărțile sale este frapat de concizîunea lor, dar aceasta este, se știe, mult mai costisitoare ca efort decît risipa de cuvinte.

A fost colaborator la Asociația de Studii Orientale ca și la cea de lingvistică la care a ținut comunicări; între anii 1971—1973 a ținut și un curs regulat de filosofie și civilizație indiană, în calitate de lector extern la Facultatea de limbi orientale din București. A abordat probleme de semioză, lingvistică,

Scanned with OKEN Scanner

în special sanskrită și tibetană, de logică, comparatistică, medicină indiană și tibetană, filosofie și filosofie a limbajului, în special cu referiri la gramatica lui Pāṇini în care era unul dintre principalii specialiști din lume; acestea sînt marile teme pentru șase articole publicate în revistele din Paris, Roma, Berlin și București, cît și a celor șase contribuții publicate în analele congreselor din București, Weimar și în India la Institutele de la Baroda, Bhandarkar, din Poona și Benares, la acesta din urmă participînd personal. În 1975, într-un compendiu apărut în Editura Mouton din Paris, într-o istoriografie a lingviștilor pe plan mondial, Sergiu Al-George figurează în text și în bibliografie alături de cei mai mari indianiști ai lumii.

În același an face o cerere de înscriere la un doctorat în filologie, nu pentru titlu ci pentru a-și oficializa această calitate, dar cererea îi este respinsă.

Între 1971 și 1981 i-au apărut cele trei volume care l-au făcut cunoscut în țară:

- Filosofia indiană în texte *(corpul principal fiind Bhagavad-Gītā, reprodus și în ediția de față, toate textele fiind traduse din sanskrită cu studii introductive și comentarii, Ed. Științifică, 1971, 253 pag.).*
- Limbă și gîndire în cultura indiană *(Ed. Științifică, 1976, 214 pagini).*
- Arhaic și Universal. India în conștiința culturală românească, Brîncuși, Eliade, Blaga, Eminescu *(Ed. Eminescu, 1981, 295 pagini).*

A scris aceste cărți cu erudiție dar și cu un fel de patos romantic; apariția acestora a fost mult ajutată de redactorii de carte, domnii Idel Segal și Adrian Anghelescu, față de care Sergiu Al-George a avut o datorie de recunoștință.

În 1981 avea în editură traducerea cărții Buschido, lucrare în colaborare cu N. Steinhardt și care nu a mai apărut. Și tot în acel an, cînd a încetat din viață, avea deja stabilită tematica de studii pentru 1982, cînd avea aprobată o bursă DAAD în R.F.G.; cu titlu de informație dau două teme: „Logica în filosofia Mimamsa" și „Categoriile sintactice paniniene, așa cum sînt adoptate de gramatica tradițională tibetană"

Scanned with OKEN Scanner

În ziua premergătoare sfîrșitului și-a revizuit fișierul noii cărți proiectate care urma să reuneacă, într-o viziune integratoare, teme ca limbajul metaforic al gîndirii indiene coroborat cu expresii ale cu-lui profund și anume limbajul argotic și limbajul oniric.

Post mortem i-au mai apărut două articole și sînt încă două în curs de apariție ca și corespondența sa cu Mircea Eliade.

Relațiile lui cu Mircea Eliade sînt un capitol aparte, dar aș vrea să evoc un singur moment, cu valoare simbolică. Sentimentele lui față de Mircea Eliade — în afara unei poziții, pe undeva critică — erau, desigur, marcate de o puternică componentă afectivă. Primul exemplar din semnalul cărții Arhaic și Universal *i l-a trimis, de urgență, cu o dedicație îndelung chibzuită. Reîntors de la Congresul de la Benares fericit dar și teribil de obosit, prima întrebare s-a referit la primirea unui răspuns de la Mircea Eliade. Răspunsul nu venise și atunci a avut o replică neașteptată: „Îmi pare foarte rău, am scris această carte numai pentru el".*

Redactarea acestei cărți a fost infernal de grea și de lungă — avea deja o sănătate declinantă — și atunci răspunsul meu, consternat, era justificat: „Bine dar este imoral să afirmi că ai scris o carte pentru un singur om, fie el și Mircea Eliade".

A răspuns trist: „Și totuși, așa este". Dar a trebuit să existe și un epilog. În seara zilei în care s-a sfîrșit, ultimele rînduri pe care le-a citit au fost dintr-o scrisoare a lui Paul Anghel care-i mulțumea pentru volum și-i spunea: „Ați scris o carte pe care sînt sigur că Mircea Eliade ar fi dorit mult s-o scrie, dar n-a scris-o și nici n-o va face vreodată".

Ciclul se închisese: Sergiu Al-George și-a început cariera de indianist la 17 ani, citindu-l pe Mircea Eliade și și-a încheiat-o la 59 de ani avînd sub ochi numele său asociat cu al acestuia.

Acesta a fost Sergiu Al-George orientalistul, cercetătorul solitar care și-a făurit singur statutul pe plan național și internațional; a dus o nesfîrșită luptă în care nu știi unde se termină înfrîngerea și unde începe biruința; a fost unul dintre cei mulți care în acest ev întunecat și-au tras lumina din ei înșiși și și-au fost lor înșiși și maestru și elev, și conținător și conținut și, credem, că este de datoria noastră, cei care l-am cunoscut, să povestim despre el.

DORINA AL-GEORGE

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS

NOTA EDITORULUI 5
NOTĂ ASUPRA TRANSCRIERII CUVINTELOR SANSKRITE 6
COMENTARIU 7
BHAGAVAD-GĪTĀ 25
Cartea întîia: DESCUMPĂNIREA LUI ARJUNA 27
Cartea a doua: YOGA DISCRIMINĂRII 30
Cartea a treia: YOGA FAPTEI 37
Cartea a patra: YOGA CUNOAȘTERII ȘI A FAPTEI 40
Cartea a cincea: YOGA RENUNȚĂRII 44
Cartea a șasea: YOGA CONCENTRĂRII 47
Cartea a șaptea: YOGA CUNOAȘTERII ȘI A ÎNȚELEGERII 51
Cartea a opta: YOGA SALVĂRII ÎN BRAHMAN 54
Cartea a noua: YOGA TAINEI REGEȘTI .. 57
Cartea a zecea: YOGA ÎNTRUCHIPĂRILOR DIVINE 60
Cartea a unsprezecea: YOGA CELUI CU MULTE FORME 64
Cartea a douăsprezecea: YOGA DĂRUIRII DE SINE 70
Cartea a treisprezecea: YOGA DISCRIMINĂRII ÎNTRE NATURĂ ȘI SPIRIT 72
Cartea a patrusprezecea: YOGA DEOSEBIRII CELOR TREI TENDINȚE 75
Cartea a cincisprezecea: YOGA SPIRITULUI SUPREM 78
Cartea a șasesprezecea: YOGA DEOSEBIRII DINTRE STAREA DIVINĂ ȘI CEA DEMONICĂ 80
Cartea a șaptesprezecea: YOGA DEOSEBIRII CELOR TREI CREDINȚE 82
Cartea a optsprezecea: YOGA RENUNȚĂRII ȘI A ELIBERĂRII 85
NOTE 93
POSTFAȚĂ 109

Scanned with OKEN Scanner

CATALOG

A apărut:

MILAREPA

marele yoghin tibetan

Cea mai importantă apariție editorială a anului 1991!

Cuprinde viața lui Milarepa, cum a ajuns la inițierea în Yoga Maha-Mudra — cea mai înaltă Învățătură Yoga — modul în care a fost inițiat în Profundele Adevăruri Mistice de către gurul său, Marpa, practicile sale yoga în sihăstriile munților Himalaya, atingerea puterilor supraumane și, în final, a Iluminării (Starea de Buddha, Nirvana).

Sînt date explicații asupra stărilor de conștiință atinse prin practicile Yoga Maha-Mudra (Yoga Marelui Simbol) și a învățăturilor complementare — Doctrina Căldurii Vitale, Doctrina Iluziei Corpului, Doctrina Stării de Vis, Doctrina Luminii Clare, Doctrina Stării Intermediare (dintre moarte și renaștere) și Doctrina Transferului Principiului de Conștiință.

Puteți obține această carte deosebită, expediind suma de 292 lei printr-un mandat poștal simplu pe adresa:
Societatea „INFORMAȚIA" — S.R.L., Căsuța poștală 2—27, București. Cont nr. 4072403167 — B.C.R. — S.M.B.

Semnalați-ne printr-o scrisoare expedierea mandatului! Nu uitați să vă treceți adresa!

Ne puteți trimite, de asemenea, opinii, sugestii sau propuneri pentru noi apariții editoriale.

Practicanții Yoga lipsiți complet de mijloace materiale, pot beneficia — în limitele posibilului — de gratuități.

Scanned with OKEN Scanner

În curs de apariție:

În seria „Introducere în Yoga Maha-Mudra"

MARPA TRADUCĂTORUL

Cel de-al doilea volum din cunoscuta serie „Introducere în Yoga Maha-Mudra" își situează acțiunea la începutul pătrunderii buddhismului în Tibet.

Marpa, cunoscut sub numele de Traducătorul, este fondatorul celei mai puternice, școli tibetane de yoga și în același timp guru (Învățător) al lui Milarepa, marele yoghin (despre care a fost vorba în primul volum din cadrul acestei serii).

Sînt prezentate călătoriile sale în India, modul în care a obținut învățăturile yoga de la marii maeștri indieni, precum și practicile sale spirituale.

Volumul cuprinde descrierea unor tehnici de yoga deosebit de puternice, între care și cele privind depășirea procesului numit moarte.

Nr. pagini: 208, format: 19,5 × 13 cm., preț: 290 lei.

VIAȚA ȘI ÎNVĂȚĂTURA LUI NAROPA

Naropa, marele pandit și yoghin indian este unul dintre marii siddha. Mare învățat și rector la celebra universitate buddhistă din Nalanda (India), el pornește — în urma unei viziuni inițiatice — în căutarea lui Tilopa, căruia îi va deveni discipol.

Încercările la care îl supune Tilopa și învățătura pe care o primește de la acesta îl transformă din mare învățat într-unul dintre cei mai mari yoghini și siddha pe care i-a dat sfîrșitul primului mileniu, atît de mare încît, deși de evenimentele povestite în carte ne despart cîteva sute de ani, în India, yoghinii de astăzi afirmă că Naropa mai este încă în viață.

„Viața și învățătura lui Naropa" este cel de-al treilea volum din seria „Introducere în Yoga Maha-Mudra", urmărind — așa cum este și firesc — succesiunea inițiatică a celui mai puternic și mai dur sistem de yoga, și anume, Yoga Maha-Mudra: Milarepa, Marpa, Naropa, Tilopa.

Nr. pagini: 128, format: 19,5 × 13 cm., preț: 290 lei.

Scanned with OKEN Scanner

În seria „Ghid practic"

YOGA

Iată, în sfîrșit o carte clară, accesibilă și practică despre ceea ce se cheamă yoga: despre asane (sau poziții), despre mudre (sau atitudini), despre anumite tipuri de respirații, despre ceea ce trebuie făcut și despre ceea ce nu trebuie făcut.

Sînt descrise amănunțit numeroase tehnici, sînt date toate elementele necesare parcurgerii etapelor din practica yoga cunoscută sub numele de hatha.

Capitole speciale descriu elementele necesare parcurgerii unor etape din raja-yoga: concentrare, contemplare, meditație.

Cartea cuprinde referințe la textele fundamentale Gheranda Samhita, Siva Samhita, Hatha-yoga Pradipika precum și la tratatul lui Patanjali, Yoga-sutra.

Nr. pagini: 208, format: 19,5 × 13 cm., preț: 260 lei.

METODE TERAPEUTICE TRADIȚIONALE CHINEZE

Cartea — reprezentînd traducerea lucrării „Pointing Therapy, A Chinese Traditional Terapeutic Skill" apărută la Shandong Science Press, China — prezintă metode și tehnici de medicină tradițională chineză pentru prevenirea și vindecarea a numeroase boli.

Sînt prezentate considerațiile care stau la baza terapiilor, modul de învățare a acestora, punctele unde se acționează, în cazul căror boli, precum și modul de acțiune. Textul este accesibil, fiind însoțit de peste 100 de desene explicative.

Nr. pagini: 208, format 19,5 × 13 cm., preț: 200 lei

În seria „Documente spirituale"

SAMKHYA-KARIKA

După Bhagavad-gītā un alt text filosofic indian este reeditat în țara noastră: Samkhya-karika. El își datorează faima sa nu numai faptului că este cel mai vechi text inițiatic al Școlii Samkhya, dar și faptului că este exprimat într-o formă concisă, elegantă și clară.

Textul tratează realitățile ultime care stau la originea lumii, Spiritul și Natura, precum și elementele și principiile care le compun.

Traducerea textului din sanskrită în română aparține marelui indianist român Sergiu Al-George. Versiunea românească mai cuprinde numeroase note explicative, datorate traducătorului, precum și un comentariu asupra legăturii dintre Samkhya și Yoga datorat cunoscutului savant român în istoria religiilor, Mircea Eliade.

Nr. pagini: 128, format 19,5 × 13 cm., preț: 175 lei.

Scanned with OKEN Scanner

În seria „La originile sacrului"

NIRVANA
Teîmici de meditație

„Nirvana" este o incursiune în lumea celor pentru care desăvîrșirea spirituală este o realitate: lumea buddhiștilor tibetani din nordul Indiei, lumea taoiștilor din China și Japonia. Rînd pe rînd mînăstiri, călugări, practici spirituale sînt captivant descrise de puținii europeni care le-au trecut pragul. Numeroase fotografii însoțesc pasionanta relatare a acestor călătorii la originile sacrului.

Nr. pagini: 152, format 19,5 × 13 cm., preț: 175 lei.

În seria „Povestiri extraordinare"

DEVENIRI INIȚIATICE

„Deveniri inițiatice" este o antologie cu totul neobișnuită. Ea reunește povestiri ce ocupă un loc aparte în literatura universală, povestiri în care fantasticul se îmbină cu realul, în care vraja cuprinde cititorul într-o pasionantă lectură.

Fiecare dintre povestiri este istoria unei deveniri inițiatice; de la condiția obișnuită la condiția inițiatică nu este decît un pas. Cine-l va face?

Nr. pagini: 208, format 19,5 × 13 cm., preț: 260 lei.

Dacă una sau mai multe dintre cărțile prezentate în acest catalog vă interesează și doriți să o primiți în momentul cînd ea apare, completați talonul de comandă alăturat, decupați-l și trimiteți-l pe adresa: Societatea „Informația", Căsuța poștală 2—27, București.

În momentul cînd cartea comandată cu acest talon apare, noi o vă vom expedia — prin poștă — pe adresa Dvs. (fără vreo altă înștiințare), iar Dvs. veți achita (ramburs) contravaloarea ei la primirea coletului.

Comenzile efectuate cu ajutorul talonului alăturat vă asigură primirea gratuită a buletinului nostru informativ.

Scanned with OKEN Scanner

Completați cu un X în căsuța corespunzătoare rîndului pe care este scris titlul fiecărei cărți pe care doriți să o comandați.

TALON DE COMANDĂ

Nume _____ Vîrsta _____

Adresa _____

_____ Telefon _____

Vă rog să-mi trimiteți cărțile însemnate cu un X în căsuța corespunzătoare. Plata cărții și a taxelor poștale o voi face (ramburs) la primirea coletului.

Data _____ Semnătura _____

MARPA TRADUCĂTORUL _____ ☐

VIAȚA ȘI ÎNVĂȚĂTURA LUI NAROPA _____ ☐

YOGA _____ ☐

METODE TERAPEUTICE TRADIȚIONALE CHINEZE _____ ☐

SAMKHYA-KARIKA _____ ☐

NIRVANA _____ ☐

DEVENIRI INIȚIATICE _____ ☐

Scanned with OKEN Scanner

Dacă doriți să fiți informat în privința apariților noastre editoriale, completați acest formular și trimiteți-l pe adresa:

SOCIETATEA
INFORMAȚIA,
Căsuța poștală 2—27,
București.

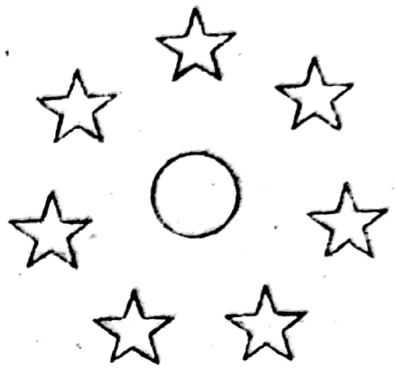

NUME ..... VÎRSTA .....

ADRESA .....

.....

..... TELEFON .....

Mă interesează lucrări în domeniul (completați cu un X în căsuța corespunzătoare domeniului care vă interesează):

— spiritualitate; teoria și practica yoga ☐

— religie; cultură și civilizație ☐

— medicină tradițională ☐

— alte domenii .....

.....

.....

.....

Scanned with OKEN Scanner

ESTE GREU DE GĂSIT UN TEXT MISTICO-FILOSOFIC CU UN IMPACT MAI MARE ÎN VIAŢA FIECĂRUIA CA BHAGAVAD-GĪTĂ. ACEASTĂ URIAŞĂ SINTEZĂ SPIRITUALĂ A DEVENIT, O DATĂ CU RĂSPÎNDIREA SA ÎN LUME, CARTEA DE SUFLET A TUTUROR CELOR CARE PRIVESC ÎN EI ÎNŞIŞI, CARE CAUTĂ O IEŞIRE DIN VISUL LUMII.

Preţ: 175 lei

ISBN 973-95438-1-2

Scanned with OKEN Scanner